EMRE KONGAR

ABD'NİN Siyasal İslam'LA DANSI

Remzi Kitabevi

REŞİT EMRE KONGAR, 13 Ekim 1941'de İstanbul'da doğdu.

1963 yılında Siyasal Bilgiler Fakültesi Maliye ve İktisat Bölümü'nü, 1966 yılında da Michigan Üniversitesi Sosyal Çalışma Yüksek Okulu'nu, M.S.W. derecesiyle bitirdi.

1968 yılında Hacettepe Üniversitesi'nde Sosyal Çalışma Yüksek Okulu'nu kurdu ve buraya müdür olarak atandı.

1981 yılı Temmuz ayında "Atatürk ve Devrim Kuramları" adlı takdim teziyle Hacettepe Üniversitesi Senatosu'nca profesörlüğe yükseltildi.

15 Şubat 1983 tarihinde, askeri rejimin üniversite konusundaki uygulamalarını protesto etmek için üniversiteden istifa etti.

1983-1987 arasında *Hürriyet* gazetesinde danışmanlık, 1987-1991 arasında ise KAMAR Kamuoyu Araştırma Şirketi'nde yöneticilik yaptı.

17 Nisan 1992 tarihinde Kültür Bakanlığı Müsteşarlığı'na atandı.

Kasım 1995'te müsteşarlık görevinden ayrıldı, 1996'da üniversite öğretim üyeliğine geri döndü.

15 Ocak 1996'da Federal Almanya Devleti tarafından Üstün Hizmet Madalyası Büyük Liyakat Haçı'yla, 1 Şubat 1996'da İtalya Devleti Commandatore Madalyası'yla, 15 Şubat 1996'da da Polonya Devleti Commandor Nişanı'yla ödüllendirildi.

2001 yılında *Cumhuriyet* gazetesi yayın danışmanlığına atandı.

Halen Yıldız Teknik Üniversitesi'nde saat başı görevli ve Müjdat Gezen Sanat Merkezi'nde de fahri olarak hocalık yapmakta, ayrıca *Cumhuriyet* gazetesinde köşe yazarlığını sürdürmektedir.

Türkiye'nin Toplumsal Yapısı adlı kitabıyla 1977 yılında Türk Dil Kurumu Bilim Ödülü'nü, *Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği* ile 1979 yılında Sedat Simavi Vakfı Sosyal Bilim Ödülü'nü, *21. Yüzyılda Türkiye* ile 1998 Aydın Doğan Sosyal Bilimler Ödülü'nü ve *Demokrasimizle Yüzleşmek* adlı kitabıyla 2008'de Sertel Gazetecilik Vakfı Demokrasi Ödülü'nü kazandı.

Evli ve üç çocukludur.

www.kongar.org

PROF DR. EMRE KONGAR'IN YAYINEVİMİZDEKİ ÖTEKİ KİTAPLARI

Atatürk Üzerine, (7. basım, 2011). Atatürk üzerine özgün denemeler.

Babam, Oğlum, Torunum, (7. basım, 2011). Emre Kongar'ın 100 yıllık aile öyküsünü, Türkiye'nin toplumsal değişmesine koşut olarak anlattığı anılar.

Ben Müsteşarken, (11. basım, 2011). Emre Kongar'ın, Ankara'da, siyaset, bürokrasi ve sanat çevrelerinde yönetici olarak geçirdiği yıllar, eleştirel bir mizah anlayışıyla anlattığı anı kitabı.

Demokrasi ve Kültür, (6. basım, 2007). Demokrasimizin sorunları, kültür ve demokrasinin ilişkileri.

Demokrasi ve Laiklik, (6. basım, 2008). Günümüzün saptırılmış kavramları olan demokrasi ve laiklik konularında açıklayıcı yazıların toplandığı bir "Aydınlanma" kitabı.

Demokrasi ve Vampirler, (4. basım, 2002). Türkiye'de demokrasinin yaşama düzenine nasıl dönüştüğüne ilişkin güncel çözümleme ve yorumlar.

Demokrasimizle Yüzleşmek, (19. basım, 2008). Türkiye'deki demokratik rejimi eleştiren ve çözümler öneren bir çalışma.

Devrim Tarihi ve Toplumbilim Açısından Atatürk, (13. basım, 2011). Atatürk'e, toplumbilim kuramlar açısından yeni bir bakış.

Hocaefendi'nin Sandukası (roman), (18. basım, 2008). Günümüz toplumunun, üniversitesinin ve öğrenci olaylarının hicvedildiği, Fatih Sultan Mehmet döneminde geçen bir aşk, macera ve gerilim roman.

İçimizdeki Zalim, (8. basım, 2011). Bir toplumbilimci duyarlılığıyla hem bireysel dünyamızda hem de toplumsal yaşamın derinliklerinde "zalim"in izinin sürüldüğü bir kitap.

Kızlarıma Mektuplar, (66. basım, 2011). Emre Kongar'ın, eğitim amacıyla evden ayrılan ikiz kızlarına yazdığı, onlarla dertleştiği, kendisini ve erkek egemen feodal toplumu eleştirdiği mektuplar.

Konsantremi Bozma!, (4. basım, 2006). Prof. Emre Kongar, keskin gözlem gücüyle, hem "Türkiye'deki medya"nın hem de "medyatik Türkçe"nin sorunlarına eğiliyor.

Kültür Üzerine, (9. basım, 2008). Kültür üzerine temel bilgiler, denemeler, kültürümüzün kaynakları ve özellikleri.

Küresel Terör ve Türkiye, (12. basım, 2011). Prof. Emre Kongar bu yapıtında küreselleşmeyi, küreselleşen terörü ve bu ikisinin dünyayı ve Türkiye'yi nasıl etkileyeceğini irdeliyor.

12 Eylül Kültürü, (5. basım, 2007). 12 Eylül'ün kültürel açıdan eleştirisi.

Tarihimizle Yüzleşmek, (90. basım, 2011). Resmi ve gayriresmi tarihin eksiklerini ve farklı değerlendirmelerini irdeleyen bir çalışma.

Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği, (15. basım, 2011). Toplumsal bilimlerdeki büyük, orta ve küçük boy değişme kuramlarının anlatıldığı, eleştirildiği ve Türkiye için sonuçlar çıkarıldı bir temel başvuru kitabı. (Sedat Simavi Sosyal Bilimler Ödülü.)

Trajikomik, (6. basım, 2005). Emre Kongar'ın, toplumsal sorunlarımıza ince bir mizah anlayışıyla eğildiği, hem gülümseten hem de düşündüren bir kitap.

Türk Toplumbilimcileri, (2. basım, 2012). Emre Kongar'ın arkadaşlarıyla birlikte yazdığı bir temel başvuru kitabı.

Türkiye Üzerine Araştırmalar, (2. basım, 1996). Gecekondu, aile ve kent planlaması üzerine toplumbilimsel yaklaşımlar.

Yamyamlara Oy Yok!, (5. basım, 1999). Türkiye'de siyasal yozlaşma ve politikacıların nasıl yamyamlaştığı üzerine denemeler.

Yaşamın Anlamı, (13. basım, 2009). Yaşam, sevgi ve üretim üzerine otobiyografik denemeler.

21. Yüzyılda Türkiye, (44. basım, 2011). Geçmişten günümüze, günümüzden geleceğe Türkiye'yi çözümleyen bir başyapıt. (Aydın Doğan Vakıf Ödülü.)

28 Şubat ve Demokrasi, (5. basım, 2008). 28 Şubat'ın demokrasimiz açısından ifade ettiği anlam ve Türkiye'nin demokrasi sorunları üzerine düşünceler.

Yozlaşan Medya ve Yozlaşan Türkçe, (3. basım, 2003). Yozlaşan medyanın sorunları, Türkçe yanlışları ve çözüm önerileri.

EMRE KONGAR

ABD'NİN Siyasal İslam'LA DANSI

Remzi Kitabevi

ABD'NİN SİYASAL İSLAM'LA DANSI / Emre Kongar

Her hakkı saklıdır.
Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Editör: Neclâ Feroğlu
Kapak: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-1501-1

BİRİNCİ BASIM: Nisan 2012

Kitabın basımı 2000 adet olarak yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul
Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090
www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Remzi Kitabevi A.Ş. basım tesisleri
100. Yıl Matbaacılar Sitesi, 196, Bağcılar-İstanbul

İçindekiler

Sunuş 9

Soğuk Savaş Siyasetinde İslam 13
Soğuk Savaş'ın Ögeleri 15
Dinin ve Milliyetin Komünizme Karşı Kullanılması 19
Soğuk Savaş'ın Türkiye'ye Yansıması ve Çok Partili Düzenle Çakışması 21
Dış Dinamik Ögeleri Türkiye'yi Nasıl NATO'nun İleri Karakolu Haline Getirdi? 23
NATO, CENTO, SEATO ve Türkiye'nin Kilit Taşı İşlevi 25
Sonuç 27

Küresel Dönemde Siyasal İslam 28
Günümüzde İslam Uygarlığına Biçilen Rol 29
Batı Kendi Düşmanını Kendi Yarattı 30
Huntington İslam Âleminin Değişmesini ve Gelişmesini Neden İstemiyordu? 31
Huntington Niçin Atatürk'e Karşıydı ve Türkiye'nin Batılılaşma Deneyiminin Başarısız Olmasını İstiyordu? 31
Küresel Dönemde Siyasal İslam'ın Batı'da Yükselişi ve Tepkiler 32
Sonuç 33

ABD'nin Dünya Stratejisi 35
Amerika'nın Dünyadaki Gücü 36
Amerika'nın Küresel Dönemdeki Askeri Stratejisi "Önleyici Üstünlük" 39
Amerika'nın Askeri Gücü 41
Pentagon, Özel Teşebbüs ve Devlet İlişkileri 43
Clinton'ın Anılarından Öğrendiklerimiz 49
Değişen Amerikan Politikası 50
Ilımlı İslam: Amerikancı İslam 51
Sonuç 52

ABD'nin Terör ve İslam Âlemi Stratejisi 55
"Ilımlı İslam" Nasıl Ortaya Çıktı, Nasıl "Amerikancı İslam" Anlamını Kazandı? 55
ABD'nin İslam Adına Yapılan Teröre Karşı Stratejisi: Önlem Önerileri 58
Irak Savaşı Raporu 61
Sonuç 64

BOP ya da GOP ve Sözde "Arap Baharı" 66
BOP ya da GOP 66
Condoleezza Rice'ın Değerlendirmesi 69
Obama Dönemindeki Değişiklikler 69
Yeni GOP Stratejisinin Arkasındaki Adam: Francis Fukuyama Ne Diyor? 71
Samir Amin "Arap Baharı"nı Nasıl Değerlendiriyor? 74
Slavoj Žižek de Samir Amin'e Katılıyor 84
Mısır Büyükelçisinin Sözleri 88
Libya Hem Bölünüyor, Hem de Dini Totaliterliğe Kayıyor 90
Sonuç 91

ABD'nin Siyasal İslam'la Tehlikeli Dansı 94
Obama 94
Siyasal İslam ve Terör 97

Siyasal İslam ve Demokrasi 98
Siyasal İslam'a ABD Bakışı: Müttefikler ve Rakipler 100
Dış Politikada Amerikan Pragmatizmi 103
Pragmatik ABD Dış Politikasının Çelişkileri 107
Sonuç: Türkiye Pragmatizme Kurban mı Edilecek, Yoksa Genel Strateji İçin Demokratik ve Laik Model Niteliği mi Korunacak? 111

Suriye Çıkmazı 114
Suriye'ye Müdahalenin Taşıdığı Riskler 118
Suriye Krizi Konusunda Rusya Ne Diyor? 120
Suriye Çıkmazında Türkiye ABD'yle Birlikte Çözüm Üretebilir 122
Suriye Türkiye'nin Rolünü Nasıl Görüyor? 128
ABD de Tehlikenin Farkında Görünüyor 132
Suriye Konusunda Ayrıntılı Bir Değerlendirme 138
Burucerdi'nin Uyarısı: "Esad Giderse El Kaide Gelir" 141
Sonuç 142

Türkiye Bir Model Olabilir mi? 150
Obama Dönemindeki Yeni İslam Yaklaşımı 152
Obama Dönemindeki Türkiye Yaklaşımı 158
Obama'nın Konuşmasına Eleştirel Bir Yaklaşım 161
Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Laiklik Mesajları ve Tepkiler 164
Türkiye'nin Durumu ve ABD 167
Türkiye Model Olabilir Belki, Ama Hangi Türkiye? 170
Bernard Lewis Ne Diyor? 176
Abdullah Gül'ün Tunus Konuşması 177
Sonuç 183

Sonuç 190
Müslüman Kardeşler Örgütünün Rolü 192

Türkiye'nin Arap Ülkeleri Kamuoyundaki Yükselen İmajı 200
Türkiye'nin Gücü ve Sınırları 203
Türkiye'nin Müslüman Bir Toplum Olması 204
Müslüman Kardeşler'in Türkiye'deki Rejime Soğuk Bakması 207
Laik ve Demokratik Rejiminden Gelen Güç ve Engel 209
Türkiye'nin NATO Üyesi Olması ve ABD Çizgisinde Politika İzlemesinin Avantaj ve Handikabı 211
Bitirirken... 213

Dizin 221

Sunuş

Sevgili okurlarım...

Sadece sorunları belirleyen değil, çözüm önerileri üzerinde de yoğunlaşan bir çalışma kaleme almak istedim.

Ne var ki yazma aşamasında çok zorlandığımı belirtmeliyim. Çünkü olaylar son derece hızlı gelişiyor...

Siz bu satırları okurken bile ele aldığım ve çözümlemeye çalıştığım süreçler bütün hızıyla devam ediyor.

Bu nedenle, gelişmeleri, temasları, demeçleri, haberleri, yorumları anbean izlemek gerçekten baş döndürücü bir dikkat ve çaba gerektirdi.

Bir yandan kitabın planladığım genel çizgisine uygun bir metin oluşturmak, öte yandan güncel gelişmeleri kaçırmamak adeta iki farklı iş gibiydi.

Devam eden bir süreci, temel belirleyicileri açısından irdelemek, olasılıkları değerlendirmek ve önerilerde bulunmak çok kolay değil.

Bu nedenle gerek Genişletilmiş Ortadoğu Projesi GOP, gerek bölgenin özellikleri, gerekse ABD hakkında, tarihsel ve siyasal açıdan bazı temel değişkenleri belirleyerek işe başladım.

Bu temel değişkenleri, güncel olaylarla ilişkilendirerek bazı öneriler ortaya koydum.

Ayrıca bu süreci, oluşum aşamasında irdelemek isteyen araştırmacılara yardımcı olabilmek amacıyla da konuşma, söyleşi, rapor gibi birçok nesnel bilgi ve belgeyi de aktardım.

Zaman zaman da, yararlandığım bazı temel kitaplara göndermeler yaptım.

Bu açıdan kitabın, bölgeyle ilgili araştırmacılara ve politikacılara bir nebze de yardımı olursa kendimi mutlu hissedeceğim.

Dilerim değerli okurlarım ortaya çıkan metnin çabalarıma değdiğini düşünür!

Sürekli okurlarım bilir, bir konuyu, bir olayı, bir düşünceyi benden önce bir meslektaşım benim yazabileceğimden daha güzel yazmışsa, önce onu kullanır, sonra kendi yorumlarımı eklerim.

Bu kitabı yazarken de aynı yöntemi izledim.

Özellikle üç meslektaşımdan çok yararlandım:

Sevgili dostum değerli bilim insanı Prof. **Erol Manisalı**'ya, bir Amerikan politikası ve medyası uzmanı olan **Zülâl Kalkandelen**'e ve ABD'den yazdığı ilginç, aydınlatıcı yazılarıyla kamuoyunu güncel tutan **Tolga Tanış**'a, bazı makalelerini tümüyle alıntılamama izin verdikleri için teşekkür ederim.

Başta **Ergin Yıldızoğlu, Leyla Tavşanoğlu, Elçin Poyrazlar, Özgür Ulusoy** gibi dostlarım olmak üzere, makale, söyleşi ve haberlerinden yaralandığım yerli ve yabancı pek çok meslektaşıma da çok şey borçluyum...

Onların çalışmaları olmasaydı bu kitap eksik kalırdı.

• • •

Zor konuları, kolay okunan bir üslupla...

Ve sorunları, tarihsel çerçeveleri içinde, nasıl çözüleceklerine de işaret etmeye çalışarak, iyimser bir görüşle irdelemek için çaba sarf ettim.

Her zamanki gibi eleştiri ve katkılarınızı beklerim.

Emre Kongar

Soğuk Savaş Siyasetinde İslam

Aslında inançlar yani dinsel kimlik, insanlık tarihi boyunca savaşlarda kullanılmıştır.

Tektanrılı dinler genellikle savaş yoluyla dünya üzerinde yayılmışlardır.

Unutmayalım ki Ortaçağ'daki bütün savaşlar da esas olarak din savaşlarıydı.

Savaşların asıl nedeni topraktı.

Çünkü tarım döneminde toprak en önemli zenginlik kaynağıydı.

Ama toprak için yapılan savaşların, din uğruna, Allah adına yapıldığı öne sürülürdü.

Pek doğal olarak dinler ve mezhepler bireylerin kimliklerini de oluşturdu.

İnsanlar hangi inanca sahip aileye doğdularsa ve doğuyorlarsa o inanca mensup olarak kabul edildi ve ediliyor.

Endüstrileşme döneminde üretim, pazar ve bunların gerektirdiği dil birliği çerçevesinde ortaya çıkan milli devletler,

din ve mezhep kimliğine bir de ırk ya da milliyet kimliği ekledi.

Böylece bireyler, yine doğdukları aileye göre hem inanca hem de milliyete göre bir kimlik sahibi oldu.

Her ne kadar bu kimlikler doğuştan geliyorsa ve bireyin bilinçli tercihi değilse de genellikle insanların üzerine yapıştı kaldı.

Üstelik savaşların, tarım döneminde toprak için ama din ve mezhep adına, endüstri döneminde ise hammadde ve pazar için ama ırk ve milliyet adına yapılması, toplumların kendilerinden olmayanları "ötekileştirme" süreci içinde "düşman" ve "hain" gibi kavramları da doğurdu.

Böylece bireyin doğuştan gelen kimliklerini reddetmesi, "kendini inkâr", "ihanet", "hain" gibi suçlamaları da birlikte getirdiği için, daha da zorlaştı.

Endüstri Devrimi sırasında milliyetçilik ideolojisinin ortaya çıkması ve milli devletlerin oluşması, esas olarak din ilkeleri üzerinde örgütlenmiş olan din-tarım imparatorluklarının sonunu getirdi. Din-tarım imparatorluklarının sonunu getiren süreci Birinci Dünya Savaşı noktaladı:

Osmanlı İmparatorluğu, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Çarlık Rusyası ve Almanya'nın sömürgelere yönelik imparatorluk rüyaları ve siyasal düzeni bu savaş sonunda bitti.

Ayrıca Birinci Dünya Savaşı'na dünyanın en büyük imparatorluğu olarak giren Büyük Britanya da savaş sonrasında gücünü yitirmeye başladı ve yerini, İkinci Dünya Savaşı sonrası, bütünüyle Amerika Birleşik Devletleri'ne bıraktı.

Ama bu süreç içinde ortaya çıkan "milli devletlerin" halkları, farklı dinlerin, mezheplerin, ırkların ve özellikle de değ-

şik dillerin mensupları olarak potansiyel çatışmaların kaynağını oluşturdu.

Nitekim Sovyetler çöktükten, Soğuk Savaş bittikten sonra başlayan küresel dönemde, özellikle doğu Avrupa'da yeni devletler, bu etnik ve dinsel ayrımlar ekseninde oluştu.

Özellikle günümüz dünyasında milli devletlerin bölünmesinde etnik ve dinsel-mezhepsel farklılıklar öne çıktı.

Ama İslam dininin uluslararası siyasette nasıl kullanıldığını görmek için bizim önce İkinci Dünya Savaşı sonrası başlayan Soğuk Savaş'a bakmamız gerekli.

Soğuk Savaş'ın Ögeleri

İkinci Dünya Savaşı bitince savaştaki müttefikler ABD ve Sovyetler Birliği, bu kez dünya egemenliği için rakip oldular...

Yeni bir savaş başladı.

Bu, değişik savaşın üç ögesi vardı:

- Silahlanma
- Ekonomi
- Siyaset ve ideoloji

Silahlanma yarışında hem nükleer silahlar hem de uzay teknolojisi belirleyiciydi.

Batı ve Doğu dünyası, birbirleriyle, "Hangimizin silahı daha güçlü?" diye rekabet ediyorlar; bir yandan konvansiyonel silahları geliştirirken, öte yandan nükleer silahlar üzerinde çalışıyorlardı.

Bu yarışın son aşaması, uzay teknolojisi konusundaki rekabetti.

Pek doğal olarak silah yarışı çok pahalı bir işti.

Sovyetler'in çöküş nedenlerinden birinin, bu yarışın maliyeti ve buraya tahsis edilen kaynakların tüketim maddelerinin üretiminde kullanılamaması olduğu söylenebilir.

Yarışın başında nükleer bombaya sahip ve bunu Japonya'da savaşı bitirmek için kullanmış olan ABD, Sovyetler'in önündeydi.

Fakat çok kısa bir süre sonra Sovyetler Birliği de nükleer teknolojiye sahip oldu ve ortaya bir "dehşet dengesi" çıktı.

Silahlanmanın son aşaması, uzay teknolojisi konusunda ortaya çıktı. Bu konuda Sovyetler Birliği ilk yapay uydu *Sputnik*'i uzaya yollayarak öne geçti.

Son aşamada ABD, Ay'a insan yollayarak buna yanıt verdi.

Pek doğal olarak bu yarışın maliyeti her iki ülkeyi de çok zorlamış ve zaten ekonomisi yeterince güçlü olmayan Sovyetler Birliği, sonunda havlu atmak zorunda kalmış ve 1991'de tarihe karışmıştı.

Soğuk Savaş'ın ikinci alanı ekonomiydi.

ABD ve Sovyetler Birliği kıran kırana bir ekonomik rekabete girişmişlerdi.

Her iki ülke de, lideri oldukları dünyalarda kendi dışındaki ülkelerin kaynaklarını kullandılar.

Sovyetler bunu tank ve tüfekle, yani zorla, Amerikalılar ise ticaret ve endüstriyel ilişkilerle gerçekleştirdi.

Temel amaç ekonomik üstünlüğü ele geçirmekti...

Ekonomik üstünlüğün altında yatan esas öge ise, başka ülkelerin sömürülmesi yanında, "üretim verimliliği" denilen kavramdı.

Karşılaştırmalı üretim verimliliği, en basit biçimiyle, hangi ülkenin "bir insan/saat birimine göre aynı malı daha çok ürettiği" biçiminde açıklanabilir.

Örneğin aynı dolmakalem bir ülkede iki insanın bir gün veya bir insanın iki gün çalışmasıyla üretilirken, bir başka ülkede bir insanın bir gün çalışmasıyla üretilebiliyorsa, ikinci ülke, birinci ülkeden daha güçlü demektir.

İşte ABD, üretim verimliliğinde de Sovyetler'i geçti.

Bu öge de Sovyetler'in çöküşünde önemli bir rol oynadı; Sovyetler, halkın tüketim gereksinmelerini yeterince karşılayabilecek üretimi gerçekleştirmek açısından ABD'nin çok gerisinde kaldı.

Soğuk Savaş'm üçüncü ögesi siyaset ve ideoloji alanıydı.

İslam ülkelerini ve bu arada Türkiye'yi de doğrudan ve çok büyük ölçüde etkileyen bu alan iki farklı düzeyde ortaya kondu.

Birinci düzey, siyasal rejim ve özgürlükler konusunda bir savaşa konu oldu.

ABD, Sovyetler Birliği'ni, diktatörlükle suçluyor, girişim özgürlüğü, mülkiyet hakkı, özgür seçim hakkı, ifade ve basın özgürlüğü, seyahat özgürlüğü gibi temel hak ve özgürlükleri yok etmekle itham ediyordu.

Sovyetler Birliği ise Amerika'yı, "burjuva diktatörlüğü"yle suçluyor ve çalışma, eğitim, sağlık, konut ve sosyal güvenlik hakkı gibi ekonomik özgürlükleri yok etmekle suçluyordu.

İkinci düzey siyasal alandan bağımsız olmamakla birlikte, daha çok ideolojik plana odaklanan bir rekabetti:

ABD, demokrasi ve insan hakları bağlamında din ve milliyet ögelerini öne çıkarırken, Sovyetler Birliği dini ve milliyetçiliği ayrımcı olarak niteliyor ve asıl demokrasinin sınıf diktatörlüğü bağlamında gerçekleştirilen eşitlik olduğunu savunuyordu.

• • •

Sevgili okurlarım, bu kitabın amacı açısından, burada kapitalizm ile sosyalizm arasındaki felsefi tartışmalara girmeyeceğim.

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki ve Batı dünyasındaki uygulamaların yarattığı yıkımları, Sovyetler Birliği ve diğer Doğu bloku ülkelerindeki uygulamaların trajedileriyle de karşılaştırmayacağım.

Sadece İslam âlemini uluslararası siyaset dünyasında operasyonel bir role çeken ve Türkiye'yi de çok etkileyen ideolojik savaşın ana çizgileri üzerinde duracağım.

Sovyetler, rejimlerinin "sınıf diktatörlüğü"ne dayandığını iddia ediyordu.

Bu iddianın gerisinde, tarihsel devlet aşamalarının reddi yatıyordu:

Sovyetler Birliği, tarihteki din devletlerini ve milli devletleri aştığını, sınıfsız bir toplum yaratacağını ve bu amaçla da geçici olarak bir "proletarya diktatörlüğü" rejimiyle bu dönüşümü gerçekleştireceğini öne sürüyordu.

Elbette Sovyetler'in bu ideolojik yaklaşımlarının doğal sonucu, din ve milliyet kimliklerinin reddedilmesiydi.

ABD'nin öncülüğündeki Batı ise, Sovyetler'in bu devlet modeline karşı bütün dünyada dinci ve milliyetçi ideolojileri desteklemeye başladı.

Batı kampındaki pek çok ülkede, Sovyetler'in resmi ideolojisi olduğu için, komünizm lanetlendi ve yasaklandı.

Komünist partiler ve örgütlenmeler kapatıldı, insanlar komünist oldukları iddiasıyla hapse atıldı.

Dincilik ve milliyetçilik ön plana çıkarıldı.

Dinin ve Milliyetin Komünizme Karşı Kullanılması

Siyasal ve ideolojik savaş, Soğuk Savaş'ın bir alanı olarak toplumsal yaşamın her alanında geçerliydi. Pek doğal olarak hukuk alanı başta geliyordu:

Yasalar, yasaklar, cezalar Sovyetler Birliği'nin ideolojisine yakın olan ya da sadece kapitalist sistemi eleştiren hemen herkesi ve her şeyi kapsıyordu.

Salt özgürlükçü olmak bile bazen cezalandırılmanın gerekçesi oluyordu.

Örneğin Amerika'da **McCarthyism** döneminde, tüm Hollywood, üniversiteler ve medya, antikomünist bir çizgide hizaya getirilmişti.

Bu konuyu **İçimizdeki Zalim** adlı kitabımda derinliğine irdelediğim için, burada ayrıca üzerinde durmuyorum.

Pek doğal olarak bütün Batı ülkelerinde geçerli bir savaştı bu.

Türkiye'de de durum farklı değildi. Komünizm ve komünist partiler yasaklanmış, insanlar komünist oldukları iddiasıyla yargılanarak hapse atılmıştı.

"Barış" dernekleri bile komünist oldukları gerekçesiyle yasaklanıyor ve dernek kurucuları cezalandırılıyordu. Elbette bütün eğitim sistemi de bu çerçevede düzenlenmişti.

Ne yazık ki, cumhuriyet tarihinin, tüm dünya eğitimine hâlâ örnek olarak gösterilen **Köy Enstitüleri** girişimi bile bu çerçevede engellenmiş, bu okullar "komünist yetiştirdikleri" gerekçesiyle kapatılmıştı.

Kültür alanı da Soğuk Savaş'tan nasibini alıyor, bütün yayınlar, edebiyat, felsefe, perde arkasından yönlendiriliyordu.

Bu gizli savaşın Batı dünyasına ilişkin bilgi ve belgeleri,

Ülker İnce'nin nefis Türkçesiyle dilimize kazandırılan, **Frances Stonor Saunders**'in **Parayı Verdi Düdüğü Çaldı** adlı kitabında anlatılmıştır:

Amerikan istihbaratının 'altın çağı'na duyulan sorgulanmamış özlemin gerisinde çok daha utandırıcı bir gerçek yatıyordu:

Dante okumuş, Yale'e gitmiş, vatandaşlık erdemi eğitimi almış bu aynı insanlar, demokratik seçimlerin sonuçlarıyla oynadılar, insanlara haberleri olmadan LSD verdiler, binlerce Amerikan vatandaşının mektuplarını açtılar, hükümetleri düşürdüler, diktatörlükleri desteklediler, cinayetler düzenlediler, Domuzlar Körfezi felaketini hazırladılar.

"Ne adına?" diye soruyordu onları eleştiren biri.

"Vatandaşlık erdemi adına değil, imparatorluk adına."

Vladimir Nabokov'un **Puşkin** üzerine yazdığı yazıyı, **Jorge Luis Borges**'in öykülerini, **Arnold Toynbee**, **Bertrand Russell** gibi o yılların en önemli beyinlerinin yazılarını yayınlayan **Encounter** dergisinin bütün faturalarının ödenmesi sorumluluğunu üstlenen CIA'ydı.

CIA'nın gizlice para desteği verdiği **Çehov Yayımcılık Şirketi** aracılığıyla **Çehov**'un yapıtları büyük ölçüde çevrildi ve dağıtıldı.

Amerikan kültürünün ileri karakolları olarak kurulan Berlin'deki **Amerika-Hauser**'de, CIA'nın önerisiyle **Lillian Hellman**'ın, **Eugene O'Neill**'in, **Thornton Wilder**'in, **Tennessee Williams**'ın, **William Saroyan**'ın, **Clifford Odets**'in, **John Steinbeck**'in oyunları sunuluyordu.

Ve daha niceleri...

New York Times 1977'de 1000 kadar kitabın yayımında CIA'nın payı olduğu iddiasında bulundu.

(Yukardaki satırları güzel bir özet olduğu için, **Doğan Kitap**'tan çıkan bu kitabın **kitapyurdu.com** sitesinde yayınlanan tanıtım yazısından aldım.)

Bu kültür ideoloji ve siyaset savaşında, sınıf, sınıf çatışması, sömürü, sosyalizm ve benzeri yaklaşımlar yasaklanırken, dincilik ve milliyetçilik destekleniyor, komünizmle savaşta ana ideolojiler olarak kullanılıyordu.

Batı dünyasında her yerde din öne çıkarılıyordu.

Tabii önce Hıristiyanlık ve Ortodoksluk...

Sonra da Katoliklik ve Müslümanlık.

Hatta, Müslümanlık Katoliklik'ten de önce geliyordu çünkü Sovyetler'de Müslüman kökenli çok insan yaşıyordu.

Soğuk Savaş'ın Türkiye'ye Yansıması ve Çok Partili Düzenle Çakışması

1945'ten sonra, dünya konjonktürüne uygun olarak Türkiye'de de dinci ve milliyetçi ideolojiler yükselişe geçti.

Tam bu arada Türkiye'de bir şey daha oldu. **İsmet Paşa** demokrasiye inandığı ve İkinci Dünya Savaşı sonrası yine dünya konjonktürü zorladığı için **Çok Partili Düzen**'e geçildi.

Çünkü **İsmet İnönü**, **Atatürk**'ü geliştirmenin, **Atatürk devrimleri**ni yerleştirmenin ancak Çok Partili Düzen çerçevesinde gerçekleştirilebileceğine inanıyordu.

İnönü, Çok Partili Düzen'e geçince, cumhuriyeti kuran **CHP**'nin karşısındaki muhalefet partisi, dine ve tarıma dayalı toplumun değerlerini savunan parti oldu.

Yani **Demokrat Parti** muhalefet görevini yüklenirken, kaçınılmaz olarak **Atatürk devrimleri**ne karşı oluşan tepkileri kucaklamak zorunda kaldı.

Böylece **DP,** henüz kentlileşememiş geniş halk kitlelerinin sözcüsü oldu. Ama ne var ki, **Demokrat Parti**'nin siyasal deneyimi ve siyasal görgüsü de **Tek Parti Dönemi**'nde biçimlenmişti...

İktidara gelince, sanki ülkeye demokrasi gelmemiş de Tek Parti Dönemi devam ediyormuş gibi otoriter bir rejim yöntemleri kullanmaya, muhalefet hakkını, ifade ve basın özgürlüğünü, işçi örgütlenmelerini sınırlamaya ve kısıtlamaya başladı.

Böylece dinci totaliterlik ve milliyetçi faşizm ön plana çıktı...

DP'nin ilk yaptığı işlerden biri, 18 yıldır Türkçe okunan ezanı tekrar Arapçaya döndürmek ve kültürel açıdan Arap emperyalizminin yolunu açmak oldu...

Daha sonra, zaten işlevsizleştirilmiş olan Köy Enstitüleri'nin resmen kapatılması, tarikatlarla ittifak, İmam Hatip okullarının yaygınlaştırılması gibi siyasal ve eğitimsel olaylar, **Demokrat Parti** döneminin önemli açılımları oldu.

Biliyorsunuz, Türkiye'de hep Amerikan emperyalizmi konuşulur. Oysa kültürel açıdan Türkiye'yi etkileyen asıl büyük emperyalizm, Arap emperyalizmidir.

Özgürlük adına iktidara gelen **DP,** hem Amerikan hem de Arap emperyalizminin önünü açtı ve bunu yaparken tek parti düzeninin o baskıcı yöntemlerini aynen kullandı.

Bunun üç nedeni vardı:

Birincisi, DP'nin kurucu ve yöneticilerinin, yani **Adnan Menderes, Celal Bayar, Refik Koraltan** ve **Fuat Köprülü**'nün aslında tek partiden gelen insanlar olmasıydı.

Yani bunlar Tek Parti Dönemi'nin CHP'sinden geliyorlardı.

İkinci neden, toplumun henüz endüstriyel ve demokratik

bir topluma dönüşememiş olmasıydı. Yani demokratik genel oy hakkı kabul edilmiş ama demokrasinin öteki kurum ve kuralları oluşturulamamıştı:

Halk ağaların, şeyhlerin, şıhların boyunduruğundan kurtarılamamış, burjuvazi ve işçi sınıfı oluşturulamamış, temel hak ve özgürlükler geliştirilememiş, insanlar kulluktan vatandaşlığa dönüştürülememişti.

Sınıfsal yapı, demokrasiyi destekleyecek bir burjuvaziden ve bir işçi sınıfından yoksundu...

Toplum hâlâ din-tarım özelliklerini, köylülüğünü koruyordu.

Üçüncü olarak Demokrat Parti, Soğuk Savaş bağlamında, Amerika'nın desteğini de alarak, antikomünizme, dinci ve milliyetçi ideolojilere yöneldi.

Bu üç şey birleşince, 1950-60 arası, Türkiye'de demokratikleşme dönemi olması gerekirken, tam tersine bir geriye dönüş dönemi haline geldi...

Ve böylece bu 10 yıl, demokrasi açısından ziyan edilmiş oldu. Eğer **DP** bu 10 yıl içinde ciddi bir demokratikleşme programı uygulasaydı, bugün Türkiye çoktan **AB** üyesi ülkeler standardında olurdu.

Ama konumuz bu değil, konumuz **Soğuk Savaş** ve Türkiye'nin bu savaştaki yerinin siyasal İslam'ı nasıl beslediği.

Bu açıdan dış dinamik ögelerine yakından bakmak gerek.

Dış Dinamik Ögeleri Türkiye'yi Nasıl NATO'nun İleri Karakolu Haline Getirdi?

Türkiye İkinci Dünya Savaşı'nda tarafsız kalmıştı. Savaşın dengeleri açısından hem çok zor hem de çok kritik bir tarafsızlıktı bu:

Zordu, çünkü savaşın dengeleri zaman içinde sürekli değişiyordu...

Ancak **Hitler**, Türkiye'ye saldırmak yerine Sovyetler Birliği'ni işgal etmeye kalkıştığı zaman sonuç bir ölçüde belli olmuştu.

Kritikti, çünkü Türkiye'nin herhangi bir kampın yanında savaşa girmesi, dengeli gibi giden savaşın kaderini etkileyebilirdi...

Bu denge de Amerika'nın savaşa girmesiyle bozulmuş ve müttefiklerin lehine dönmüştü.

Müttefiklerin kazandığı savaş sonrasında dünyayı paylaşmak için **Roosevelt, Churchill** ve **Stalin** arasında yapılan **Yalta** ile **Truman, Churchill-Atlee** ve **Stalin** arasında yapılan **Potsdam** konferanslarında Türkiye ile Yunanistan'ın durumu tam bir açıklığa kavuşmamıştı.

İşte tam bu arada Sovyetler Birliği Türkiye'den toprak ve Boğazların savunması için ortak askeri üs talebinde bulundu. (Ayrıntılar için **21. Yüzyılda Türkiye** adlı kitabıma bakılabilir.)

İkinci Dünya Savaşı sırasında tarafsız kalabilmek için harbe girmeyen ve ancak Birleşmiş Milletler antlaşmasına imza atabilmek amacıyla kâğıt üzerinde mihver devletlere son dakikada savaş ilan eden Türkiye, kendini yalnız hissetti...

Ve Sovyet tehdidi karşısında Batı'ya sığındı...

NATO'ya girmek istedi. Bu amaçla Kore'ye asker yolladı ve uzun çabalardan sonra NATO'ya kabul edildi.

Çünkü ABD, sonunda **Soğuk Savaş** bağlamında Yunanistan'ın ve Türkiye'nin önemini kavramıştı.

Truman Doktrini çerçevesinde bu iki ülkenin Batı savunma sistemi içinde düşünülmesi kabul edildi, Avrupa'nın yeni-

den inşası için yapılan **Marshall yardımı,** bu ülkeleri de kapsayacak biçimde genişletildi.

İşte bundan sonra gerek Demokrat Parti'nin zaten eğilimli olduğu dinci-milliyetçi ve antikomünist ideolojiler çerçevesinde gerekse Sovyetler Birliği'ne jeostratejik yakınlığı dolayısıyla Türkiye, NATO'nun ileri karakolu haline geldi.

NATO, CENTO, SEATO ve Türkiye'nin Kilit Taşı İşlevi

Soğuk Savaş döneminin en önemli stratejik hamlesi, ABD'nin Sovyetler Birliği'ni batıdan ve güneyden çerçevelemesi ve güney sınırını esas olarak siyasal İslam'a dayalı antikomünist bir **Yeşil Kuşak** bağlamında yaratmasıydı.

Sovyetler'i Batı'da sınırlayan askeri savunma antlaşması NATO (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü), 1949 yılında kurulmuştu.

Amaç, Avrupa'nın güvenliği açısından, Almanya'nın yeniden tehdit oluşturmasına izin vermeden Sovyetler'i engellemekti.

Türkiye, Yunanistan'la birlikte bu örgüte büyük çabalar sonunda 1952 yılında üye oldu.

NATO, üye ülkelere yardım yaptığı ve bu yardımı silahlı kuvvetlerdeki asker sayısına göre belirlediği için Türkiye çok yardım almak amacıyla tüm silahlı kuvvetlerini NATO emrine vermişti.

Kıbrıs Harekâtı sırasında ve sonrasında bu durum önemli bir sıkıntı yarattığı için Ege Ordusu, NATO dışında kurulmuştur.

Sovyetler'in çökmesinden sonra NATO'nun da işlevi değişmiş, ABD öncülüğünde ve denetiminde Balkanlar, Afganistan

ve Libya harekâtlarını yapmış, böylece bir anlamda "dünya jandarmalığına" soyunmuştur.

CENTO, Bağdat Paktı adıyla da bilinen Merkezi Antlaşma Örgütü'dür. Türkiye, İran, Irak, Pakistan ve İngiltere arasında, Amerika'nın da askeri katılımıyla 1955 yılında kurulmuş ve Ortadoğu'daki değişme ve gelişmeler sonunda 1979 yılında dağılmıştır.

CENTO, **NATO**'nun Türkiye üzerinden, İngiltere ve ABD'nin de katılımıyla, Ortadoğu'ya uzanması biçiminde de algılanabilir.

SEATO (Güneydoğu Asya Antlaşması Örgütü), güneydoğu Asya'daki komünist yayılmayı önlemek için yine Amerika Birleşik Devletleri'nin öncülüğünde kurulan bir örgüttür.

Avustralya, Fransa, Yeni Zelanda, Pakistan (Bangladeş de dahil), Filipinler, Tayland, İngiltere ve ABD arasında 1955'te kurulmuş, işlevsiz kaldığı için 1977'de dağılmıştır.

Bu arada çok önemli bir gelişme, Endonezya'da komünist eğilimli **Sukarno**'nun 1965 yılında devrilmesi, yerine Batı yanlısı bir diktatör olan **Suharto**'nun gelmesi ve bu arada ülkede 300 bin kadar komünistin katledilmesidir.

Endonezya'nın bu "temizlenme" sürecinde, Batı tarafından desteklenen ve bugün hızla siyasal İslam'a kaymakta olan Malezya'nın da önemli bir rolü olmuştur.

Görüldüğü gibi İkinci Dünya Savaşı sonrası, tüm Sovyetler Birliği'ni çember içine alan bir askeri ve siyasal antlaşmalar zinciri söz konusudur.

Bu zincir Avrupa'da kuzeyden güneye inen, Ortadoğu ve Asya'da da batıdan doğuya uzanan bir dik açı olarak düşünülürse, Türkiye'nin bu açının kenarlarının kesişme noktasında bir kilit taşı olarak yer aldığı kolaylıkla görülebilir.

Sonuç

Görüldüğü gibi Soğuk Savaş döneminde, genel olarak dinci ve milliyetçi politikalar, özel olarak da siyasal İslam'ın kullanılması, ABD liderliğindeki Batı dünyasının başat stratejilerinden birini oluşturmuştur.

Batı dünyası içindeki azgelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde:

Suudi Arabistan'da olduğu gibi, siyasal İslam'a dayalı diktatörlüklerin desteklenmesi...

Endonezya'da olduğu gibi antikomünist İslamcı darbelerin gerçekleştirilmesi...

Afganistan'da olduğu gibi siyasal İslam'ın El Kaide örgütü çerçevesinde silahlandırılması...

Ortadoğu'da olduğu gibi, El Fetih'in etkinliğini engellemek için, HAMAS'ın desteklenmesi...

Ve Türkiye'de olduğu gibi, yarı demokratik sistem içinde dinci-milliyetçi ideolojilerin desteklenmesi, örgütlenmesi, 1971 ve 1980'de olduğu gibi askeri darbelerinin gerçekleştirilmesi...

Soğuk Savaş bağlamında siyasal İslam'ın operasyonel ve işlevsel kullanımına örnekler olarak düşünülebilir.

Ortadoğu'yu ve Türkiye'yi küresel döneme taşıyan ve bugünlere getiren dünya konjonktürünün genel tarihsel çizgisi böyle biçimlenmişti.

Küresel Dönemde Siyasal İslam

Sovyetler Birliği'nin çökmesi ve Soğuk Savaş'ın bitmesi, dünyayı yeni bir döneme soktu.

Yeni Dünya Düzeni veya küreselleşme denen bu dönemde, Soğuk Savaş sırasında kullanılan dört öge daha da güçlenerek devam etti.

Bu dört öge aslında Sovyetler Birliği'nin çökertilmesinde de son derece işlevsel olmuştu:

1. Mikromilliyetçilik
2. Mikrodincilik
3. Markalar bazında bütünleştirilen piyasa ekonomisine dayalı tüketim çılgınlığı
4. Bütün sınırları ve elbette Sovyetler Birliği'nin başını çektiği demir perdeyi de aşan bir iletişim sistemi

Mikromilliyetçilik ve mikrodincilik, toplumları ve devletleri, hem kendi aralarında hem de kendi içlerinde, etnik ve dini kimlik üzerinden ayrıştırırken, markalar üzerinden gelişen pazar ekonomisi insanları tüketim kalıpları bağlamında birleştiriyordu.

Pek doğal olarak, sonradan bilişim devrimiyle bütünleşen ve etkisi artan, uydu teknolojisiyle de desteklenen iletişim, bütün ülke sınırlarını aşıyor, bu üç ögenin tüm dünyayı pençesine almasına yardım ediyordu.

Bu Yeni Dünya Düzeni denilen küresel dönemdeki sürecin siyasal ve askeri liderliğini ABD, ekonomik öncülüğünü de yine ABD'nin denetiminde olan uluslararası sermaye sağlıyordu.

Sovyetler'in çöküşünden sonra ortaya çıkan yeni dönemdeki dünya stratejisinin ana çizgilerini ise **Uygarlıklar Çatışması** adlı kitabıyla Amerikalı siyaset bilimci Prof. **Samuel P. Huntington** belirledi:

Günümüzde İslam Uygarlığına Biçilen Rol

Sevgili okurlarım, **Huntington**'ın faşist bir yaklaşımla belirlediği yeni dünya kuramını pek çok yazımda ve kitabımda uzun uzun irdelediğim için, burada sadece İslam uygarlığı ve Türkiye'yle ilgili birkaç görüşünü özetlemekle yetineceğim.

Meraklısı, daha ayrıntılı yaklaşımlar için **21. Yüzyılda Türkiye** ve **Küresel Terör ve Türkiye** adlı kitaplarıma bakabilir.

Huntington, Batı uygarlığının ancak bir rakip ve tehdit karşısında gelişeceğine inanıyordu. Dolayısıyla Sovyetler Birliği çöktükten ve komünizm tehdidi ortadan kalktıktan sonra, Batı uygarlığının, daha doğrusu bu uygarlığın öncüsü olarak gördüğü Amerika Birleşik Devletleri'nin laçkalaşacağından, gerileyeceğinden ve dünya liderliğini kaybedeceğinden korkuyordu.

Bu nedenle Amerika'nın önünde yeni düşmanlar olması gerekliliğine inanıyordu.

Sovyetler çöktükten sonra Huntington'ın ilk belirlediği düşman, İslam uygarlığı idi. Batı bunu da yendikten sonra yeni tehdit olarak sırada Sind uygarlığının olduğunu, yani Çin'in ortaya çıkacağını söylüyordu.

Batı Kendi Düşmanını Kendi Yarattı

Huntington'ın soyut olarak belirlediği İslam uygarlığı tehdidi, **El Kaide** örgütü aracılığıyla somut bir saldırıya dönüştü.

Dünyanın çeşitli yerlerindeki Amerikan üslerine ve elçiliklerine pek çok silahlı şiddet olayı düzenlendi ve nihayet 11 Eylül 2001'de New York'taki İkiz Kuleler'e yapılan saldırıyla da doruk noktasına erişti...

Artık Batı'nın koyduğu isimle "İslami Terör", **El Kaide**'yle somut bir olguya dönüşmüştü.

Oysa her ne kadar **El Kaide** bu terörü "İslam adına" yapıyorduysa da, kökeninde Arap-İsrail anlaşmazlığı yatıyordu ve bütün bir İslam âlemini bu terörü desteklemekle suçlamak ne doğruydu ne de mümkün!

Üstelik **El Kaide**, Sovyetler'e karşı Afganistan'da savaşmak için Amerika tarafından kurulmuş silahlı ve dini-ideolojik bir örgüttü.

Finansmanı genellikle Suudi Arabistan'dan bulunmuş, silahları, eğitimi ve örgütlenmesi CIA tarafından sağlanmıştı.

El Kaide, Afganistan'da Sovyet işgalini püskürttü, fakat Sovyetler çöktükten sonra hedefsiz kalınca Ortadoğu anlaşmazlığını bahane ederek, kendini yaratan ABD'ye yöneldi.

Ne yazık ki bu dönüş, **Huntington**'ın tüm İslam uygarlığına biçtiği "Batı'nın yeni düşmanı" rolünü en azından kamuoyunun gözünde güçlendirdi.

Huntington İslam Âleminin Değişmesini ve Gelişmesini Neden İstemiyordu?

Huntington kitabında uzun uzun, İslam'ın şeriata dayalı olan kadın, aile ve insan hakları konularındaki değerlerinin doğru, iyi ve güzel olduğunu, korunması gerektiğini belirtiyordu.

Batı'nın insan hakları ve kadın hakları konularındaki değerlerini, Müslümanlar tarafından kaçınılması, sakınılması gereken "emperyalist değerler" olarak vurguluyordu.

Siyasal rejim açısından da laikliğin kötü, demokrasinin iyi olduğunu söylüyor, bu iki kavram birbirinden ayrılabilirmiş gibi, "Siz laikliği almayın, o kötüdür; demokrasiyi alın, o iyidir," diyordu.

Böylece asıl yapmaya çalıştığı, İslam âleminin, Batı'nın "ulusal egemenlik", "bağımsızlık" gibi değerlerini benimsemesini önlemek, bunlarm Batı'nın sömürgeci emperyalizmine karşı kullanılmasını engellemek ve Müslüman ülkelerin Batı denetiminde kalmasını sağlamaktı.

Huntington Niçin Atatürk'e Karşıydı ve Türkiye'nin Batılılaşma Deneyiminin Başarısız Olmasını İstiyordu?

Soyut olarak bakıldığında **Huntington**, Batı uygarlığını "tek ve biricik, taklit edilemez ve ulaşılamaz" olarak tanımladığı için, kendi kurduğu faşist modelin geçerliliğini kanıtlamak amacıyla, Türkiye Cumhuriyeti'nin Batılılaşma deneyimini reddediyor gibi görünebilir.

Son derece açık seçik bir biçimde Türkiye'nin Batı'yı bırakarak İslam âlemine dönmesinin en iyi yol olduğunu söylüyor, bunun için de Türkiye'nin **Atatürk**'ü, Rusların **Lenin**'i reddet-

mesinden daha sert bir biçimde reddetmesi gerektiğini belirtiyordu.

Bu açık ve net önerilerinin arkasındaki temel nokta ise, kendi soyut modelinin doğrulanma kaygısından çok, **Atatürk**'ün "ulusal egemenlik" ve "bağımsızlık" ilkelerine dayalı, laik ve demokratik rejim modelinin, Batı'mn egemenliğini zayıflatacağı ve üstelik de başarılı olursa, öteki İslam ülkelerine de örnek olacağı korkusuydu.

Aslında bu korku hiç de temelsiz değildi, çünkü gerçekten de **Atatürk**'ün Kurtuluş Savaşı'nı Batılı ülkelere karşı, onları mağlup ederek kazanmış olması ve Osmanlı'nın enkazı üzerinde yepyeni çağdaş bir Türkiye kurmuş olması, Batı sömürgeciliğine indirilmiş bir darbeydi ve bu, İslam ülkelerindeki başka yöneticiler tarafından da örnek alınıyordu.

Küresel Dönemde Siyasal İslam'ın Batı'da Yükselişi ve Tepkiler

Soğuk Savaş döneminde komünizme karşı duruşuyla Batı tarafından kullanılan ve bazı ülkelerde (Endonezya'da olduğu gibi) darbeyle egemen kılınan veya (Suudi Arabistan'da olduğu gibi) zaten iktidardakiler tarafından kullanılan İslam ideolojisi ve politikası, küresel dönemde, mikrodincilik çerçevesinde gelişmesini sürdürdü.

Mikrodincilik, Batı tarafından geliştirilen ve özellikle ABD tarafından küresel dönemdeki manipülasyonlar için kullanılan bir kavram olduğu için de, Batı, bu kavrama sığınarak gelişen siyasal İslam'a karşı önceleri ne yapacağını bilemedi.

Özellikle batı ve kuzey Avrupa ülkelerinde, siyasal ve ideolojik İslam, kadınların örtünmesi üzerinden görünür bir harekete dönüştü.

Her ne kadar şeriat hukuku istekleri bile zaman zaman dile getiriliyorsa da, daha çok kuramsal ve ütopik düzeyde kalan bu girişimler, o zamana kadar kamuoyu üzerinde pek etkili olmuyordu.

Ama ne zaman ki kadınların örtünmesi olayı siyasal İslam hareketleri tarafından kullanılmaya başladı ve belli zorlamalarla okullarda ve toplum içinde görünür bir nitelik kazandı, işte o zaman Batı dünyası, bizzat kendisinin savunduğu mikromilliyetçilik adına güçlendirilen din ve kültür özgürlüğünün, kadın haklarını ve insan haklarını tehdit ettiğini düşünmeye başladı.

Bir başka deyişle, aynen İslam adına terör yapan **El Kaide** örgütü gibi, din özgürlüğü üzerinden siyasal İslam'ın yayılması ve kadının kapatılması hareketi de bizzat Batı (ABD) tarafından gerek Soğuk Savaş döneminde, gerekse onu izleyen küresel dönemde desteklenmiş bir süreçti.

Özellikle Avrupa, görünür hale gelen siyasal ve ideolojik İslam'ı ne yazık ki doğrudan terörle ilişkilendirdi ve başta kadının örtünmesi olmak üzere, İslam kültürüne karşı önlemler almaya başladı.

Örtünme bazı ülkelerde okullarda, bazı ülkelerde ise kamu alanında yasaklanmaya başladı ve Batı'da, yavaş yavaş terörden kaynaklanan bir İslamofobi oluştu.

Böylece Batı tarafından desteklenen küresel dönemin önemli özelliklerinden biri, mikrodincilik ögesi, Batı'nın İslam fobisinin temellerini de atmış oldu.

Sonuç

İslam âlemi, Batı (ABD) tarafından siyasal ve askeri olarak olarak, komünizme karşı uzun süre başarıyla kullanıldı.

Sovyetler'in çökmesiyle amaçsız kalan ABD tarafından kurulan **El Kaide** Batı'ya (ABD'ye) yönelince, Batı kendi elleriyle yarattığı bu terörü önlemek için, o güne kadar mevcut siyasal yapısını aynen kullandığı tüm İslam âlemine müdahale kararı aldı.

Kuramcılığını **Huntington**'m yaptığı bu yeni düşman kavramı, İslam âleminin göreli bağımsızlığının ortadan kaldırılması *projesini gündeme getirdi:*

İslam dininin ideolojik ve siyasal olarak, içinde barındırdığı teröre karşı kullanılması...

İslam ülkelerinin pazar ekonomisi üzerinden dünya ekonomisiyle bütünleştirilmesi...

Irak gibi, Libya gibi, görece bağımsız İslam devletlerindeki rejimlerin yıkılması ve ABD'ye bağımlı hale getirilmesi...

Büyük Ortadoğu Projesi denilen BOP'u doğurdu, sonra da kuzey Afrika'nın da dahil edilmesiyle projenin adı Genişletilmiş Ortadoğu Projesi'ne (GOP) dönüştürüldü.

Bu süreç içinde Batı (ABD) İslam âlemini önce bir müttefik, sonra da potansiyel bir düşman olarak kullandı ve böylece dünya egemenliğini gerçekleştirmek için (Irak ve Libya'da olduğu gibi) gerekli operasyonlara ortam hazırladı.

Bu bağlamda Türkiye için de demokratik ve laik rejimden uzaklaşması ve ılımlı İslam'a doğru yönelmesi için, **Huntington** tarafından hazırlanan bir reçete, başarıyla uygulanmaya başladı.

Bu noktada GOP bölgesindeki müdahale ve değişim sürecini iyi anlayabilmek için ABD'nin genel dünya stratejisine ve gücüne yakından bakmak gerekiyor.

ABD'nin Dünya Stratejisi

Sovyetler'in çökmesinden sonra başlayan küresel dönemde, Amerika Birleşik Devletleri de gerek dünya gerekse İslam âlemi stratejisini yeniden belirledi ve 11 Eylül 2001 saldırısından sonra da tekrar düzenledi.

ABD'nin Büyük Ortadoğu veya Genişletilmiş Ortadoğu Projesini anlamak için küresel dönemdeki yeni dünya stratejisini bilmek gerekir.

Aslında ABD ilginç bir ülkedir:

Özellikle dış politikasını açık açık anlatır, çeşitli kurumlarda tartışır, raporlar ve kitaplar yayınlar. Hem kendi hem de dünya kamuoyunu etkilemeye çalışır.

Bu açıdan Amerikan medyasını yakından izlediğinizde, raporları okuduğunuzda, verilen demeçlere yapılan yorumlara baktığınızda bu politikanın anahatlarını kolaylıkla görebilirsiniz.

(Elbette ABD resmi kaynaklarından yapılan açıklamaların, mutlaka kamuoyunun başka yorumcuları özellikle de bağımsız kişi ve kuruluşlar tarafından irdelenmesi gerektiği unutul-

mamalıdır. Resmi yalanlar konusunda çok güzel bir çalışma için şu kaynağa bakılabilir: **Eric Alterman, When Presidents Lie,** Viking, Penguin Books, London, 2004.)

Amerika'nın Dünyadaki Gücü

Neden Amerika'nın dış politikası tüm dünyayı ve elbette Ortadoğu ile Türkiye'yi doğrudan etkiliyor?

Neden ABD, Ortadoğu ve Türkiye'yle doğrudan ilgili...

Doğrudan ilgili olmasa da attığı her adım, yaptığı her eylem bölgeyi ve Türkiye'yi etkiliyor?

Bu soruya doğru yanıtı, ABD'nin dünya üzerindeki varlığına bakarak verebiliriz.

Bu konuda **Zülâl Kalkandelen**'in 30 Kasım 2008 tarihinde **Cumhuriyet Pazar**'da "Dünyalı Yazılar" sütununda yazdığı ve yine Amerikan kaynaklarından alınan bilgileri anlatan bir yazı çok aydınlatıcı:

Dünya'nın Ağası

Dünyanın toplam yüzölçümü 510.065.284 km².

5.613.963 rakamı, bunun ne kadarına denk gelir?

Yaklaşık yüzde 1'ine...

Bu rakam, Amerika'nın dünya üzerinde hiç asker bulundurmadığı toprakların yüzölçümünü gösteriyor. Geriye kalan 504.451.321 km²'lik alanda Amerika'nın askeri gücü var.

Bu sayıları nasıl bulduğuma gelince...

Mother Jones dergisinin ekim sayısında, Amerika'nın dünyanın diğer ülkelerindeki askeri gücünü gösteren bir harita yayımlandı.

Pentagon'un hiç asker bulundurmadığı bölgeler haritada açık yeşil renkte...

Bu bölgelere bakınca şu liste çıkıyor karşımıza: Libya, İran, Kuzey Kore, Batı Sahra, Burkina Faso, Togo, Kongo Cumhuriyeti, Merkezi Afrika Cumhuriyeti, Papua Yeni Gine ve Fransız Guyanası...

İşte bu bölgelerin yüzölçümlerini bulup toplayınca, dünya yüzölçümünün yaklaşık yüzde 1'i kadar olduğunu gördüm.

Fransız Guyanası, Fransa'ya bağlı denizaşırı il statüsünde. Geri kalan 9 ülkeden Libya, İran ve Kuzey Kore dışındakiler ise, fakirlik, açlık ve susuzluktan kıvranıyor...

Ne petrolleri var ne de konumları stratejik...

Haritada Türkiye nasıl gösterilmiş?

Sarı-yeşil çizgili bir grafik kullanılmış. Ne demek bu?

Haziran 2000-Aralık 2007 arasında bu bölgede asker sayısında azalma yönünde bir değişiklik olduğu anlamına geliyor.

Türkiye ile ilgili açıklamada şöyle yazıyor:

İncirlik Hava Üssü, uzun yıllardır Amerikan askerlerini barındırdı ve Irak Savaşı nedeniyle çok önemli bir merkez haline geldi. Geçen sonbaharda, Ermenilere yönelik 1915-23 Osmanlı soykırımını kınayan bir yasa tasarısının Kongre'de görüşülmesine öfkelenen Türk politikacılar, üssü Amerika'nın kullanımına kapatmakla tehdit etti. Tasarı kısa bir süre sonra rafa kalktı.

Durum şu: Sözde soykırım yasa tasarısı, 10 Ekim 2007'de Temsilciler Meclisi'nin Dış İlişkiler Komitesi'nde 21'e karşı 27 oyla kabul edildi. Türkiye, tepki olarak Washington Büyükelçisini Ankara'ya çağırdı. Kongre üyelerine yönelik lobi faaliyeti yürütülerek ilişkilerin büyük zarar göreceği anlatıldı. **Bush** yönetimi ise, Ankara'nın, Irak'a gönderilecek ABD kuvvetlerinin sevkiyatı için Türk yollarını kısıtlamasından kaygı duyduğunu söyledi. Sonunda tasarı ertelendi.

Bakalım **Obama** başkanlığı devralınca sözde soykırım tasarısı ne olacak? Buna bağlı olarak İncirlik tartışması yeniden gündeme gelecek mi göreceğiz... Ama İncirlik gibi bir noktaya yerleşen Amerika'nın kolay kolay oradan çıkacağını düşünmek yanıltıcı olur. Sonuçta İran'a olan yakınlığı ortada...

Mother Jones'un harita ile ilgili haberinde, **Bush**'un 2004 başkanlık seçiminden birkaç ay önce, Amerikan askeri üslerine ilişkin bir plan açıkladığı da anlatılıyor. Soğuk Savaş'tan bu yana yapılan en sert plandı bu. O dönemin Savunma Bakanı **Donald Rumsfeld**'in hazırladığı düzenlemenin amacı, zayıf durumdaki savaş makinesine hayat vermekti. Bunun için yapılacak şey, eldeki kuvvetleri son teknolojiyle donatıp, daha az güçle daha çok iş yapabilecek ve aynı anda dört bölgede birden çatışma yürütüp baskı kurabilecek hale getirmekti.

Amerika, o günden beri bunu sağlamak için dünyanın birçok yerinde üsler kurmaya devam ediyor. Pentagon'u yönetenler, söz konusu haritaya bakıp ne düşünüyorlardır acaba?

"Vay be, dünya imparatorluğumuz muhteşem görünüyor!" mu diyorlardır?

151 yabancı ülkede 510.927 asker...

Yaklaşık 120 milyar dolar ederindeki 761 askeri üs...

21. yüzyılda imparatorluk, parayla, silahla ve dünya yüzölçümünün yüzde 99'unda asker bulundurarak kuruluyor...

Kalkandelen'in yazısı ABD'nin, onun deyimiyle nasıl "Dünya'nın Ağası" olduğunu gösteriyor.

Nasıl bir ağa, aşiretinin bulunduğu bölgedeki her gelişme-

den etkilenir ve yaptığı her iş kendi bölgesini etkilerse, ABD ile dünya ilişkisi de öyle:

ABD imparatorluğunun büyüklüğü o dereceye ulaşmıştır ki, dünyadaki her gelişme ABD'yi, ABD'nin attığı her adım dünyayı ilgilendirmektir.

Şimdi Amerika'nın bu "ağalığını", askeri varlığını nasıl bir genel strateji çerçevesinde kullanmayı düşündüğüne de bakabiliriz.

Amerika'nın Küresel Dönemdeki Askeri Stratejisi "Önleyici Üstünlük"

11 Eylül 2001 saldırısından ve Irak'ın işgalinden çok önce, daha Başkan **Bill Clinton** döneminde ABD'nin belirlediği askeri strateji, İslam'a karşı **George W. Bush** tarafından bir "Haçlı seferberliği" biçiminde formüle edilen harekâtın niteliğini çok iyi açıklar.

Bu strateji "önleyici üstünlük" (preemptive preeminence) adını taşır.

ABD'nin "önleyici üstünlük" stratejisini **TIME** dergisinde **John F. Dickerson** açıkladı.

Derginin 16 Aralık 2002 tarihli sayısının 80'inci sayfasındaki yazısına, "Yetkisi ve gücü olan bir adam" (**A man with a mandate**) adını vermiş **Dickerson**.

Yazının üstüne, Savunma Bakanı **Rumsfeld**, Dışişleri Bakanı **Powel** ve Başkan **George W. Bush**'un birlikte göründükleri bir fotoğraf konmuş ve altına da, "**Tam kontrol. Bush takımı yeni güçlerini kullanacak**," denmiş.

Yazı esas olarak **Bush**'un 2000'deki seçimlerde oy çoğunluğu olmadan başkanlık koltuğuna oturmuş bulunmasına karşın, Aralık 2002 seçimlerinde hem Kongre'de hem de Senato'da

çoğunluğu kazanarak artık tam yetki ve güç (mandate) sahibi olduğuna ve bundan sonra, özellikle 2004 seçimleri konusunda ne yapacağına ilişkin bir yorum.

Yazar, Irak savaşının, Amerika'nın yeni dış politikasının ilk sınavı olacağını söylüyor.

Bazı iç politika sorunlarına da değindikten sonra, **Bush**'un 2004 seçimlerindeki başarısının Irak'ta ve ekonomide "hızlı bir zafere" bağlı olduğunu belirterek yorumunu bitiriyor.

Benim sizlere aktarmak istediğim bölüm, **Dickerson**'un "Amerika'nın yeni dış politikasını" tanımladığı cümle.

Dickerson Irak'ta sınava tabi tutulacak olan bu yeni dış politikayı iki sözcükle özetliyor: "preemptive preeminence" yani demin söz ettiğimiz "önleyici üstünlük."

Dickerson kavramı şöyle tanımlıyor: *"Birleşik Amerika'nın tek ve biricik süper güç olarak kalmasını ve algılanan tehditlere karşı hızla müdahale etmesini öngören (söyleyen) doktrin."*

Evet **Dickerson**'un 14 yaşındaki ortalama bir Amerikalı'nın bile anlayabileceği açıklıkla tanımladığı (çünkü **Time** dergisi bu ilkeye göre hazırlanır) ve bizlerin genellikle "**Bush** doktrini" diye nitelediğimiz yeni Amerikan dış politikasının temeli bu yani Amerika'nın, dünya üzerindeki tek ve biricik süper güç olarak devam etmesini ve algılanan tehditlere karşı hızla müdahale etmesini öngören "önleyici üstünlük" doktrini.

Clinton bu politikayı özet olarak, kabaca şöyle açıklamıştı: *"Bütün dünya bir apartman gibidir. ABD bu apartmanın en üst ve en lüks çatı katında oturuyor. Aşağıda çıkacak bir yangın, elbette yukarıyı da etkiler. Bu açıdan ABD, apartmanda yangın çıkmasını engelleyecek önlemleri, yangın daha başlamadan almak ve yangın çıkaracak durumlara müdahale etmek zorundadır."*

Amerika'nın Askeri Gücü

Hiç kuşkusuz ABD şu anda dünyanın en büyük ve en etkili askeri gücüne sahip.

Burayı birtakım sayılarla ve istatistiklerle doldurmayacağım.

Meraklısı, Google'da küçük bir araştırma yaparak bütün bilgilere ulaşabilir.

Genel kamuoyunun pek dikkat etmediği bir nokta var ki o da, bu büyük askeri gücün gerek özel vurucu timler gerekse gizli operasyonlarla desteklendiğidir.

Bu konuda da yine **Zülâl Kalkandelen**'in 28 Ağustos 2011 tarihinde **Cumhuriyet Pazar**'da yayınlanan bir yazısı bize ışık tutuyor:

Amerika'nın Gizli Ordusu

Bizde genellikle yazarlar, Amerika'yı **The New York Times**, **The Washington Post**, **The Wall Street Journal** ya da **Time** dergisi gibi ana akım medyadan izlerler. Elbette bu yayınlara bakmak gerekir; ama sadece onlarla sınırlı kalınca olan bitenin tam resmini görmek olanaklı olmuyor. Pentagon ve Wall Street ile bağlantıları bulunan bu tür ana akım medyanın geri plana ittiği birçok önemli konu var.

Amerika'daki durumu iyi değerlendirebilmek için bağımsız medyaya bakmak şarttır. Örneğin Türkiye'yi anlamak isteyen bir yabancı gazeteci sadece **Zaman**, **Sabah** ve **Hürriyet**'i okursa, isabetli bir değerlendirme yapması olanaklı olamaz. Aynen bunun gibi...

Ben internet sayesinde çok sayıda bağımsız yayını izliyorum. Bunlardan biri de **TomDispatch.com**. İlerici görüşleri yaymak amacıyla kurulan ve kâr amacı gütmeyen **The Nation Institute**'ün bünyesindeki **TomDispatch**,

Amerika'da araştırmacı gazeteciliğin en iyi örneklerini veren sitelerden birisi.

Kasım 2001'de gazeteci-yazar **Tom Engelhardt** tarafından 9/11 sonrası dünyada yaşanan ve ana akım medyanın görmediği gerçekleri ortaya koymak için kuruldu. Önceleri abonelerine e-posta yoluyla ulaşan site, kısa sürede büyük beğeni toplayarak, **The Nation Institute**'ün desteklediği bir proje haline geldi.

Geçenlerde sitenin yardımcı editörü yazar **Nick Turse**'ün **A Secret War in 120 Countries** adlı bir yazısı yayımlandı. Türkiye'de büyük medyada yer almayan bu yazı çok önemli: *"Amerikan ordusunun içinde yer alan gizli bir kuvvet, Amerikan halkının bilgisi dışında yabancı ülkelerin çoğunda operasyonlar yapıyor. Bu yeni seçkin Pentagon gücü, büyüklüğü ve kapsamı şu ana kadar hiçbir şekilde açıklanmayan bir küresel savaşı yürütüyor,"* diyor **Turse**.

Bugüne kadar Amerika'nın açıkça askeri operasyonlar yaptığı Irak ve Afganistan gibi ülkelerin yanında, Yemen ve Somali'de de askeri güç bulundurduğu biliniyor. Ancak 2011 yılı itibariyle ABD ordusunun dünyanın ne kadarına yayıldığı tam açıklanmıyor. **Turse**, geçen yıl bu sayının 75 olarak medyada yer aldığını, oysa bu sayının 2011 yılı sonuna kadar 120'ye ulaşacağını yazdı.

Bu bilgiyi dayandırdığı kaynaksa, Amerikan Ordusu Özel Operasyon Komutanlığı'ndan (SOCOM) Albay **Tim Nye**.

Turse, Amerikan askeri gücünün dünya nüfusunun % 60'ını kapsayan bir bölgedeki varlığının, Pentagon'da iktidarı elinde tutanların dünyanın dört bir yanında gizli bir savaşı yürüttükleri anlamına geldiğini belirtiyor.

Özel Operasyonlar adı altında, önemli kişilere yönelik suikastlar, daha düşük profilli hedeflerin öldürülmesi, adam ka-

çırma, kontrgerilla baskınları, yabancı güçlerle ortak harekât ve eğitim gibi çeşitli gizli faaliyetler yapılıyor. Bunların % 85'i Büyük Ortadoğu Projesi kapsamındaki 20 ülkede gerçekleştiriliyor.

Tim Nye, *"Elbette operasyon yürüttüğümüzü tam olarak açıklamayacağımız yerler de var. Bunları söylemek bizim için avantajlı olmayabilir. Bazı ülkeler de iç sebepler ya da bölgesel nedenlerle bunun bilinmesini istemiyor,"* diyerek özel kuvvetlerin tam olarak hangi ülkelerde yer aldığını açıklamıyor.

1980 yılında İran'daki Amerikalı rehinelerin kurtarılamaması üzerine, 1987 yılında kurulan SOCOM, bugün artık kendi özel bütçesi olan, her türlü olanağa sahip bir güç. 1990'larda 37 bin personeli varken, bugün sayıları 60 bine ulaştı. 2.3 milyar dolarlık bütçeleri 11 Eylül sonrasında neredeyse 3 katına çıkarak 6.3 milyar dolara ulaştı.

Amerikan ordusunun içindeki bu gizli orduya dikkatinizi çekerim...

Kalkandelen'in bu satırları üzerine, Libya'da **Kaddafi**'yi düşüren isyan için **Obama**'nın özel emriyle bu ülkede CIA ajanlarının görevlendirilmiş olduğu konusundaki bilgiyi da anımsatmak isterim.

Pentagon, Özel Teşebbüs ve Devlet İlişkileri

Amerika'nın Pentagon ve büyük şirketler tarafından yönetildiği, bilindiği gibi çok yaygın bir iddiadır.

Bu konuda sadece ABD'de işlev sahibi şirket ve kurumların değil, Amerika'nın denetlediği uluslararası örgütlerin de nasıl çalıştığı bilinir.

Meraklısı, **İçimizdeki Zalim** adlı kitabımda alıntıladığım **John Perkins**'in **Bir Ekonomi Tetikçisinin İtirafları** adlı yapıtına bakabilir.

Çok uluslu şirketler ile Amerikan silah sanayisinin ve politikasının ilişkileri pek çok araştırmaya konu olmuştur.

Irak savaşı sırasında ordunun güvenliğinin bile özel şirketlere ihale edilmiş olması, bu şirketler ile yönetimdeki önemli kişilerin ilişkileri yine Amerikan medyasında pek çok haberin, yorumun konusu olmuştur.

Ben burada sadece tek bir örnekle yetinmek istiyorum.

Genç yazarlarımızdan **Tolga Tanış**'ın **Hürriyet**'te 25 Eylül 2011'de yayınlanan bir şirket monografisi bize bu ilişkiler konusunda çok şey söylüyor:

İşte Noble'ın şeceresi

Bir tarafta Türkler... Öteki tarafta Yunanlılar ve İsrailliler. Akdeniz'de bir paylaşma savaşı yaşanıyor. Ancak bütün bu karışıklığın ortasında ise...

Noble diye bir Amerikan şirketi duruyor. **Noble**'ın şeceresini inceledim. Sürtüşmenin ortasında duran bu petrolcüler kim, onu. Hem tipik bir kapitalizm öyküsü. Hem de Amerika'daki sistemin nasıl işlediğini gösteren bir örnek. Beyaz Saray ilişkileri... Düşünce kuruluşları... Uluslararası bağlantılara uzanan bir Washington öyküsü...

AMERİKAN RÜYASI. Hikâye, 19. yüzyılın sonuna uzanıyor. **Sam** ve **Ed Noble** kardeşlerin Oklahoma'nın ufak kasabası Ardmore'a yerleşmesine... New Yorklu iki kardeş, burada işe ticaretle başlıyorlar. Marketler açıyorlar. Yaşadıkları yangınlar ve başarısızlıklardan sonra da... Bölgenin en zengini oluyorlar. Tipik Amerikan rüyası...

HIZLI BÜYÜME. İki kardeş ölünce işin başına dul eş-

leri **Hattie** ve **Eva** geçiyor. **Hattie**'nin oğlu **Lloyd**, askerden döndükten sonra 1921'de ilk petrol yatırımını başlatıyor. 1932'de ortaklarından ayrılıp Noble'ı kuruyor. Ve şirket, Büyük Buhran yıllarında bir petrol devine dönüşüyor. Hızla büyüyen Amerikan şirketi...

KÖKENİ İNGİLTERE. Herkes nasıl göçmense burada... Noble'ların da geldikleri bir yer var: İngiltere. Soyağacını 1537 doğumlu **Thomas Noble** ve karısı 1538 doğumlu **Edith Fordred**'e kadar takip ettim. Amerika'ya gelişleri ise doğum yerlerinden anladığım kadarıyla 1600'lü yılların ortası. Massachusetts'e yerleşiyorlar. Uzun yıllar burada yaşıyorlar. Episkopal Kilisesi'ne bağlı **Sam** ve **Ed** Kardeşler'le de Oklahoma'ya kök salıyorlar. Göçmenlerin ülkenin içinde bitmeyen göçü...

HER ŞEY VAKFIN. Lloyd Noble şirketi büyüttükten sonra 1945'te babasının adıyla bir vakıf kuruyor. Sonra çocuklarını topluyor. *"Herkes kendi parasını kazansın, ben malları vakfa bırakacağım,"* diyor. 1950'de öldüğü zaman da vakfın başına büyük oğlan Sam geçiyor. Küçüğü **Edward**, Georgia'da emlakçılık yapıyor. Katı kurallı Amerikan ailesi...

VE BORSAYA AÇILMA. **Sam Noble**, şirketi uzun yıllar vakıf üzerinden idare ediyor. Petrol fiyatlarının çıldırdığı 1970'li yıllarda da yine tipik bir Amerikan şirketi gibi Noble'ı doğru zamanda halka açıyor. 1980'li yıllar ise... Noble'ın şimdiki yapısını kazandığı dönem. Meksika Körfezi'nden Ekvator Ginesi'ne, uluslararası bir şirkete dönüşme evresi...

İş buraya kadar çok bilindik bir Amerikan öyküsü. Noble değil de herhangi bir başka Amerikan şirketini koyun... Üç aşağı beş yukarı akışa uygun olur. Ancak bundan sonrası, Noble'a has. Şirketi uluslararası bir krizin ortasına kadar sürükleyen dengeler...

Türkiye riski yok

RAKAMLAR. Noble'ın, 31 Aralık 2010'da Amerikan devletine (SEC) sunduğu yıllık raporu (10-K) inceledim. İsrail'in Leviathan parselindeki doğalgaza özel yer ayrılmış. Ve *"Şimdiye kadar şirket tarihinin en büyük keşfi,"* denilmiş. Güney Kıbrıs ve İsrail yatırımları ise Doğu Akdeniz başlığı altında duyurulmuş. Rapora göre şirketin bugün toplam 13 milyar dolarlık... 1.1 milyar varil petrole karşılık gelen rezervi var. Bunun Doğu Akdeniz'i içeren kısmı ise 52 milyar metreküplük doğalgaz rezervi.

Ancak asıl ilginç nokta... Raporun 24. sayfasında yaptıkları anlaşmaların risklerini sıralıyorlar. Örneğin Lübnan'ın bazı parseller için hak iddia edebileceğini söylüyorlar. En büyük tartışma konusu Türkiye'den ise bahsetmiyorlar. Arap Baharı risklerini bile aylar öncesinden doğru öngörmüşler... Yatırımları etkileyecek bütün savaş olasılıklarını 25. sayfada dürüstçe sıralamışlar. Türkiye'nin T'si yok!... Ya bilgi saklama. Ya da onlar haklı, aslında biz şişirilmiş, hiç olmayan bir riski konuşuyoruz.

Şirketlerin ilkesi olur mu?

İLKELER. Amerika'da şirketlerin politik ilkesi olmaz. Her biri, o klişe lafla 'vahşi kapitalizm'in hemen büyüme derdindeki terbiyesiz, şımarık veletleridir. Noble da büyürken... Tartışmaların ortasında kalıyor. Kıbrıs işinden önce şirketin en çok başını ağrıtan iş... Ekvator Ginesi'ndeki yatırımları. Afrika'nın 30 küsur yıldır cuntayla yönetilen ülkesinde... Diktatör **Teodoro Obiang**'ın petrol şirketlerinden para aldığı bilinir. Hatta orada yatırımları olan öteki Amerikan petrol şirketleri Marathon ve Hess, bu konuda daha önce itiraflarda da bulundu. İşte petrol şirketlerini iz-

leyen sivil toplum örgütleri de, bu yüzden Noble'ı suçluyor ve şeffaf olmasını istiyorlar. *"Diktatör o paraları halkının yararına kullanmıyor. Neden bu suça alet oluyorsunuz"* diye...

Babadan kalma Cumhuriyetçi

POLİTİKA. İlkeleri olmaz ama... Bu, taraf tutmayacakları anlamına da gelmez. Tam tersine... Amerika'da şirketler, çoğu zaman takım tutar gibi parti de tutuyor. Ve Noble da, bu oyunda başından biri su katılmamış bir Cumhuriyetçi rolü üstleniyor. Babadan miras...

Ailenin en politik ismi... **Samuel Noble**'ın 1992'de ölümünden sonra ailenin en yaşlı üyesi haline gelen **Edward Noble**. 1980'lerde Beyaz Saray'da çalışmasının dışında... Hayatı politikayla her zaman iç içe geçiyor. Kore'ye kadar uzanan bir komünizm karşıtlığıyla... Sivil haklar savunucusu **Lee Cokorinos**, **Çeşitliliğe Saldırı** kitabında **Edward Noble** için özel bir bölüm açmış. Öyküsünü anlatırken, üyesi olduğu bütün muhafazakâr örgütlerin listesini veriyor. Liberal sivil toplum örgütü ACLU'nun karşıtı SLF'in en büyük destekçilerinden olması... 'Yeni sağ' olarak tanımlanan Capital Research araştırma kuruluşuna bağışları... Ancak en önemlisi de... Amerika'nın en muhafazakâr... En cumhuriyetçi... En İsrail yanlısı düşünce kuruluşlarından Heritage'ın kurucusu babası sayılmasını anlatıyor.

1998 ve 1999'da, aile vakfı üzerinden Heritage'a 12 milyon dolar veriyor **Edward Noble**. Ve adı, Heritage'ın Kongre'ye birkaç blok ötedeki binasında üç kurucudan biri olarak yazılıyor. Ayrıca hem kendi hem ailenin damadı **David Brown**... Heritage'ın yönetiminde görevler alıyor.

Heritage'la bağlantı

BAĞLANTILAR. Tesadüf!... Noble hakkında bir yazı hazırladığımı söyleyip konuşmak için Heritage'ın Başkanı **Edwin Feulner**'ı aradım. Yardımcısı, *"Dr.* **Feulner** *ofis dışında. Haftaya da Mont Pelerin Topluluğu'nun toplantısı için Türkiye'de olacak,"* dedi. **Edward Noble**'ın kendileri için önemini anlattı. *"Krizi takip ediyor mu Dr.* **Feulner?**" diye sordum. *"İzliyor ama Türkiye gezisinde bununla ilgili bir gündemi yok"* dedi.

Heritage'ı şöyle anlatayım: Diyelim AKP'ye bayılmıyorsunuz... Ancak eğer Heritage'a giderseniz... Orada konuşulanları dinlerseniz... Kendinizi bir anda, *"AKP'nin yaptığı iyi işler de var,"* demek zorunda hissedebilirsiniz. Çünkü o kadar haksızlık yapıyor... Ve sizin Türkiye için düzelmesini istediğiniz konuları aslında nasıl umursamadıkları... Ve bunları sadece AKP'yi eleştirmek için kullandıkları yönünde öyle bir izlenim ediniyorsunuz ki...

Kim kimi yönetiyor

SONUÇ. Yazıdan önce, Noble şirketinin sözcüsü **David Larson** görüşmeyi kabul etmedi. **Edward Noble**'ı aradım. Atlanta'da emlak işlerini yürüttüğü şirketin telefonundan... Asistanı, *"Masasında değil,"* dedi. Ancak en azından... 83 yaşında halen işe gittiğini öğrendim.

Heritage bağlantıları dışında... Bugün ailenin Cumhuriyetçi Parti içinde halen etkili olduğunu gösteren yakın dönem bir örnek yok. Ancak geçmişten gelen gücü anlamanız için söylüyorum. **Edward Noble**, 1980'de Cumhuriyetçilerin Oklahoma Senatör adayı olmaya çalışıp ön seçimi kaybedince... **Ronald Reagan** yönetimindeki Beyaz Saray'ın kurduğu Sentetik Yakıtlar Kurumu'nun başkanlığına getiriliyor.

Bunun anlamı da şu: Petrolcü Noble Ailesi'nin bir üyesi... Petrol fiyatları çok yükseldi diye... Alternatif yakıt üretmeyi hedefleyen bir kuruma başkanlık etmeye başlıyor. Kurda kuzu emanet etmek!...

O günlerden şimdiye... **Noble**'ı geçen yıl Meksika Körfezi'ndeki petrol sızıntısından sonra bölgede petrol arama izni alan ilk şirket yapan dengelere bakınca da... Ortaya şu soru çıkıyor... Bugün Amerikan demokrasisinin de en çok sorduğu soru. Ülkeyi hükümetler mi yönetiyor... Yoksa onları seçtiren şirketler mi?... Politikacıların mı borusu ötüyor? Yoksa onların para musluklarını tutan işadamları mı?

Sevgili okurlarım, **Tanış**'m yukarda alıntıladığım yazısında bize aktardığı, monografi tek bir şirketi anlatmaktadır.

ABD'de onun gibi, irili ufaklı yüzlerce, binlerce şirket var.

Bunların politikacılarla ve Pentagon'la ilişkileri pek çok araştırmaya, incelemeye, habere ve hatta romana ve filme konu olmuştur.

11 Eylül 2001 saldırısı ve Irak Savaşı sırasında bizzat ABD Başkanı **George W. Bush**'un **Bin Ladin** ailesinin şirketleriyle ve Başkan Yardımcısı **Dick Cheney**'in orduyla çalışan ABD'li istihbarat ve güvenlik şirketleriyle ilişkileri kamuoyunu uzun süre işgal etmiştir.

Clinton'ın Anılarından Öğrendiklerimiz

ABD'nin ilginç bir ülke olduğunu ve pek çok önemli ve stratejik bilginin kamuoyunun bilgisine sunulmuş açık yayınlardan alındığını yukarda belirtmiştim.

Hiç kuşkusuz bu yayınların içinde anılar da önemli bir tutar.

ABD'nin **George W. Bush**'tan önceki Başkanı **Bill Clinton**'ın yayınladığı anılar da bize önemli bilgiler vermektedir.

Clinton'ın **My Life** (Yaşamım) adlı kitabından Türkiye'yle ilgili önemli bölümleri çevirerek **Cumhuriyet**'teki köşemde aktarmıştım. Burada bunları tekrarlayacak değilim. Ancak, bu bölümlerden çıkan sonuçları şöyle özetlemek istiyorum:

1. ABD, Balkanlar'da oluşturduğu barışın ekonomik meyvelerini toplamak istemektedir.

2. Türkiye'yi, 21. yüzyılı etkileyecek önemli ülkeler arasında ve gelişmekte olan on ekonomi içinde görmekte, ekonomik çıkarları açısından Türkiye pazarını önemsemektedir.

3. Türkiye'nin laik, Müslüman ve demokratik kimliğini önemsemekte, yani laikliği vurgulamakta, Ortadoğu, İslam radikalizmine teslim olduğu takdirde, istikrarlı ve demokratik bir Türkiye'nin Avrupa için bir "savunma mevzii" olacağını düşünmektedir.

Görüldüğü gibi, Clinton döneminde ABD, Türkiye'yi laik ve demokratik bir Müslüman ülke olarak görmekte ve bu kimliğiyle Ortadoğu'daki radikal siyasal İslam ile Avrupa arasında bir "tampon" oluşturduğunu düşünmektedir.

Çok doğru ve hem ülkemiz hem de İslam âlemi ve dünya için yararlı olan Türkiye hakkındaki bu görüşler ne yazık ki **Bush** döneminde devam etmedi.

Değişen Amerikan Politikası

Bush yönetimi iktidara gelince, preemptive preeminence (önleyici üstünlük) adı verilen askeri ve dış politika farklı bir anlayışla gündeme alındı.

Amerika'nın, "küresel tehdit" algıladığı yerlere, bu tehdit oluşmadan önce de müdahale etme stratejisi, Türkiye'yi de et-

kileyecek bir biçimde Ortadoğu bölgesinin yeniden düzenlenmesi için devreye sokuldu.

Yeni Muhafazakârların (neo-conservative) oluşturduğu bu politika değişikliği, küresel teröre karşı, ABD'nin dünya hegemonyasını öngören bir yeni stratejiyi ifade ediyordu.

Bu dış politika değişikliği Türkiye'ye biçilen rolü de etkiledi:

Türkiye artık Clinton'm öngördüğü gibi, Batı ile klasik Ortadoğu bölgesi arasında bir "savunma mevzii", "bir tampon" değil, "Genişletilmiş Ortadoğu" için, yani kuzey Afrika'dan Çin sınırına kadar kapsanan bir geniş bölgede, ABD'nin bir "saldırı üssü" olacaktı.

Nitekim bu politika değişikliğinin somut sonuçları Irak savaşı sırasında Türkiye'de bütün ağırlığıyla yaşandı.

Daha da yaşanacak.

Ilımlı İslam: Amerikancı İslam

Türkiye'nin rolü, bir savunma ülkesi konumundan bir saldırı üssüne doğru değiştirilince, radikal siyasal İslam'ı tecrit etme açısından, devletin nitelikleri de yeniden gündeme geldi.

Tam bu noktada, ABD'nin radikal siyasal İslam'a karşı bir silah olarak kullanacağı Türkiye, karşı taraftan daha az tepki çekecek bir kimliğe kavuşturulmak istendi ve içerdeki siyasal oluşumların da desteğiyle, ortaya ılımlı İslam modeli çıktı.

ABD'yi "şeytan" olarak niteleyen, Ortadoğu kaynaklı ve İran destekli klasik radikal siyasal İslam'a karşı, ABD'yle birlikte hareket edecek bir İslam, "ılımlı İslam" olarak ortaya atıldı.

GOP bölgesi ve bölgedeki ülkeler bu yeni "ılımlı İslam" stratejisine göre yeniden düzenlenecekti.

ABD'nin bu strateji değişikliğinden kaynaklanan ve Irak gi-

bi, Mısır gibi, Suriye gibi, Libya gibi öteki İslam ülkeleriyle birlikte Türkiye'ye empoze edilmek istenen "ılımlı İslam modeli", hiç kuşkusuz, laik bir düzenden geriye gidişi gerektiriyordu. (İlginç olan husus, Suudi Arabistan, Kuveyt, BAE, Bahreyn gibi ülkelerin bu modelin dışında bırakılmış olmasıydı.)

Bu eğilim, Türkiye içindeki İslamcı (şeriatçı) eğilimlerle de buluştu ve ABD ile Türkiye içindeki bazı siyasal grupların ittifakı, ülkemizde de ılımlı İslam olarak ortaya çıktı.

Oysa bu ittifakın iki büyük engeli vardı.

Birinci engel, "ılımlı İslam" anlayışının, Türkiye Cumhuriyeti'nin temelini oluşturan (ve AB'yle de uyum içinde olduğu son AİHM kararlarıyla saptanmış olan) laiklik ilkesiyle çatışma halinde oluşuydu.

İkinci engel ise, ister laik olsun, isterse ılımlı İslam, Türkiye ile ABD'nin, Genişletilmiş Ortadoğu Projesi bağlamında gerçekleştirecekleri saldırı ortaklığının İslam âleminde yaratacağı tepkiler ve Türkiye'deki İslamcıların bu tepkiler karşısında savunmasız kalacakları gerçeğiydi.

Yani ılımlı İslam modeli, ABD'nin sandığının tersine, İslam âlemi açısından kabul edilebilir ve işlevsel de olsa, Türkiye'nin iç dinamikleri bakımından da, ABD'nin çıkarları ve stratejisi bağlamında ülkemiz açısından olumlu bir sonuç vermeyecekti. Nitekim vermiyor da!

Bu konuya ileride **Türkiye Model Olabilir mi?** bölümünde yeniden döneceğim için, şimdilik burada kesiyorum.

Sonuç

Birinci ve İkinci Dünya savaşları, Endüstri Devrimi'ni başlatan ve dünya egemeni olan İngiltere'yi tahtından indirmiş, bu mevkiye ABD'yi getirmişti.

Sovyetler Birliği'nin varlığıyla dengelediği bu imparatorluk, Sovyetler'in çöküşünden sonra dünyayı yeniden düzenlemeye girişti.

Çünkü hem önünde "Yeni Dünya Düzeni" denilen bir yapıyı kendi amaçlarına hizmet edecek biçimde oluşturmak hedefi vardı, hem de bu hedefi gerçekleştirirken, dünya egemenliğini yeni ortaya çıkacak rakiplerine kaptırmamak için gücünü artırarak sürdürme gereksinmesi hissediyordu.

Sonunda ABD, Yeni Dünya Düzeni'ni küreselleşme denilen bir süreçle inşa etmeye koyuldu.

Rakipsiz silah gücü...

Serbest piyasanın yaygınlaştırılmasıyla egemen kılınan sermaye...

Avrupa'yla ittifak...

Kültürel ikonların ve markaların hem ekonomik hem de siyasal güç kullanılarak dünya çapında yaygınlaştırılması...

Mikrodincilik ve mikromilliyetçilik akımlarının desteklenmesi...

Ve bütün bunların genel bir "demokrasi ve insan hakları" ideolojik şemsiyesi altında bütünleştirilip, pazarlanması...

Bu dönemin genel stratejisini belirler.

Elbette bu stratejiyi Güney Amerika'da, Orta Asya'da, Ortadoğu'da ve Uzakdoğu'da sürdürmek o kadar kolay değildi.

Karşısında Brezilya, Arjantin, Rusya, Hindistan, Çin gibi ülkeler ve büyük bir İslam âlemi vardı.

Bir yandan Güney Amerika'da Venezuela-Küba çizgisinde oluşan ittifaklar, bir yandan Rusya'nın yeniden canlanması, bir yandan yükselen ekonomiler ve güçler olarak Hindistan ve Çin'in yeni rakipler olarak ortaya çıkması, öte yandan kontrolü zor olan İslam âlemi ve özellikle de Ortadoğu anlaşmazlığı,

bir de küresel dönemde ortaya çıkan uluslararası terörün varlığı, ABD'yi daha geniş kapsamlı, daha etkin ve daha ivedi önlemler almaya yöneltti.

Yukarda genç yazar arkadaşlarım **Kalkandelen** ve **Tanış**'tan aktardığım üç yazı, bu yeni stratejinin arkasındaki gücü belirlemek bakımından çok aydınlatıcıdır.

ABD'nin GOP alanındaki ülkeler bağlamında geliştirdiği "ılımlı İslam" anlayışı bölgedeki diktatörlükler için işlevsel olsa da demokratik ve laik bir rejime sahip olan Türkiye için yanlış bir modeldir.

Üstelik de bu projeye zaten diktatörlüklerle yönetilen ABD müttefiki olan Suudi Arabistan gibi Arap ülkeleri dahil edilmemiştir.

Evet sevgili okurlarım, ABD'nin büyük gücünü gördükten sonra artık İslam âlemine karşı belirlediği politikaya ve Genişletilmiş Ortadoğu Projesi'ne bakabiliriz.

ABD'nin Terör ve İslam Âlemi Stratejisi

Amerika Birleşik Devletleri'nin eski klasik İslam âlemi stratejisi, daha önce de belirttiğim gibi İslam dininin antikomünist amaçlarla kullanılması olarak özetlenebilir.

Bu stratejiye öyle uzun bir süre ve o kadar büyük bir yatırım yapıldı ki, Sovyetler Birliği çöktükten sonra terk edilmesi zor olacaktı, zaten buna gerek de yoktu.

ABD, dünya egemenliği stratejisinin bir parçası olarak küresel dönemde de İslam âlemi stratejisini aynen sürdürdü.

"Ilımlı İslam" Nasıl Ortaya Çıktı, Nasıl "Amerikancı İslam" Anlamını Kazandı?

Bu yeniden gözden geçirme, Amerika'nın "İslami terör" ile "ılımlı İslam" arasında bir ayrım yapmasına neden oldu... Ama hem "İslami terör" teşhisi, hem de "ılımlı İslam" nitelemesi doğru değildi.

"İslami terör" teşhisi doğru değildi, çünkü her ne kadar **El Kaide** İslam adına teröre başvuruyorduysa da, tüm bir İslam

dinini terörle özdeşleştirmek ne gerçeklere uygundu, ne de siyasal ve ideolojik olarak doğruydu.

"Ilımlı İslam" nitelemesi ise tümüyle yanlıştı, çünkü ABD'nin "terörü desteklemeyen İslam" olarak "ılımlı" kabul ettiği toplumların siyasal rejimleri ve yaşam felsefeleri "ılımlı-ılımsız" ayrımına izin vermeyecek biçimde şeriat tarafından biçimlendiriliyordu.

Nitekim bu çelişkiden dolayı ABD hiçbir zaman resmen bu görüşü benimsediğini açıklamadığı gibi, Türkiye dahil pek çok ülkedeki siyasal lider, "ılımlı İslam" diye bir ayrımın yapılamayacağını vurguladı.

Ama sadece İslam âlemi açısından değil, özellikle Türkiye politikası bakımından da Amerika'nın, terörü desteklemeyen, hele hele –göstermelik de olsa– seçim ve oy mekanizmasını kabul eden İslami partilere ve rejimlere "ılımlı İslam" gözüyle bakması ve bunları desteklemesi devam etti.

Pek doğal olarak bu politika pek çok çelişkiyi de birlikte getirdi.

En klasik örnek Filistin'in Gazze bölgesini kontrol eden ve Amerika'nın terör örgütleri listesinde başı çeken HAMAS'ın bu bölgede seçim kazanarak iktidarı kazanmasından sonra ortaya çıkan durumdur.

ABD, seçim ve oy mekanizmasını kullanan İslamcı politikaları "ılımlı" kabul ettiği halde HAMAS'ı terör örgütü olarak görmeye devam etmektedir.

Sırf bu örnek bile "ılımlı İslam" sözlerinin yanlışlığını ortaya koymaya yeter.

Çünkü sorun, göstermelik demokrasi ve bunun için kullanılan göstermelik sandık mekanizması değil, laik bir demokrasinin varlığı ya da yokluğudur.

Ne yazık ki dünyada Türkiye'den başka böyle bir demok-

rasi deneyimi yaşayan başka bir İslam toplumu, ülkesi yoktur!

Türkiye zaten bir İslam toplumunda laik ve demokratik bir rejim denemesi yaşamakta olduğu için, bu rejimi "Ilımlı" adı altında da olsa İslam'a doğru kaydırmak, İslam toplumlarımn demokratikleşmesine değil, Türkiye'de demokrasinin yozlaşmasına yol açar.

Öte yandan, İslam adına diktatörlüklerini sürdüren ailelerin veya kişilerin yönetimde bulunduğu ülkelerde demokratik mekanizmaların ve seçim süreçlerinin devreye girmesi hiç kuşkusuz olumlu bir gelişmedir ama bu süreci "ılımlı İslam"ın uygulanması diye nitelemenin ne olanağı vardır, ne de anlamı.

Bu süreç doğrudan doğruya İslam'ın demokratikleşmesi olarak görülmeli ve öyle anılmalıdır.

Elbette ABD'nin bu çelişkisi durup dururken ortaya çıkmamıştır.

El Kaide terörü Amerika'yı böyle bir ayrım yapmaya itmiştir.

İslam adına yapılan terörü İslam âleminden soyutlamak için bu ayrım yapılmıştır ama yanlış olmuştur.

"Ilımlı İslam" (Moderate Islam) tanımı ne din ne de siyaset alanında bir anlam taşır.

Olsa olsa, Amerikancı İslam anlamına gelir ki, bunun da siyasal ve ideolojik olarak ABD açısından ne denli olumsuz anlamlar taşıdığı açıktır.

Ama ne yazık ki zaman içinde bu tanım böyle bir anlam kazanmıştır.

Amerika'nın İslam'a karşı stratejisini anlamak için 11 Eylül 2001 saldırısından sonra yapılan çalışmalara ve ortaya konan politika önerilerine bakmak gerekir.

ABD'nin İslam Adına Yapılan Teröre Karşı Stratejisi: Önlem Önerileri

11 Eylül 2001 saldırısı ABD için tam bir şok oldu.

Dünyanın en güçlü ülkesi kendi topraklarında bir terör örgütü tarafından vurulmuştu.

Bütün bir güvenlik ve istihbarat ağıyla birlikte iç ve dış politikalar mercek altına alındı...

Artık Amerika'da ve dünyada hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktı.

Nitekim 11 Eylül 2001 saldırısı, küresel dönemin, "tarihin ve savaşların bittiği bir refah mutluluk dönemini muştuladığı" yanılsamasının egemen olduğu yaklaşık on yıllık birinci aşamasını kapatıyor, küresel terörün bütün dünyayı pençesine aldığı ikinci aşamayı başlatıyordu.

Bu saldırı üzerine pek çok çalışma, araştırma yapıldı, pek çok rapor yayınlandı.

Bunlardan biri Amerikan Kongresi'nin kurduğu "11 Eylül Komisyonu"nun hazırladığı rapordu.

Komisyon tam yetkili olarak 27 Kasım 2002'de kurulmuş, rapor 22 Temmuz 2004'te yayınlanmış ve komisyonun görevi 21 Ağustos 2004'te bitmişti.

Komisyon "Amerika'ya yönelik terör saldırılarını" irdelediği raporu yazmak için 2,5 milyon sayfa belge incelemiş, on ülkeden, 1200'den fazla kişiyle konuşmuş ve sonunda rapor 567 sayfalık bir kitap olarak yayınlanmıştı.

Raporun bir bölümü, "Sürekli Büyüyen İslamcı Terörün Önlenmesi" adını taşıyor.

Amerika'nın Büyük Ortadoğu Projesi (BOP) olarak başlattığı ve sonradan kuzey Afrika'nın de eklenmesiyle Genişletilmiş Ortadoğu Projesi'ne (GOP) dönüşen stratejisini anlayabilmek için raporun bu bölümüne iyi bakmak gerekiyor:

Bu bölümde komisyon dokuz öneri sıralamış. (ss. 374-383). Ayrıntılı biçimde ifade edilen öneriler uzun uzun açıklanmış.

Sevgili okurlarımı sıkmamak için tam çeviri çabasına girişmeyeceğim. Sadece bilgilendirmek için bu önerileri özetleyerek aktaracak ve Genişletilmiş Ortadoğu Projesi'nin ardında yatan esas yaklaşımı da belirlemeye çalışacağım.

Raporun bu bölümü, Amerika Birleşik Devletleri'nin İslam dünyasında yoğun ilişkiler kurmuş olduğunu ve bu ilişkilerin gelecekte de süreceğini vurgulayarak başlıyor.

Amerika'nın, İslam dünyasına yaptığı büyük yardımlara karşın, bölgedeki ülkelerde yaşayanların gözünde hiç de olumlu bir yere sahip olmadığı saptamasına yer verilerek, Endonezya'dan Türkiye'ye kadar, araştırma yapılan bu ülkelerde yaşayanların üçte ikisinin Amerika'nın kendilerine saldırmasından korkmakta olduğu belirtiliyor.

İslami cihat anlayışının, Amerika'yı İslam karşıtı olarak tanımladığını da kaydeden komisyonun önerileri kısaltılmış haliyle şöyle:

1. Amerika, dünyanın ahlaki liderliği konusunda iyi bir örnek oluşturduğu, halka insanca muamele edilmesine, hukukun üstünlüğüne inandığı ve komşularına bonkör ve koruyucu olarak davrandığı konusunda açık bir mesaj vermelidir.

Amerika ve dostları Müslüman anne-babalara, çocukları için **Usame Bin Ladin**'in önerdiğinden çok daha iyi bir gelecek verebilecekleri konusunda büyük bir avantaja sahiptir.

2. Dost bile olsalar, Müslüman hükümetler bu ilkelere

saygı göstermedikleri zaman Amerika daha iyi bir gelecek için buna karşı çıkmalıdır.

Soğuk Savaş döneminden alınan derslerden biri baskıcı hükümetlerle yapılan kısa dönemli işbirliklerinin uzun vadede ters teptiğidir.

3. Amerika, ilkelerini ve değerlerini yurtdışında ısrarla savunmalı, Somali, Bosna, Kosova, Afganistan ve Irak'taki Müslümanları diktatörlere ve suçlulara karşı korumalıdır.

Televizyon ve radyo yayınları bu amaçla kullanılmalı, burslar, kütüphane ve gençlere yönelik değişim programları Amerikan halkından gelen yardımlar olarak vurgulanmak kaydıyla bilgi ve umut yaratmalıdır.

4. Amerikan Hükümeti öteki ülkeleri de kurulacak olan yeni bir "Uluslararası Gençlik Olanakları Fonu"na katkıda bulunmaya çağırmalı, fonlar, kendi eğitimlerine yatırım yapan Müslüman ülkelerde doğrudan kullanılmalıdır.

5. Ekonomik kalkınmayı, açık toplumu ve insanların daha iyi koşullarda yaşamalarını sağlayacak bir strateji izlenmelidir.

6. Amerika, İslamcı teröre karşı öteki ülkeleri de içine alacak kapsamlı bir koalisyon stratejisi oluşturmalıdır.

7. Amerika, dostlarını da, yakalanan teröristlerin göz altında tutulması ve bunlara insanca muamele edilmesi konusunda ortak bir stratejide birleştirmelidir.

8. Kitle imha silahlarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması engellenmelidir.

9. Teröristlerin finansman kaynaklarının izlenmesi ve saptanması terörizme karşı olan mücadelenin en önemli ögesidir.

(**The 9/11 Commission Report**, W.W. Norton & Company, Inc., New Yok, ss. 376-383)

Sevgili okurlarım, yukarıda çok kısa olarak alıntıladığım önlemler, Amerika'nın İslam dünyasına karşı, ekonomik kalkınmayı, eğitimi ve iletişim olanaklarını da içeren "topyekûn" bir yaklaşım benimsediğini gösteriyor.

Aslında dikkatle bakıldığında bu önlemlerin "bir uygarlık projesi" veya başka bir deyişle "İslam âlemini çağdaşlaştırma ve demokratikleştirme projesi" niteliği taşıdığı hemen görülecektir.

İşte Genişletilmiş Ortadoğu Projesi'nin belkemiğini bu yaklaşım oluşturmaktadır. Oluşturmaktadır ama biraz aşağıda göreceğimiz gibi, "reel politik" adına, Komisyon raporunda belirlenen bu evrensel ve güzel ilkelerden birçok sapma yaşanmıştır.

Önce yine ABD'nin Ortadoğu stratejisine ışık tutması bakımından, Irak savaşı hakkında hazırlanan bir başka rapora bakalım.

Irak Savaşı Raporu

Bugünlerde ABD Irak'taki askeri varlığına son verdi. Elbette Irak'ı yalnız bırakacak değil. Ama askerlerini geri çekmesi bile bölgede yeni dengelerin ortaya çıkmasına yol açabilir.

Nitekim Şii Başbakan **Maliki**, Sünni Cumhurbaşkanı Yardımcısı **Haşimi**'nin tevkif edilmesi emrini verdi; Irak'taki durum daha da karışabilir.

Sorun, Ortadoğu bölgesindeki İran nüfuzu.

ABD, kendisiyle uyumlu bir politika izledikçe, Irak'taki Şii yönetime desteğini sürdürüyor ama İran tehdidi devam ettiği sürece bu desteğin geleceği belli değil.

Bugünkü durumu anlamak için 2006'da yayınlanan bir Irak raporuna bakmak gerek.

Kongre'de bulunan iki partinin de ortak katılımıyla hazırlanan raporun hazırlayıcıları arasında **Clinton**'ın eski Genel Sekreteri (Chief of Staff) CIA'in eski Başkanı ve bugünkü Savunma Bakanı **Leon Panetta**'nın bulunması, raporu günümüz için daha da önemli hale getiriyor.

Girişteki özet bölümünde çok doğru bir teşhis var:

"ABD, Arap-İsrail sorununu ve bölgedeki istikrarsızlığı doğrudan ele almadığı takdirde Ortadoğu'daki amaçlarını gerçekleştiremez," deniliyor. (The **Iraq Study Group Report, Vintage Books**, New York, 1966, s.xv)

Benim de yıllardır dikkat çekmeye çalıştığım bu ana soruna gönderme yapan bu girişten bile raporun ciddi ve doğru bir yaklaşım sergilediği anlaşılıyor.

Irak'taki muhtemel bir başarısızlığın sonuçlarına özetle şöyle değiniliyor:

1. Mülteci dalgasının yaratacağı insani felaketler
2. Bölge ülkelerinin Irak'taki şiddetin kendi ülkelerine geleceğine dair endişesi

Bu endişenin Türkiye'nin Kürtlerin bağımsızlık ilanına karşı Kuzey Irak'a, İran'ın da Güney Irak'a istikrar ve petrol için müdahale ihtimalini doğuracağına dikkat çekiliyor.

3. Sünni-Şii çatışmasının derinleşmesi
4. Terörizmin yaygınlaşması
5. ABD'nin küresel imajının zedelenmesi
6. Amerika'nın iç politikasındaki kutuplaşmanın tırmanması. (ss. 33-35)

Rapor, Irak'ta ciddi bir politika değişikliği önerirken 79 kalem tavsiyede bulunuyor. (ss. 45-96)

Tahmin edileceği gibi bunlar genellikle hem siyasal, hem askeri, hem istihbarata ilişkin öneriler; hem doğrudan Irak'ı, hem bölgeyi hem de uluslararası camiayı kapsıyor.

Hepsi de daha derinliğine bir uluslararası katılım gerektiriyor.

Ama en temel yaklaşım, Irak'ın toprak bütünlüğünün korunması biçimde ortaya çıkıyor.

Birinci tavsiye, geniş kapsamlı bir yeni diplomatik harekât başlatılması.

İkinci tavsiye bunun hedeflerini belirliyor:

1. Irak'ın birliği ve toprak bütünlüğü korunmalıdır.

2. Irak'ın komşularının müdahalesi durdurulmalıdır. (Türkiye'nin son askeri müdahaleden sonra neden apar topar geri çekildiği şimdi daha iyi anlaşılıyor.)

3. Komşularla birlikte oluşturulacak ortak devriyelerle sınırlar korunmalıdır. (Türkiye'nin ve İran'ın yayılmasından çekindikleri açık.)

4. Çatışma ve istikrarsızlığın Irak sınırlarının ötesine geçmesi önlenmelidir.

5. Irak hükümetine, komşu olmayan İslam ülkelerinden ekonomik, mali, ticari, siyasal ve mümkünse askeri destek sağlanmalıdır.

6. Irak'taki milli uzlaşmayı desteklemeleri için bütün ülkeler teşvik edilmelidir.

7. Diplomatik ilişkilerin devamını ve büyükelçiliklerin Bağdat'ta kurulmasını teşvik ederek Irak hükümetinin meşruiyeti sağlanmalıdır.

8. Irak'a, bölgenin anahtar başkentlerinde, örneğin Suudi Arabistan'da Riyad'da, çalışan elçilikler kurması için yardım edilmelidir.

9. Kerkük'te karşılıklı kabul edilebilir bir anlaşmaya varılmasına yardımcı olunmalıdır.

10. Milli uzlaşmanın, petrol gelirlerinin eşit dağılımının, silahlı militan grupların dağıtılması gibi belli güvenlik, siyasal

ve ekonomik aşamaların gerçekleştirilmesinde Irak'a yardımcı olunmalıdır. (ss.45-46)

Görüldüğü gibi günümüzdeki Irak'tan çıkma planı daha o zamanlarda yapılmış.

Elbette bu raporda dile getirilen hedeflerin hepsinin gerçekleştirildiğini söylemek olanaksız.

Ama 11 Eylül Komisyonu Raporu'yla birlikte okunduğu zaman, Amerika'nın Ortadoğu politikası hakkında yeterli bir izlenim veriyor.

Ayrıca bu yaklaşımlar, ABD'nin bugün neden Suriye'ye doğrudan müdahale etmekte çekingen davrandığının ve yükü daha çok Türkiye'nin üzerine yüklemek istediğinin de ipuçlarını veriyor.

Sonuç

Buraya kadar irdelediğimiz bilgiler açıkça ABD'nin Ortadoğu'da genel bir yapı değişikliği hedeflediğini gösteriyor.

Genel amaç iyidir:

Toplumsal ve ekonomik kalkınmanın sağlanması, eğitim düzeyinin yükseltilmesi ve siyasal istikrarın sağlanması yoluyla demokrasinin geliştirilmesi.

Bu amaç için önce mevcut otoriter rejimlerin değiştirilmesi gerekmektedir.

Ama ne yazık ki Ortadoğu'daki Suudi Arabistan ve benzeri gibi koyu bir İslami diktatörlükle yönetilen rejimlere ilişkin herhangi bir girişim yoktur.

Üstelik bu ilkelere rağmen, **George W. Bush** dönemindeki Dışişleri Bakanı **Condoleezza Rice**, ortaya konulan hedefte sadece rejimlerin değiştirilmesiyle yetinilmeyeceğini,

"**Ortadoğu'da sınırlar değişecek,**" söylemiyle açıkça ortaya koymuştur.

Nitekim günümüzde "Arap Baharı" diye uluslararası kamuoyuna satılmaya çalışılan hareketlerin temelinde ABD'nin büyük bir propagandasının, bunun yeterli olmadığı kimi zaman da Libya'da olduğu gibi CIA'in operasyonel müdahalesinin ve NATO savaş gücünün kullanılmasının yattığı açıktır.

BOP ya da GOP ve Sözde "Arap Baharı"

Sevgili okurlarım, önce Büyük Ortadoğu Projesi (BOP) olarak başlayan sonra buna kuzey Afrika'daki Müslüman ülkelerin de eklenmesiyle Genişletilmiş Ortadoğu (GOP) adını alan proje, bugünlerde alenen ve resmen uygulamaya geçirilmiş durumda. Ama ondan artık pek söz eden yok...

Çünkü o zaman bütün bu "Arap Baharı" terminolojisiyle dünya kamuoyuna satılmaya çalışılan olayların arkasındaki esas strateji bir kez daha tartışmaya açılacak.

Onun yerine kamuoyu Tunus, Mısır, Libya ve bugünlerde de Suriye ve İran'la meşgul ediliyor:

"Arap Baharı", "İran tehdidi", "diktatörlüklerin sonu" gibi sloganlar kullanılıyor, bölgenin yeniden düzenlenmesi için.

BOP ya da GOP

Önce projenin çıkışını ve temelini anımsayarak belleklerimizi bir tazeleyelim:

Projenin asıl ismi, "Genişletilmiş Ortadoğu ve Kuzey Afrika Bölgesi ile Ortak Bir Gelecek ve İlerleme İçin Ortaklık".

"Genişletilmiş Ortadoğu"dan kastedilen coğrafya, Orta Asya'dan kuzey Afrika'ya kadar uzanan bölgedir.

"Ortak bir Gelecek ve İlerleme için Ortaklık" ifadesi ise, bu bölgedeki uzun erimli amacı yeterince açıklamaktadır sanırım:

Amerika Birleşik Devletleri, bizzat Başkan **Bush**'un ağzından açıklandığı biçimde bu bölgelere, aynen İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Almanya ve Japonya'ya götürdüğü gibi demokrasi götürmek istemektedir.

Oysa unutmamak gerekir ki, Almanya ve Japonya yeterince endüstrileşmiş ülkeler olarak demokrasiyi kurmaya ve geliştirmeye elverişli bir ortama sahiptiler.

Oysa Ortadoğu coğrafyası, özellikle Ortadoğu bölgesi, henüz tarım dönemi aşamasında, aşiret ve mezhep esasına göre örgütlenmiş toplumsal yapılardan oluşmaktadır.

Yani bu bölgeye dışardan demokrasi ithal etmek, mevcut toplumsal ve ekonomik yapı açısından pek olanaklı görünmemektedir.

Bu durumda, ilan edilen amaç ne denli yüce ve demokratik görünürse görünsün, fiilen meydana gelecek durum, Amerika Birleşik Devletleri'nin bu bölgedeki askeri ve siyasal egemenliği olacaktır.

Bu kitabı yazarken, herhangi bir yanlış yapmamak ve başka görüşleri de öğrenebilmek için Google'da araştırma yaparken Türkçe **Vikipedi**'deki GOP maddesine rastladım.

Hemen hemen yukarda anlattığım görüşlere dayalı olan bu kısa madde bana oldukça ilginç geldi. Bu nedenle onu da paylaşmak istiyorum:

Genişletilmiş Ortadoğu İnisiyatifi (İngilizce: Greater Middle East Initiative), Amerika Birleşik Devletleri 43. Başkanı **Bush** hükümeti tarafından Büyük Ortadoğu adıyla duyurulan, en batıda Fas'ın Atlantik kıyılarından, en doğuda Pakistan'ın kuzeyindeki Karakurum yaylalarına, Kuzeyde Türkiye'nin Karadeniz kıyılarından güneyde Aden ve Yemen'e kadar uzanan bölgede, Müslüman ülkelere demokrasi ihracını ve bu ülkelerin pazarlarının açılmasını amaçladığı açıklanan politik kuramdır.

Araştırmacı **Altuğ Günal** projenin 2001 yılındaki 11 Eylül saldırılarından sonra 'terörizmi besleyen bataklıkları kurutmak' amacıyla ortaya çıktığını ve ABD'nin 2004 yılındaki G-8 zirvesinde gündeme getirdiğini yazmıştır.

Günal projenin maliyetinin yüksek olması sebebiyle ABD'nin bu yükü azaltmak için müttefiklere ihtiyaç duyduğunu; fakat hâkimiyet paylaşımını az tutmak için kendi payını yüksek tutarak "sınırlı paylaşım"ı esas aldığını savunmuştur.

Fransa'nın eski dışişleri bakanı olan **Dominique de Villepin** 'Büyük Ortadoğu' tanımını 'Mağrip ile Basra Körfezi ülkelerine aynı yaklaşımı sergileyemezsiniz. Siyasi, ekonomik, kültürel ve eğitimsel konuları göz önüne almak zorundasınız' diye eleştirdi.

Bu kısa anımsatmadan sonra, Başbakan **Recep Tayyip Erdoğan**'ın, İspanya'nın Başbakanı **Zapetero** ile birlikte bu projenin eşbaşkanı olduğunu da vurgulayalım.

Erdoğan çeşitli vesilelerle eşbaşkanı olduğu BOP ya da GOP çerçevesindeki görevleri yerine getireceklerini belirtmiştir.

Condoleezza Rice'ın Değerlendirmesi

Büyük Ortadoğu Projesi'yle ilgili en çarpıcı açıklama, o zamanlar ABD'nin güvenlikten sorumlu danışmanı olan (sonradan **Bush** yönetiminin dışişleri bakanı) **Condoleezza Rice**'ın 7 Ağustos 2003 tarihli **Washington Post** gazetesinde yayınlanan yazısında yapılmıştır.

Transforming The Middle East (Ortadoğu'yu Dönüştürmek) başlıklı yazısında **Rice**, Fas'tan Basra Körfezi'ne kadar Ortadoğu'da bulunan 22 devletin rejiminin, sınır ve haritalarının değiştirileceğini, Türkiye'nin de bunların içinde olduğunu vurgulamıştır.

Bu yazının da açıkladığı gerçekler çerçevesinde GOP'un amaçları şöyle özetlenebilir:

1. Görünür amaç, "İslami terör" adını verdikleri terörün önlenmesidir.

2. ABD, bölgede kendisine rakip olabilecek muhtemel güçleri engellemek ve bölgeyi tam denetim altına almak istemektedir.

3. ABD, Ortadoğu bölgesinde bulunan petrol ve doğalgaz kaynakları üzerinde kontrol tesis etmeyi hedeflemektedir.

4. Proje İsrail'in güvenliği sağlamaya da yardımcı olacaktır.

Obama Dönemindeki Değişiklikler

Amerika'nın dış politikası **Barack Obama**'nın 2008 yılında başkan seçilmesinden sonra, ciddi bir değişiklik yaşamıştır.

Bush döneminde, İngiltere ve Suudi Arabistan'dan başka ülkeyi umursamayan politika, müttefiklerle daha yakın ilişkileri öngören genel bir yapıya kavuşturulmuştur.

Bu bağlamda Birleşmiş Milletler daha fazla devreye sokul-

muş, İngiltere'nin yanında Almanya ve Fransa'yla da işbirliği daha sıkılaştırılmıştır.

Bush yönetiminin tüm dünyayı yabancılaştıran, tek taraflı politikası (unileteral policy), **Obama** döneminde uluslararası ittifaklara önem veren ve ortak eylemi öngören birçok taraflı politikaya (multileteral policy) dönüştürülmüştür.

Pek doğal olarak bu değişiklik BOP ya da GOP'u da etkilemiştir.

Ama bu genel yaklaşımda uluslararası işbirliğinin önem kazanması ABD'nin gerektiğinde güç kullandığı gerçeğini değiştirmemiştir.

Bunun somut sonuçlarını, **Zülâl Kalkandelen**'in daha önce aktardığım **Amerika'nın Gizli Ordusu** adlı yazısında görüyoruz.

Zaten Başkan **Obama** da Nobel Barış Ödülü'nü alırken terörle mücadele başlığı altındaki müdahalelerdeki güç kullanma zorunluluğunun ipuçlarını son derece açık seçik bir biçimde vurgulamıştı:

- *Ülkelerin, bireysel olarak ya da birlikte, güç kullanımını sadece gerekli değil, ahlaken de meşru bulacağı zamanlar olacaktır.*
- *Şiddete başvurmayan bir hareket* **Hitler***'in ordularını durduramazdı.*
- *Müzakereler* **El Kaide** *liderlerini silahlarını bırakmaya ikna edemez.*

Nitekim örneğin Irak'a yapılan tek taraflı müdahale, Libya olayında, Amerika'nın öncülüğünde hem güç kullanımının hem de bunu uluslararası bir ittifak içinde gerçekleştirmenin en iyi örneği olarak, bir NATO operasyonu halinde gerçekleştirilmiştir.

Aynı biçimde ABD, bölgedeki politikasının yürütülmesinde, gerek uluslararası işbirliğinin artırılması gerekse zorunlu hallerde güç kullanılması için Türkiye'yi de daha fazla devreye sokmak istemektedir.

İçerde temel hak ve özgürlükler ve demokrasi sorunları yaşayan AKP iktidarı, bu sıkıntılarını Amerika'dan aldığı dış destekle aşmak istediği için ABD'nin isteklerine daha büyük bir duyarlılıkla yaklaşmaktadır.

Özellikle Türkiye ile Avrupa Birliği arasında soğuk rüzgârların estiği şu sıralarda, Amerika'nın desteği AKP iktidarı için hayati bir önem kazanmıştır.

Amerika'nın Ortadoğu'daki İran nüfuzunu kırmak, İsrail'in güvenliğini sağlamak ve petrol bölgelerini kontrol etmek için gündeme getirdiği "Suriye bunalımı" konusunda, Türkiye'nin önüne askeri müdahale seçeneğinin konmuş olmasının ve bu seçeneğin ciddi ve gerçek bir tehlike oluşturmasının temel nedeni budur.

Yeni GOP Stratejisinin Arkasındaki Adam: Francis Fukuyama Ne Diyor?

"Genişletilmiş Ortadoğu ve Kuzey Afrika Bölgesi ile Ortak Bir Gelecek ve İlerleme İçin Ortaklık" projesinin ardındaki beyin, **Tarihin Sonu** adlı kitabıyla ünlenen **Francis Fukuyama** olarak ortaya çıkıyor.

Fukuyama'nın son kitabı **State Building** adını taşıyor. (Profile Boks Ltd, London, 2004) Alt ismi ise, **Governance and World Order in the Twenty-First Century**. Türkçeye, "Devlet Kurma, Yirmi Birinci Yüzyılda Yönetişim ve Dünya Düzeni" diye çevrilebilir.

Fukuyama bu kitabında yirmi birinci yüzyıl dünyasını çö-

zümlüyor ve bu dünyanın nasıl biçimlenmesi gerektiği konusunda önerilerini sıralıyor.

Kitap, Amerika Birleşik Devletleri'nin başını çektiği GOP projesinin de anahatlarını oluşturuyor.

Hemen belirteyim ki, çeşitli yazar ve düşünürlerin, "Ulus devlet bitmiştir; yeni dünya düzeninde ulus devlet modelinin yeri yoktur," görüşüne karşılık, **Fukuyama**, yirmi birinci yüzyıl dünyasının temel siyasal biriminin ulus devlet olmasını öngörüyor. Bunun gerekçesi çok basit:

Fukuyama'ya göre, hiçbir uluslararası federal örgütlenme ya da bir uluslararası örgüt [ve elbette tek başına Amerika Birleşik Devletleri-**E.K.**], dünya üzerindeki yoksulluk, terör ve uyuşturucu gibi sorunlarla, ulus devletler kadar etkili bir biçimde mücadele edemez.

Yaklaşık bir kuşak boyunca, dünya politikasının, devletin küçültülmesi yönünde olduğuna işaret eden **Fukuyama** şöyle diyor: "*11 Eylül'den sonraki dönemde, dünya politikasının temel sorunu devleti geri çekmek değil, tam tersine onu güçlendirmektir. Gerek tek tek toplumlar, gerekse tüm dünya insanlığı için, devletin yok edilmesi, bir ütopyanın değil, bir felaketin başlangıcıdır.*" (s.162)

Tabii **Fukuyama**'nın sözünü ettiği devlet, "küçük fakat etkin" bir devlet.

Dünyadaki ülkeleri, "devlet fonksiyonlarının yaygınlığı" ve "devletin gücü" ölçütlerine göre sınıflayan **Fukuyama**, Türkiye ve Brezilya gibi ülkeleri, "fonksiyonları yaygın ama güçsüz" devletler arasında sayarken, Amerika'yı, "fonksiyonları az ama güçlü devlet" sınıflamasına sokuyor. Fransa ile Japonya ise hem fonksiyonları yaygın hem de güçlü devlet kategorisinde yer alıyor. (s.15)

Elbette **Fukuyama**'nın tüm dünya için, "fonksiyonları dar ama güçlü devlet" modelinden yana olduğunu, bu modeli herkes için önerdiğini eklemeye gerek yok.

Sevgili okurlarım, gördüğünüz gibi, GOP ile **Fukuyama**'nın son kitabı arasındaki ilişkiler son derece doğrudan ve çok açık:

Amerika Birleşik Devletleri, terör, yoksulluk, uyuşturucu gibi dünya çapındaki sorunlarla savaşmak için, "Genişletilmiş Ortadoğu ve Kuzey Afrika Bölgesi ile Ortak bir Gelecek ve İlerleme İçin Ortaklık" öneriyor.

Amerika aslında güzel ve insani ilkelere dayalı bu yaklaşımını önce uluslararası platformlarda anlatıyor; G-8 toplantısında bunun onayını alıyor. Daha sonra bölgedeki operasyonlara başlıyor.

Ama her zamanki Amerikan pragmatizmi işin içine karışıyor ve "Arap Baharı" diye uluslararası kamuoyuna sunulan olayların arkasında daha "reel politik" hedefler ortaya çıkıyor:

Bölgedeki devletleri doğrudan ABD denetimine almak...

Mısır'daki gibi yıpranmış diktatörleri değiştirmek...

Libya gibi yola gelmeyen ülkelere güç kullanarak müdahale etmek ve değişimi silah gücüyle sağlamak...

Suriye gibi İran nüfuzuna yakın ülkelerde yönetim değişikliğine gitmek...

Irak'tan çekilirken hem İsrail'in güvenliğini hem de bölgedeki petrol kaynaklarının denetimini Irak'ın toprak bütünlüğünü sağlayarak temin etmek...

Bütün bunlar için yeni rejimlerin kendi devlet yapılarını **Francis Fukuyama**'nın saptamaları çerçevesinde güçlendirmek...

Ve bütün bunları öteki müttefik ülkelerin (ve tabii Türkiye'nin de) desteği ve katılımıyla gerçekleştirmek.

Samir Amin "Arap Baharı"nı Nasıl Değerlendiriyor?

Sevgili okurlarıma belki önce **Samir Amin**'in kimliği hakkında bir-iki anımsatma yapmam yararlı olabilir.

Mısır doğumlu bir siyasal-toplumsal bilimci, Fransa'da yaşıyor ve Fransızca yazıyor. Soğuk Savaş sonrasında dünyanın yörüngesine girdiği "küreselleşmeyi" çok iyi çözümleyen ve bu yeni egemenlik türüyle, sadece kuramsal planda değil, somut olarak da mücadele eden bir düşünür. Bence günümüzün en önemli düşünürlerinden.

Üstelik çok birikimli bir geçmişi de var...

Daha 1960'lardan beri "Merkez-Çevre Kuramı" çerçevesinde, 1930'larda, Türkiye'deki **Kadro** hareketinin de öncülük ettiği, gelişmiş ülke-azgelişmiş ülke çelişkisini vurgulayan bir yazar ve düşünür.

Son kitapları, **The World We Wish to See: Revolutionary Objectives in the Twenty-First Century** ve **Beyond US Hegemony?: Assessing the Prospects for a Multipolar World** adlarını taşıyor.

Amin'in, "Arap Baharı" denilerek bize yutturulmaya çalışılan hareketler konusundaki çözümlemelerinin önemini ise, **Cumhuriyet**'te 21 Aralık 2011'de yazdığı **İsyanların Diyalektiği** başlıklı yazısında **Güray Öz** vurguluyordu:

> Kuzey Afrika ülkelerindeki isyanı, ayaklanmaları anlamakta zorlandığımız bir gerçek.
>
> Bunun en önemli nedeni de herhalde gelişmeleri belirleyen farklı faktörleri analiz etmeye çalışmak yerine, tek bir nedene bağlama kolaycılığı olsa gerektir.
>
> Bu kolay yollardan birisi, olup bitenleri gerçeklerden birine, Batı'nın bu bölge, genel olarak Ortadoğu üzerindeki

niyetlerine bağlamak, tüm diğer öğeleri bir yana bırakmaktır.

Bu kolaycılıktan kendimizi kurtarabilmek için bölgeyle ilgili okumalar yapmak, bu konuda kafa yormuş yazarlara, bilimcilere başvurmak iyi olacaktı.

2008'de Türkiye'nin entelektüel dünyasında şöyle bir hatırlanıp sonra herhalde fazla magazinel bulunmadığı için unutulan **Samir Amin**'in yeniden okunmaya başlanması bu açıdan ilaç gibi gelmiştir.

Bütün yorumculara, özellikle de gazetelerin kendilerini Batı haber ajanslarına sıkı sıkı bağlamış dış habercilerine tavsiye edilir.

Türkiye'de siyaset ve medya bugünlerde son derece büyük bir bunalım içinde...

Bu bunalımın yarattığı toz dumandan dolayı gerçekleri arayanlar, demokrasi ve insan hakları mücadelesi yapanlar pek dikkati çekmiyor...

Çünkü ortalık, otoriter rejim heveslilerine, dalkavuklara, şakşakçılara ve muhbirlere kalmış durumda...

Ama unutmayalım, "Gerçeklerin mutlaka bir gün bir yerden ortaya çıkmaları kaçınılmazdır!"

İşte **Samir Amin**, dünyada ve bölgemizde olup bitenlere, "gerçekler" açısından ışık tutan en önemli yazar ve düşünürlerden biri.

Artık bu anımsatmalardan sonra, Amerika'da yayınlanan Bağımsız Sosyalist Dergi **Monthly Review**'ın, ekim sayısında **Samir Amin**'in yazdığı ve Türkçe olarak da yayınlanan makalesinde söylediklerine sıra geldi.

Bir Arap Baharı adını taşıyan makalesinde **Samir Amin**, olayı Mısır özelinde sorguluyor ve daha sonra Tunus, Libya,

Suriye, Yemen ve Bahreyn olaylarına da göz atarak hem bugünü analiz ediyor, hem de gelecek için bazı öngörülerde bulunuyor.

Her ne kadar çok gerçekçi ve kimi zaman kötümser gözlemlerde bulunuyorsa da yazının sonlarına doğru, başka ihtimallerin olduğunu da belirtmekten kendini alamıyor.

Ama sonra yine gerçekçi ve karamsar olasılıklara da işaret ediyor ve yol göstermeye çalışıyor.

Küresel bir düşünür olan **Amin**, "Arap Baharı" denilen olayı Latin Amerika'daki hareketlerle karşılaştırarak işe başlıyor:

> Arap haklarının "ilkbaharı", Latin Amerika'nın yirmi yıl boyunca yaşadığı deneyime benziyor.
>
> Bu, benim güney halklarının ikinci uyanış dalgası dediğim bir olay.
>
> İlk dalga, yirminci yüzyılda yaşandı. Neoliberal kapitalizmin/emperyalizmin karşı saldırısıyla bitirildi.
>
> Bu ikinci dalga:
>
> Kaderlerini neoliberalizme bağlayan otokrasilere karşı patlamalardan ve "yükselen ülkelerin" doğrudan uluslararası düzene yönelen tehditleri gibi çeşitli biçimlerde ortaya çıkıyor.
>
> **Güney'in (çevre ülkelerinin) bu yeni baharı, "kapitalizmin sonbaharı" ile yani küreselleşerek genelleşen finans kapital tekelciliğinin çöküşüyle çakışıyor.**
>
> Bu hareketler, geçen yüzyılda olduğu gibi, yeniden bağımsızlıklarını kazanan, dünyayı dönüştürme konusundaki insiyatiflerini geri alan, sistemin çevresindeki halklar ve devletlerle başladı.
>
> Böylece bunların hepsi, her şeyin üstünde antiemperya-

list hareketlerdir ve dolayısıyla sadece potansiyel olarak antikapitalisttirler.

Bu hareketler, emperyalizmin merkezinde yer alan işçiler gibi öteki gerekli uyanışlarla birleşebilirse, tüm insanlığın önünde gerçek bir sosyalist perspektif açılabilir.

Fakat burada "tarihsel zorunluluk" tarafından belirlenen bir yol yoktur.

Kapitalizmin çöküşü, sosyalizme doğru uzun bir geçişin yolunu açabileceği gibi eşit olasılıkla insanlığı genel bir barbarlığın içine de atabilir.

Görüldüğü gibi **Amin**, her antiemperyalist hareketin zorunlu olarak antikapitalist nitelik taşımayabileceğine işaret ederek çok önemli bir noktaya parmak basıyor.

Antiemperyalist bir hareketin, antikapitalist bir harekete dönüşmesini ise küresel bir bütünlük içinde ele alıyor ve böyle bir dönüşümün ancak kapitalizmin merkezindeki oluşumlarla bir uyum sağlandığı zaman olanaklı olacağını düşünüyor.

"Arap Baharı" denilen hareketler ile kapitalizmin merkezindeki hareketler arasındaki küresel "uyum" ya da "bütünleşme" umudunun Amerika'daki son "Wall Street'i işgal et" hareketinden esinlendiği açık.

Bu ütopik düşüncelerine karşın gerçekçiliği elden bırakmayan **Samir Amin,** daha sonra başta ABD'nin askeri ve siyasal tavrı olmak üzere, kapitalizmin merkez ülkelerinin Araplarda görülen bu uyanışı denetlemek için uyguladıkları projelere atıf yapıyor.

Daha da önemlisi, çevre ülkelerindeki "siyasal İslam", "siyasal Hinduizm" ve "siyasal Budizm" gibi yarı dinsel Ortaçağ

reaksiyonlarının, demokrasi görünümünde, merkez ülkeleriyle ittifak ederek bu "ikinci uyanış dalgasını" ölümcül bir biçimde yok etme olasılığını vurguluyor.

Açıkçası "Arap Baharı" denilen olayın başarısını, "sekülarizm" dediği laik yaklaşımlara bağlıyor ama bunu çok muhtemel görmediğini de saklamıyor.

Yine de makalesinin son cümlesi bütün ülkeler için laik demokrasinin önemini vurgulayan bir vecize gibi:

> Bugün için sekülarist bir demokratizasyon mücadelesi hayati önem taşımaktadır...
>
> Hem halkların özgürleşmesini güçlendirmek hem de genel bir barbarizmi engellemek için.

Hemen belirtmeliyim ki, **Samir Amin**'in şu sözü bu kitabın da ana temalarından birini oluşturmaktadır:

"Arap Baharı" ya da başka hareketler, siyasal rejim açısından dini dogmaları aşamadıkları, sekülarizme ya da laikliğe yönelmedikleri sürece başarısız kalmaya mahkûmdur!

Amin'in makalesinin çeşitli yerlerinde yaptığı gözlemler, vurguladığı gerçekler, "Arap Baharı" denilen olayın gerçek yüzünü, özellikle Mısır özelinde iyice ortaya koyuyor:

Önce bütün Arap ya da İslam âlemini tek bir ölçüte göre değerlendirmenin ve birörnek bir yapıya sahipmiş gibi ele almanın tehlikesine işaret ediyor:

> Her bir ülkenin kendine özgü farklı nesnel koşullarını ihmal ederek "Arap dünyası" adına genellemeler yapmak her zaman tehlikelidir.

Tarihsel açıdan da İslam dininin emperyalistler tarafından nasıl kullanıldığına ve "siyasal İslam"ın tehlikesine dikkat çekiyor:

> Mısır'da demokratik ve antiemperyalist hareketlerin engellenmesi için, **Raşid Reda** tarafından formüle edilen, Vahhabizmin en gerici biçimi olan Selefi yaklaşımına dayalı İslamcı düşünceden esinlenen Müslüman Kardeşler örgütünün, 1927'de kuruluşunun İngiliz Büyükelçiliği ve Mısır Sarayı tarafından aktif olarak desteklenmesi bir rastlantı değildir.
>
> Bu, yeni doğan "siyasal İslam"ın, antidemokratik ve sosyal gelişmeye karşı olan en gerici biçimiydi.

Amin, diktatörlerin iktidarda kalmak için İslam dinini kullanan siyasal akımlarla işbirliği yapmasının acıklı öyküsünü ve şimdi demokratiklik iddiasında olan Müslüman Kardeşler'in gerçek yüzünü ise şöyle anlatıyor:

> **Nasır** sağa açıldı...
>
> **Sedat** sağa gidişi yoğunlaştırdı ve Müslüman Kardeşler'i yeni otokratik rejim ile bütünleştirdi.
>
> **Mübarek** aynı yolda devam etti...
>
> ...**Sedat** ve **Mübarek** üç temel kurumun denetimini Müslüman Kardeşler'e devretti: Eğitim, mahkemeler ve televizyon.
>
> Müslüman Kardeşler, bırakın "demokratik" olmayı, hiçbir zaman "ılımlı" olmadı ve olamaz.
>
> Mürşit, kendi kendine liderlik koltuğuna oturmuştur ve örgütlenme modeli liderin emirlerinin tartışmasız yerine getirilmesine dayalıdır.

En üst liderliği, kısmen Suudi Arabistan yani Amerika tarafından finanse edilen büyük zenginlerden oluşur.

İkincil liderlik, orta sınıfın cahil ve gerici katmanlarından gelenlerdedir.

Alttaki destek ise Müslüman Kardeşler'in yine Suudi Arabistan tarafından finanse edilen sadaka türü yardımlarıyla devşirilen yoksullardan oluşur.

Vurucu gücü ise sabıkalılar arasından seçilenlerle kurulan milis gücü (baltacılar) tarafından sağlanır.

Müslüman kardeşler tam bir dış bağımlılıkla bütünleşen piyasa ekonomisine bağlıdır. Aslında komprador burjuvazinin bir parçasıdır.

Diktatörlerin ve Müslüman Kardeşler'in içyüzünü açıklayan bu çok dikkat çekici tarihsel ve siyasal çözümlemelerden sonra Mısır'daki "Arap Baharı" denilen olayın arkasındaki toplumsal güçleri irdeliyor:

Mısır halkının muazzam isyanının arkasında üç aktif grup vardır:

Kendi yarattıkları "modern" formları elde etmenin peşinde yeniden politize olan gençlik, radikal solcu güçler, demokratik orta sınıfların güçleri.

Umudunu gençlik ile radikal solcuların ittifakına bağlıyor ama bu ittifakın başarıya ulaşmasının çok zor olduğunu da biliyor:

Gençlik ve radikal solun üç hedefi vardır:

Demokrasinin yeniden kurulması –polis, asker rejiminin sona erdirilmesi.

Geniş kitlelerin lehine olan yeni ekonomik ve sosyal politikaların benimsenmesi –küresel liberalizmin gereklerine boyun eğilmesine son verilmesi.

Bağımsız bir dış politika –Amerikan egemenliğinin gereklerine boyun eğilmesine ve Amerika'nın bütün dünyadaki askeri hegemonyasına son verilmesi.

İstedikleri demokratik devrim, demokratik, sosyal ve antiemperyalist bir devrimdir.

Bu gözlemlerinden sonra Mısır'daki isyan hareketinin karşısında, Mısır burjuvazisinin liderliğindeki bir gerici bloğun yer aldığını söylüyor.

Mısır burjuvazisinin içinde hepsi "milyarder" olan, sayısız polis ve asker komutanın, devlette ya da iktidar partisinde yüksek makamlarda bulunan sivillerin, Müslüman Kardeşler'in liderlerinin, El Ezher üniversitesindeki şeyhlerin yer aldığını belirtiyor.

Kırsal alanlarda ise devlet ve din örgütlenmesiyle yakın ilişki içindeki zengin köylülerin bu blokta yer aldığına işaret ediyor.

Bu bloğun Müslüman Kardeşler ve Selefileri de kapsadığını ve toplumdaki bütün güçleri elinde topladığını vurguluyor.

Amerika ile ona bağımlı Avrupa ve Japonya'dan oluşan üçlünün, ülkedeki İslam kültürünü Sufi yaklaşımdan Körfez ülkelerinin Vahhabi İslam anlayışına kaydırmakta yardımcı olduğunu...

Bu amaçla içteki komprador burjuvazi ve gerici İslami güçlerle işbirliği yaptığını...

Böylece iç ve dış güçlerin ittifakıyla bütün ilerici hareketlerin boğulma olasılığının yüksekliğine işaret ediyor...

Ve daha önce belirttiğim gibi ancak laik (seküler) bir yaklaşım uygularsa ve merkez ülkelerindeki isyan hareketleriyle bütünleşebilirse başarıya ulaşabilecek olan Mısır'daki bu ilerici ittifakın geleceği hakkında da çok umutlu olamıyor.

Samir Amin'in kısa dönem için, Mısır hakkındaki en önemli saptamalarından biri de, asıl kavganın devrik **Mübarek** rejiminin anayasasındaki ikinci madde üzerinde olduğu.

Bu madde, İslami ilkeleri (şeriatı) hukukun temeli sayıyor.

Amin, Mısır'ın geleceğinin bu maddenin yeni anayasada yer alıp almamasına bağlı olduğunu belirtiyor.

(İlerdeki bölümlerde alıntılayacağım, Türkiye'deki Mısır Büyükelçisinin bu konuda söylediklerine bakınız ve Mısır'da işlerin nereye gideceğini görünüz!)

Samir Amin, kendi deyimiyle, "güya demokrasiye inanan" Müslüman Kardeşler iktidarının meşrulaştırılması için Türkiye modelinin çok konuşulduğuna da işaret ediyor.

Ama bu modelin, Türkiye'de ordunun, pek demokratik olmasa ve NATO'nun sadık bir müttefiki bile olsa, laik niteliğinden dolayı Mısır'da geçerli olamayacağını söylüyor ve asıl önerilen modelin, ordunun İslamcı nitelik taşıdığı Pakistan olduğunu belirtiyor. (Bu konuyu da ayrıntılı olarak Türkiye Model Olabilir mi? bölümünde tartışacağım.)

Çözümlemelerini esas olarak Mısır üzerinden yapan **Amin**, öteki Arap ülkelerine de bir göz atıyor.

Tunus'taki hareketin, **Burgiba**'nın yarı laik düzeni üzerinde geliştiğine dikkat çekiyor ve bunu Tunus'un bir avantajı olarak görüyor.

İngiltere'deki sürgünden dönem İslamcıların bu modeli fazla zorlamayacaklarını düşünüyor ama aynı zamanda küre-

selleşen liberal kapitalizmle de bütünleşme halinde olduklarını söylüyor.

Libya'nın Mısır'dan da Tunus'tan da geri bir feodal düzene sahip olduğunu, **Kaddafi**'nin zaman zaman milliyetçi ve sosyalist, zaman zaman da liberal söylemleri dile getirdiğini, kendisinin olduğunu belirtiyor.

Libya'daki hareketin bir halk hareketi olmaktan çok NATO tarafından desteklenen ve oradaki petrol üzerindeki oyunlara bağlı askeri bir harekât olduğunu, demokrasiyle bir ilişkisi bulunmadığını söylüyor.

Suriye'deki oluşumun henüz nereye gideceğinin belli olmadığını belirtiyor ve gittikçe sağa kayan Baas rejiminin İsrail'e yeterince karşı çıkmamasından kaynaklanan halk hoşnutsuzluğunun CIA tarafından da desteklenerek, Suriye ile İran arasındaki ittifakın bozulmasını hedeflediğini düşünüyor.

Yemen'deki hareketin, Güney Yemen'deki ilerici güçlerin mağlup edilmesinden sonra bittiğini ve buranın kaderinin Amerika ve Körfez ülkeleri tarafından belirleneceğini söylüyor.

Bahreyn'deki hareketin Suudi Arabistan ordusu tarafından kanlı bir biçimde bastırıldığını ve bu konuda demokrasi şampiyonluğu yapanlardan hiç ses çıkmadığını vurguluyor, Arap ülkelerindeki ve Batı'daki "demokrasi yanlılarının" ikiyüzlülüğüne işaret ediyor.

Samir Amin'in temel yaklaşımı, Arap ülkelerine demokrasinin siyasal İslam yoluyla gelemeyeceği, bunun sadece bir aldatmaca olduğu ve ancak laik (seküler) gelişmelerin demokrasinin temelini oluşturabileceği biçiminde.

Siyasal İslam veya ılımlı İslam denilen modellerin demokratik olmadığını, sadece Arap ülkelerini emperyalizmin libe-

ral kapitalist modeliyle bütünleştirmek ve Amerika'nın emrine sokmak amacım taşıdığını söylüyor.

Samir Amin'e veya "Arap Baharı"na ilgi duyuyorsanız, yazdıklarımla yetinmeyin, en iyisi **Monthly Review**'in Türkçe 28. sayısını alıp okuyun.

Slavoj Žižek de Samir Amin'e Katılıyor

Sevgili okurlarım, yukarda **Samir Amin**'in görüşleri olarak aktardığım düşünceleri belki fazla ütopik veya moda söyleyişle fazla "ideolojik" bulabilirsiniz.

Ama bir de günümüzün "pop felsefecisi" diye nitelenen ve çok popüler olan **Slavoj Žižek**'in 29 Ocak 2012'de **Cumhuriyet**'te yer alan, **Elçin Poyrazlar**'la yaptığı söyleşide bu konuda belirttiği görüşlerine bakın:

Poyrazlar söyleşiye şöyle giriyor:

> Kapitalizmin demokrasi getireceği tezine karşı çıkan **Žižek**, Mısır'daki devrimin sonucunu "iğrenç" olarak tanımladı. Pek çok Batı ülkesinde yönetici siyasi sınıfın yönetme kabiliyeti olmadığını belirten **Žižek**, "**Fidel Castro** *kesinlikle haklı. Sanki ahmaklar konuşuyor,"* dedi. **Žižek**, Türkiye'de gazetecilerin 'terörist' oldukları için tutuklandıkları iddiasını 'sahte' diye nitelendirdi.
>
> Medyada **Žižek** için "Modern Çağın **Sokrates**'i", "Kültürel Teorinin **Elvis**'i", "Akademik Rock Yıldızı" gibi yakıştırmalar kullanılıyor. Gerçekten de salona doğru yürürken tüm kafalar bu özensiz ve sıradan giyimli adama çevriliyor ve kısa bir duraksamanın ardından insanlar kitaplarını imzalatma yarışına giriyorlar...

Ben saf bir komünist değilim

Ben sorularımı **Žižek**'le yiyeceğimiz öğle yemeğine saklıyorum. Yemek masasına oturur oturmaz makine hızıyla aktarıyor düşüncelerini. Kafasında öyle şiddetli bir düşünce yağmuru var ki söylemese kelimeler onu boğacakmış gibi duruyor. Birkaç dakikalık süre içinde çocuklar ve küfür, pornografi, seks ve komünizm gibi konular gündeme geliyor. Sinirli el kol hareketleri heyecanlı olduğu izlenimi veriyor ya da bir gösteri objesi olmaktan memnun değil, söylemek zor.

Batılı ülkelerin kendi ekonomik refahı için dünyadaki temel özgürlükleri kurban ettikleri sorusuna şu yanıtı veriyor **Žižek**:

"Kesinlikle. Bu benim kötümser olduğum bir konu. Ben saf bir komünist değilim ve Leninci partinin geleceğini söylemiyorum. Ne yazık ki mevcut ekonomik eğilimler demokrasiyi eşcinsel evlilikler vs. gibi kültürel meselelerin tartışıldığı boş bir törene çeviriyor."

Küresel ekonomik krizin ardından gündeme gelen sorulardan biri de kapitalizmin ölüp ölmediği. **Žižek**'in buna net bir yanıtı var:

"Hayır. Ne yazık ki durum daha da kötü. Marx'ın kapitalizmi son derece dinamik ve etkili bir sistem. Ancak yaklaşan bir dizi sorunun mevcut liberal demokratik kurumlar yapısı içinde çözülebileceğini sanmıyorum. Örneğin fikri mülkiyet doğası gereği neredeyse komünist bir özelliğe sahip. Ne kadar çok yayılırsa o kadar zenginleşir. Eğer bilgi üretimin merkezi olursa kapitalizmin başa çıkması gereken büyük sorunları var demektir."

Ancak kapitalizmin yerine ne konması gerektiğini bilmiyor **Žižek**. Ona göre 20. yüzyıl kapitalizmi ve eski devlet sistemi artık işlemiyor.

ABD'de Wall Street protestolarına verdiği desteğe gelince:

"Ben bu protestoları bir başlangıç yaptıkları, sahneyi düşünmeye açtıkları için destekledim. Ama asıl sorun sistem, ancak şimdiye kadar sistemi nasıl değiştirebileceğimiz konusunda bir fikir çıktı mı ortaya?" diye soruyor.

Korkum yeni bir ayrımcılığın oluşması

Kapitalizmin demokrasi getireceği tezi ise **Žižek**'e göre geçersiz:

"Artık eski komünistlerin en iyi kapitalist yöneticiler oldukları tuhaf bir sisteme doğru gidiyoruz. Demokrasi ile kapitalizm arasındaki ölümsüz evliliğin kırıldığı bir zaman geliyor. Marx kapitalizmin evrensel demokratik özgürlüğü taşıyabileceğini düşündü. Benim korkum ise dünyada bazılarının medeni dünyadan dışlandığı yeni bir ayrımcılığın oluşması. Sanırım bugünün küresel kapitalizmi evrensel özgürlüğü giderek daha az taşıyabilir."

Yemeğin sonunda **Žižek**'in düşünce fırtınasından çıkarak elini sıkmak için ayağa kalkıyorum. Bana, *"Sizden nefret ediyorum. Ama iyi anlamda,"* diyor. *"Olumsuz düşünmenin gücü bu olsa gerek,"* diye geçiyor aklımdan.

Gazetecilerin "terörist" oldukları için tutuklandıkları bahanesi sahte

Žižek'in felsefe, **Freud** ve **Lacan** psikanalizleri, teoloji, film, opera ve radikal politikalar gibi çeşitli konular hakkında 50'den çok kitabı var. 1990'da Yugoslavya'nın parçalanmasının ardından Slovenya'nın ilk demokratik seçimlerinde cumhurbaşkanı adayı olan ve zaferi kıl payı kaçıran **Žižek**, kendisine yöneltilen ilgiden tedirgin ama şikâyetçi değil gibi.

Türkiye'deki siyasi durumdan özellikle de gazetecilerin tutuklanmasından söz açılıyor. Gazetecilerin 'terörist' oldukları için tutuklanma bahanesini *'sahte'* olarak tanımlıyor ve temel özgürlüklerin mevcut hükümet tarafından ciddi bir biçimde sınırlandığı Macaristan'dan ve Avrupa'nın bu konudaki yetersizliğinden söz ediyor.

Mısır'daki devrimin sonucu iğrenç

Mısır'daki devrimin sonucunu *"iğrenç"* olarak tanımlayan düşünür, *"Mısır'da ordu ve Müslüman Kardeşler arasında gizli bir pakt olduğunu herkes biliyor. Müslüman Kardeşler ideolojik kontrole sahip olurken ordu da yolsuzluklarına devam edebilecek,"* diyor.

Žižek'in korkulu rüyası ise bundan sonraki süreçte dünyada teknokratlar ile kültürel muhafazakârlar arasında Mısır'daki gibi bir uzlaşı olma olasılığı.

"Pek çok Batı ülkesinde yönetici siyasi sınıfının artık yönetme kabiliyeti olmadığını görürsünüz. ABD'de Cumhuriyetçi partinin tartışmalarına bir bakın. **Fidel Castro** *kesinlikle haklı. Sanki ahmaklar konuşuyor. Biz gençken gizli bir elitin her şeyi kontrol ettiğini düşünürdük. Tanrım artık böyle bir şey yok!"*

Çin'e dikkat

Giderek büyüyen ve iç güvenliği için ayırdığı savunma bütçesini iki katına çıkaran Çin'de önemli gelişmeler olabileceği yorumunda bulunan **Žižek**, Çin'deki komünist partinin Arap isyanları başlayınca paniğe kapıldığını, askeri güçlerini hazırladığını dile getirdi. **Žižek**'e göre Çin'in kültür dünyasındaki hareketlenmeler izlenmeye değer. **Žižek** dünyanın içindeki bu belirsiz dönemde felsefe ve filozoflara her zamankinden daha çok ihtiyaç olduğunu anımsatmadan edemiyor.

Mısır Büyükelçisinin Sözleri

Sevgili okurlarım, kitabı tam yayınevine teslim edeceğim sırada, Mısır'ın Ankara Büyükelçisi **Abdelrahman Salaheldin**, 11 Mart 2012'de **Cumhuriyet**'e konuştu; buraya kadar aktardığım ve yaptığım bütün çözümleme ve yorumların ne yazık ki doğru olduğunu teyit etti ve **Samir Amin**'in dikkat çektiği Mısır Anayasası'ndaki ikinci maddenin korunacağım söyledi.

Ne yazık ki Mısır'da askerler ile Müslüman Kardeşler arasındaki ittifak ülkeye el koymuş durumda ve bu nedenle de bu ülkede demokrasiden çok totalitarizme giden bir yarı diktatörlüğün egemenliği çok daha muhtemel görünüyor.

Leyla Tavşanoğlu'nun, seçimleri kazanarak iktidar olan Müslüman Kardeşler örgütü hakkındaki sorularına şu yanıtları veriyor büyükelçi:

Son parlamento seçimleri bizim değil uluslararası standartlara göre gayet özgürce yapıldı. Seçimlerde her ülkeden sivil toplum kuruluşları, uluslararası gözlemciler vardı. Hepsi, bu seçimlerin şeffaf, özgür, demokratik bir biçimde yapıldığına dair fikir birliğine vardı. Bu seçimler halkımız için hayat memat meselesiydi...

Bugün Mısır'da her konu geniş katılımlı tartışmalara açık. Anayasa yapımı da böyle olacak. Anayasa için de özgür, açık, şeffaf tartışmalar yaşanacak.

Bugün askerin rolü bütün kurumların kendilerine düşen görevleri yerine getirdiğini denetlemesi bağlamındadır.

Askerin öncelikli rolü, ülke güvenliğini güvenceye almaktır. Çünkü devrimden sonra ülkemizin güvenliğini tehdit eden olaylar oldu. Asker, Cumhurbaşkanı Mübarek'in görevini bırakmasından önce göstericileri de korumuştu.

Bakın, devrim sırasında halk ve polis gücü arasında ciddi ayrılıklar vardı.

Polis, yeniden yapılanıp güçlerini reformdan geçirene kadar ordu ülke asayişini koruma görevini üstlendi. Böylece de halkın gözündeki imajı çok daha iyileşti.

Ordu bütün bunları yaparken de ciddi güçlüklerle karşılaştı. Bu durumu mutlaka televizyon haberlerinde de izlemişsinizdir.

Son olarak ordu parlamento seçimlerinde güvenliği sağlama görevini üstlendi. Bütün seçim sandıkları ordu görevlileri tarafından korundu. Polis de vardı ama ordunun rolü çok daha fazlaydı. Bu sayede seçimlerde hiçbir olay yaşanmadı.

Bütün bunların ötesinde Yüksek Askeri Konsey gelecek seçimlere kadar aydınlanmacı bir cumhurbaşkanlığı görevini de üstlendi. Konsey hiçbir zaman siyasete müdahale etmeye, ortamı manipüle etmeye çalışmadı. Seçimler için bir tarih oluşturdular ve o tarihte de seçimlerin özgürce yapılmasına saygı gösterdiler. 1 Temmuz'da da kışlalarına geri dönecekler.

Mısır ve Türkiye'nin ortak bir tarihi var.

Ama Mısır Türkiye modelini izlemedi.

İlk cumhuriyet anayasası da aşağı yukarı Türkiye'dekiyle, yani 1923'te ilan edildi.

Ama biz anayasada 2. maddeyi koruduk. 2. madde şöyle der:

Devletin dini İslam'dır.

Şeriat yasamanın temel kaynağıdır.

Bu maddeyi bütün anayasa değişikliklerinde koruduk.

Bu da Türkiye anayasalarının tamamıyla zıddıdır.

Bizde devletin dinle ilişkisi devletin sivil faaliyetleri çerçe-

vesindedir. Biz laiklik ya da laik devlet kavramlarını kullanmıyoruz. Çünkü dinin ülkemizde çok önemli bir rolü olduğunu düşünüyoruz. Ama siyasete karışmamak koşuluyla...

Biz devletimizi laik değil sivil devlet olarak tanımlıyoruz. Mısır'da bu konuda, İslam kimliğini öne çıkaran siyasi partiler ve gruplarla bile zımni bir anlaşma vardır. Herkes Mısır devletinin sivil olması gerektiğinde hemfikirdir.

Elbette büyükelçi diplomatik bir dil kullanıyor.

Ayrıca unutmamak gerekir ki şu andaki Ordu-Müslüman Kardeşler ittifakının bir temsilcisi.

Ama söyledikleri, kendisi bu amacı gütmese de, Mısır'ın geleceğindeki rejimi ve bu rejimin içerdiği tehlikeleri yeterince açıklıyor.

Libya Hem Bölünüyor, Hem de Dini Totaliterliğe Kayıyor

Libya'daki son gelişmeler ise ülke yönetiminin şeriata doğru kayan kararlarını açıkça gösteriyor.

Ayrıca, aşiretler arası anlaşmazlıklar da baş gösterdi ve zengin petrol bölgelerini kontrol eden **Şeyh Ahmed Zübeyir**'in aşireti özerkliğini ilan etti bile.

Mısır kökenli Müslüman Kardeşler ise Libya'da mart başında partisini kurdu ve öteki İslamcı gruplarla birlikte gireceği seçimlerde şimdiden birinci siyasal güç konumuna aday oldu.

Ayrıca Libya operasyonu sırasında Batılı güçlerin, **Kaddafi**'ye karşı oradaki El Kaide uzantılarıyla da işbirliği yaptıkları unutulmamalı.

Partiyi kuran Müslüman Kardeşler, sivil toplum örgütü olarak bağımsız varlığını da sürdürecek.

Üç günlük kurucu kongre sonucu, partinin ismi "Adalet ve Bina Partisi" olarak belirlendi. Parti başkanlığına **Kaddafi** rejiminin "vatan haini" diye hapsettiği **Muhammed Savan** seçildi.

Bu arada Kaddafi döneminin "bölücü"sü **Şeyh Ahmed Zübeyir**, zengin petrol yataklarının bulunduğu doğu Libya'da, Sirenayka bölgesinde özerkliğini ilan etti ve *"Bölge için tek seçenek federatif yapıdır,"* dedi.

Dış sorunlarda Ulusal Geçiş Konseyi'nin (UGK) otoritesini tanıyacaklarını belirten Şeyh'e ilk tepki UGK Başkanı **Mustafa Abdülcelil**'den geldi: *"Bu, Libya'yı bölmek isteyenlerin bir planı. Bütünlüğümüze zarar verecek gelişmeler... Libya, bir bütün olarak kalacaktır,"* dedi.

Oysa **Zübeyir**, Bingazi'de toplanan aşiret reisleri ve milis komutanları tarafından özerk yönetimin lideri seçildi.

Bu nedenle önemli ölçüde temsil yeteneği ve siyasal gücü var.

Sonuç

Sevgili okurlarım, görüldüğü gibi GOP bölgesinde olup bitenlerle bu bölge için proje uygulamaya konulurken dile getirilen yüce ve güzel, insani, demokratik, kalkınma ve gelişmeye, İslam âleminin çağdaşlaşmasına yönelik amaçlar arasında pek uyum yok.

Bölgenin siyasetini ve doğal kaynaklarını kontrol etmeye yönelik reel politik gerekler ve pragmatizm, ortalığı tam bir kargaşaya çevirmiş durumda:

Çok kanın döküldüğü, devletlerin çöktüğü, işgal edildiği, bölge halklarının birbirini öldürdüğü, geleceği de bilirsiz olan bir kargaşa bu!

Mısır'da olduğu gibi biraz istikrarlı görünen gelişmelerin de sonu hiç de demokraside bitecek gibi görünmüyor.

Tam tersine, İslami bir diktatörlük görünüyor ufukta.

Bu durumda ABD, projeyi oluştururken öne sürdüğü "İslam âlemini kalkındırma ve çağdaşlaştırma" hedeflerini gerçekleştirmek yerine, bölgede kargaşayı, belirsizliği ve İslam diktatörlüğüne gidişi tetiklemiş görünüyor.

Bu gidişin bir evrensel bir de Türkiye açısından iki olumsuz sonucu ortaya çıkıyor:

Evrensel olarak, her siyasal ve toplumsal yapının kendi radikalizmini yarattığı gerçeği düşünüldüğünde, İslami rejimlerin, yanlış olarak "İslami terör" adı verilen radikal hareketleri önlemek yerine, teşvik edeceği düşünülebilir.

Daha somut olarak ifade etmek gerekirse, Irak, Mısır, Libya gibi ülkelerde göreli olarak istikrarlı bir nitelik taşıyan devlet yönetimleri ortadan kalktığı ve yerine kaos ya da İslami diktatörlük egemen olduğuna göre, bu yeni yapıların teröre yönelen radikal hareketleri ister istemez daha fazla besleyeceği büyük bir olasılık olarak ortaya çıkmaktadır.

Bunu önlemenin yolu hiç kuşkusuz bu ülkelerde önce ciddi devlet yapılarının oluşturulması ve bu yapılırken de İslami diktatörlük eğilimleri yerine laik demokratik tohumların desteklenmesidir.

Çünkü her türlü radikal ve terörist hareketin ya kaos ortamlarında ya da şeriatla yönetilen ülkelerde filizlendiği bilinmektedir.

Türkiye bakımından ise tehlike iki yönlüdür:

Birinci olarak GOP bölgesindeki düzenlemelerde ABD'nin Türkiye'yi sadece siyasal olarak değil, askeri bir güç olarak da öne sürmesi ciddi bir uluslararası sorun olarak ortaya çıkmaktadır.

İkinci olarak Türkiye'nin GOP bölgesindeki ülkeler üzerinde daha etkili olabilmesi ve bu ülkeler tarafından örnek olarak alınması için daha İslami bir yapıya kaydırılması tehlikesi vardır.

Ülkenin rejimi ve insanların somut yaşamları açısından böyle bir kayış fevkalade büyük sakıncalar taşımaktadır.

Ayrıca da Türkiye'nin İslam âlemi açısından bütün özelliği, gelişmişliği, örnek ülke olması, bütünüyle demokratik ve laik bir rejime sahip olmasından kaynaklanmaktadır.

Demokrasinin dayandığı laiklik ilkesinde geri gidiş, bırakın içerde yaratacağı büyük ve yıkıcı sorunları, Türkiye'nin dışarda da sahip olduğu, farklılığından gelen modellik özelliklerini yok edecektir.

ABD'nin Siyasal İslam'la Tehlikeli Dansı

Sevgili okurlarım, dünyadaki ve bölgedeki tüm süreçler sadece dış ilişkiler açısından değil, söz konusu ülkelerin iç dinamikleri açısından da tüm hızıyla devam ediyor.

Kimi zaman iç politika ile dış politika birbirini çok etkiliyor...

Özellikle de Amerika'da.

Obama ikinci kez seçilmek için neler yapabilir?

Seçim öncesi İran ve İsrail politikası ne olacaktır?

Bir sıcak savaş girişimi içine girebilir mi?

İkinci kez seçildikten sonra nasıl bir politika izler, gücünün sınırları nedir?

Obama

ABD bir dünya imparatorluğu:

Dünya politikası ve askeri stratejisi Washington'dan yönetiliyor...

New York dünyanın kültürel başkenti...

Hollywood dünya sinemasının merkezi...

İngilizce çoktan dünya dili oldu.

Barack Obama bu dünya imparatorluğunun seçilmiş başkanı.

Barack Obama'nın neler yapabileceğini anlayabilmek için, önce nasıl seçildiğine yakından bakmak gerekir.

Nasıl seçildiğini anlayabilmek için de Amerikan sistemini doğru anlamalıyız:

Amerika'yı esas olarak, siyasal ve hukuksal yapıyla birlikte Pentagon ve onun ardındaki çokuluslu şirketler yönetir.

Amerikan sisteminin esas ögeleri şunlardır:

Başkanlık.

Senato ve Temsilciler Meclisi olarak Kongre.

Anayasa ve onun koruyucusu olan Yüksek Mahkeme.

Stratejik ve askeri gerekliliklerin belirlendiği Pentagon.

Bu gereklilikleri hem etkileyen hem de bunlardan kâr eden uluslararası şirketler, bu şirketlerin uzantıları olan lobiler ve medya.

Bütün bu ögelerin etkileşimi sonunda genel siyasal işleyiş, stratejik gerekliliklere, paraya, güce ve medyadaki popülariteye dayalı olarak biçimlenir.

Tabii bu biçimlenmede, medyanın ve onu kontrol edenlerin rolü büyüktür.

Obama, hem bu yapının temel ögeleriyle uzlaşarak hem de yüksek bir popülariteyle kamuoyunun desteğini alarak seçilmiştir.

Önünde üç ayrı grubun beklentileri vardı:

1. Mevcut yapının yukarda saydığım temel güçlerinin, yani Amerikan yerleşik devletinin (siz isterseniz buna "derin devlet" de diyebilirsiniz) beklentileri

2. Amerikan kamuoyunun beklentileri

3. Dünya kamuoyunun beklentileri

İşte Amerika'nın Afrika kökenli ilk başkanı, bu üç grubun beklentilerini uzlaştırabildiği veya bu beklentilerin ortak noktalarını belirleyip onları gerçekleştirebildiği oranda başarılı olacaktı.

Acaba bu üç grubun beklentileri ne ölçüde uzlaşabilir?

Önce bilmeliyiz ki, dünya kamuoyunun beklentileri ile mevcut Amerikan devlet yapısının beklentileri, ABD'nin menfaatleri açısından çelişen niteliktedir.

Obama bu konuda ancak, "tek taraflı dış politikadan" "çok taraflı dış politika" çizgisine doğru marjinal bir değişiklik çabasında bulunabilirdi.

Bu çabanın dünya kamuoyunu rahatlatması doğaldır ama ne derece tatmin edeceği kuşkuludur.

Ayrıca, "müttefiklerinin de menfaatlerini dikkate almanın", Amerikan yerleşik yapısının stratejik beklentileri ve kâr hedefleriyle ne ölçüde uzlaştırılabileceği belli değildir.

İkinci olarak, Amerikan halkının, daha yaygın ve etkin sosyal refah önlemlerine ilişkin beklentileri, yine yerleşik yapının en önemli ögesi olan uluslararası şirketlerin beklentileriyle pek uyuşmuyor:

Zaten mevcut krizi aşabilmek için önümüzdeki yıllarda bu yerleşik şirket yapısına aktarılması gereken fonlar birkaç trilyon dolar olarak hesaplanmaktadır. Mevcut bütçe ve dış ödeme açıklarıyla birlikte düşünüldüğünde bu zorunluluk, **Obama**'nın halkın sosyal güvenliği ve refahı için kullanabileceği kaynaklara büyük bir sınırlama getirmektedir.

Dolayısıyla bu alanda da başarı gösterebilmesi için fazla bir şansa sahip olduğu söylenemez.

Türkiye konusuna gelince:

Kıbrıs, PKK, Kürt sorunu, Ermeni soykırımı iddiası gi-

bi konularda Amerika'nın tavrını, Ortadoğu, Kafkasya ve Balkanlar'daki dengeler belirleyecektir.

Türkiye'nin çıkarlarına uygun kararlar alması için, bu dengelerin dışında herhangi bir özel neden yoktur.

Bu dengelerin ise Amerika'nın önüne bugün için 'Türkiye'nin çıkarlarına uygun' çözüm seçenekleri koyduğunu iddia etmek büyük bir iyimserlik olacaktır.

Nitekim **Obama**, seçildikten dört yıl sonra, yeniden seçim kampanyasına başladığı bugün geldiğimiz noktada aynen yukarda belirttiğim gibi, dış politika açısından, "ABD'nin derin devletine" teslim olmuş görünüyor...

Genişletilmiş Ortadoğu Projesi'nin bir parçası olarak sahneye konulan **Arap Baharı** senaryosu, ABD'nin yeni bir büyük stratejik yanlışını vurguluyor.

Siyasal İslam ve Terör

Aslında gerek İslam düşünürleri, gerek çağdaş ulema, gerekse İslam dini üzerinden siyaset yapan politikacılar ve her türlü İslami örgütlerin (terör örgütleri dahil) temsilcileri, "İslam" sözcüğünün önüne herhangi bir sıfat getirilmesine karşıdır:

"Siyasal İslam" nitelemesini bunun için sevmezler. "Ilımlı İslam" deyişine de karşıdırlar. Hele hele "Laik İslam" onlar için bir zıtdaş, bir araya gelmesi olanaklı olamayan iki nitelikten oluşan bir oksimorondur.

Pek doğal olarak "İslami terör" sıfatı da, bütün bir dini töhmet altında bıraktığı için asla kabul edilemez.

Bu görüşü savunanlar dünya üzerindeki farklı uygulamaları, *"En hakiki İslam uygulaması, benim yorumum veya yaptığımdır,"* anlayışı çerçevesinde açıklar ve pek doğal olarak kendi uygulamaları dışındakileri reddeder.

Ama bu reddediş, ne İslam adına teröre başvuran örgütleri durdurur, ne İran'daki Şii esaslı din devletini etkiler, ne Suudi Arabistan'ın Sünni (Vahhabi) uygulamasını değiştirir, ne de Libya'da bir zamanlar egemen olan Kaddafi'nin milliyetçi ve sosyalist aromalı diktatörlüğüne söz geçirir.

Bütün bu değişik, farklı ve hatta birbirine rakip olan İslami siyaset uygulamalarını belirleyen tek değişken, "devlet gücüdür."

Her ülkede, yönetim gücünü elinde bulunduran, devleti yönetenlerin anlayışı egemen olur.

Türkiye'de de durum farklı değildir:

Nitekim Prof. **Haydar Karaman** da, laik yaşam biçimine karşı olan Müslümanların, içinde yaşadıkları devletin gücünden dolayı bu yaşam biçimine "tahammül ettiklerini" söyler.

Siyasal İslam ve Demokrasi

Benim "siyasal İslam"la kastettiğim, hem İslami ilkelere göre siyaset yapanlar, hem de terör dahil her yolu kullanarak bu "devlet yapısını" ele geçirmeyi ve kendi isteklerine göre düzenlemeyi hedefleyenlerdir.

Sanıyorum bu amaçlarını terör yoluyla gerçekleştirmek isteyenlerin yanlışlığı, hem kendilerine hem de Müslümanlığa ve Müslümanlara verdiği zararlar üzerinde fazla bir tartışma yoktur; küçük bir azınlık dışındaki pek çok Müslüman da bu tür terör eylemlerini lanetlemektedir.

Sorun, demokrasi içinde ve insan hakları bağlamında örgütlenen siyasal İslami hareketler açısından ortaya çıkmaktadır:

Ne yazık ki bu konuda, Türkiye'den başka demokratik rejime sahip bir Müslüman toplum olmadığı için, ülkemiz hem

öncü, hem model, hem de bir anlamda deney tahtası olmaktadır.

Ama Türkiye dışındaki ülkelerde, özellikle "Arap Baharı" denilen olayları yaşayan Mısır, Libya, Tunus ve benzeri ülkeler için bir genelleme yapılabilir:

Bu ülkelerdeki diktatörlüklerin yıkılması hiçbir anlamda yerlerine demokratik bir rejimin geleceğini göstermez:

Çünkü demokrasi, sınıfsal (belli bir endüstrileşme düzeyi ve bu düzeyin yarattığı sermaye ve işçi sınıfı) ve kurumsal (serbest ve şeffaf seçimler, medya özgürlüğü ve benzerleri) önkoşullar olmadan içerden baskıyla da dışardan işgalle de kurulamaz.

İşte Mısır: **Mübarek** gitti, demokrasi değil, askeri rejim geldi.

Geçiş döneminden sonra da askerler ile Müslüman Kardeşler ittifakı iktidara gelecek.

İşte Irak: "*Demokrasi getiriyorum,*" diyen ABD'nin işgali sadece kan ve gözyaşı, bölünmüş bir ülke yarattı.

Tam bu noktada ABD'nin siyasal İslam'la tehlikeli dansı ortaya çıkıyor:

Artık arkasında ABD parmağının olduğu resmen onaylanmış olan "Arap Baharı" ayaklanmaları, "demokrasi" adı altında zaten diktatörlükle yönetilen ülkelerde yeni bir totaliter diktatörlüğün zeminini hazırlıyor gibi görünüyor...

Çünkü bu ülkelerdeki en büyük örgütlü güç, hangi isim altında olursa olsun, siyasal İslam'ın temsilcisi olanlardır.

İran, Afganistan, Gazze bölgesi, Irak, burada işaret ettiğim tehlikeli dansın olumsuz sonuçları olarak en somut örneklerdir.

Aynı biçimde Suudi Arabistan ve Kuveyt gibi ülkelerdeki İslami diktatörlüklere tam destek verilir, "ılımlı İslam" mode-

li bu ülkeler için asla gündeme getirilmezken, Türkiye gibi demokratik ve laik rejimini zor da olsa yürütmeye çalışan bir ülkeye "ılımlı İslam" dayatması, hiçbir biçimde akla, mantığa, tarihe, reel politikaya ve gerçeklere uymamaktadır.

Huntington'ın abuk sabuk düşünceleriyle, Türkiye demokratik ve laik bir rejimden koparılarak, bir İslam devletine dönüştürülmek ve bu böylece Arap âleminin, ABD kontrolündeki lideri yapılmak isteniyorsa, böyle bir projenin olanaklı olmadığı bilinmelidir...

Bırakın Türkiye'yi, en başta Arap âlemi böyle bir yanlış projeyi kabul etmez.

Siyasal İslam'a ABD Bakışı: Müttefikler ve Rakipler

ABD kendini dünyanın hâkimi görüyor...

Öyle de davranıyor!

Bu tutum ve davranışın ardında yatan nedenleri iyi çözümlemezsek, dünyada olup bitenleri ve olup bitecekleri de anlayamayız.

Birinci Dünya Savaşı, Amerika'nın savaşa katılmasıyla, İngiltere ve Fransa tarafından kazanıldı.

Savaş sonunda, artık Endüstri Devrimi, Tarım Devrimi'nin dünya dengelerini, stratejilerini ve devlet biçimlerini tasfiye etmişti.

İngiltere dünya egemenliğini yitirmiş, yerini, sonradan savaşa katılarak müttefikleri zafere taşıyan ABD almıştı.

Aynı senaryo bir biçimde, İkinci Dünya Savaşı'nda da tekrar etti.

ABD, sonradan katıldığı İkinci Dünya Savaşı'nda Almanya, İtalya ve Japonya tarafından temsil edilen faşizmi yenilgiye uğ-

rattı. Böylece ikinci kez "dünyanın kurtarıcısı" rolünü oynarken, dünya egemenliğini de perçinlendi. Ama bu kez de karşısına Sovyetler Birliği ve Soğuk Savaş çıkmıştı.

45 yıl süren bir dönem sonunda ABD, Sovyetler Birliği'ni de tarihin karanlıklarına gömdü ve üçüncü kez "hür dünyanın lideri" olduğunu tartışmasız bir biçimde tescil etti.

ABD'nin bu rakipsiz görünen imparatorluk gücüne, İslam adına terör yaptığını iddia eden El Kaide 11 Eylül 2001 saldırısıyla meydan okudu.

Bu meydan okuma **George W. Bush** yönetimine, "kitle imha silahlarını önleme" ve "Ortadoğu'ya demokrasi getirme" iddialarıyla Irak'a saldırma fırsatı verdi ve böylece ABD, petrol kaynaklarına sahip olan GOP bölgesinin ana belirleyiciliği rolüne soyundu.

Bu savaşın Irak ve bölge için tam bir yıkım ve ABD açısından da bir yenilgi olduğu konusunda artık dünya kamuoyunda bir fikir birliği var. (Meraklısı, Amerika'nın dış politika tarihini oldukça güzel özetleyen bir eğitim kitabı olan **Michael Cox & Doug Stokes** (eds.), **US Foreign Policy**, Oxford University Press, Inc., New York, 2008'e bakabilir.)

Şimdi bu yeni dönemde, ABD'nin karşısında, İslam'dan kaynaklandığı iddia edilen ama esas olarak tarihsel açıdan ABD'nin örgütlediği, desteklediği ve güçlendirdiği bir küresel terör ve Çin'in yükselen ekonomik ve stratejik gücü var rakip olarak.

GOP bölgesinde ve bölgenin çevresinde, ABD'ye, siyasal İslam'la dansında, zıt kimliklerle muhatap olan çok farklı partner ve rakip var:

1. Muhataplar arasında Filistin'i, Filistin Kurtuluş Örgütü'nü (FKÖ) ve HAMAS'ı ilk sırada anmak gerek.

Tüm siyasal İslam ve İslami terör iddialarının merkezinde bunlar var çünkü.

FKÖ partner, HAMAS rakip olarak görülebilir ama bunları birbirinden ayıran çizgiler hiç de öyle net değil.

2. İkinci sırada, partnerler arasında Suudi Arabistan gibi, Kuveyt gibi Birleşik Arap Emirlikleri gibi Sünni diktatörlüğüyle yönetilen ülkeler var.

3. Üçüncü sırada, İran gibi, Şii diktatörlüğüyle yönetilen rakipleri var. Biraz zorlayarak da olsa, Arap Aleviliği denilen farklı bir inanç çerçevesindeki bir diktatörlükle yönetilen Suriye de bu bağlamda görülebilir.

4. Dördüncü sırada ABD işgalindeki İslam ülkeleri geliyor. Sünniler, Şiiler ve Kürtler arasında bölünmüş Irak bu kategorinin örneği. Biraz zorlamayla, yine ABD öncülüğünde, NATO işgalindeki Afganistan da buraya sokulabilir.

Şimdi Libya da buraya girmeye aday ülke.

Daha sırada kimler var, tam belli değil.

5. Mısır beşinci sırada "nevi şahsına münhasır" bir örnek:

Hem Filistin-İsrail çatışmasının tam ortasındadır hem geçiş döneminde bir askeri diktatörlükle yönetiliyor, hem de "Arap Baharı"nın başlangıcını ve sonradan gelen acı hüsranı yansıtır.

Yakın bir gelecekte de, Müslüman Kardeşler'in askerlerin ittifak halindeki iktidarına adaydır.

Ama Mısır'da suların durulması daha çok zaman alacak ve bu ülke, pek çok değişime gebe görünüyor.

Biraz zorlamayla, Ürdün de Mısır benzeri bir ülke olarak görülebilir.

6. Altıncı sırada İslam Konferansı Örgütü var.

Altmışa yakın üye ve beş kadar gözlemciden oluşan bu örgüt İslam ülkelerini bir araya getiren bir yapı. Siyasal olarak

tam bir birlik ve uyum sağlanamadığı için şimdilik çok etkin değil ama ilerde ne rol oynayacağı da belirsiz.

7. Arap Birliği de, özellikle Suriye krizinde, ABD çizgisinde aktif rol oynamaya başlayan örgütlerden biri.

22 üyesi bulunan, Türkiye'nin gözlemci sıfatıyla katıldığı bu örgüt, geleneksel güçsüzlüğünü ve sessizliğini Suriye krizinde bozdu ve Ortadoğu politikasının önemli aktörlerinden biri haline geldi.

8. Sekizinci sırada, kendilerini İslam'ın temsilcisi olarak sunan terör örgütleri var. El Kaide, Hizbullah, İslami Cihad ve pek çok küçük fraksiyon burada rol alıyor.

Bakmayın sekizinci sıraya koyduğuma, ABD'nin siyasal İslam'la dansında, (son zamanlarda partnerlik de yapan) en önemli rakip bu örgütler.

9. Müslüman Kardeşler ve benzeri, "demokrasi ve insan hakları" bağlamında siyaset yapan örgütler. Bunlar Arap ülkeleri içinde en örgütlü ve kuvvetli siyasal gücü oluşturuyor. ABD'nin partnerliğine en yakın aday da onlar.

10. Ve nihayet, bölgedeki güçlü devletlerden biri olarak, (özürlü de olsa) demokratik ve laik rejimi, Müslüman halkı ile İslam dünyası içindeki tek ve biricik kimlikli Türkiye Cumhuriyeti.

Dış Politikada Amerikan Pragmatizmi

Obama, 11 Eylül 2001 saldırılarının onuncu yıldönümünde **Le Figaro**'ya verdiği demeçte, ekonomik sorunlara karşın ABD'nin dünya liderliğini sürdürdüğünü açıklayarak, burada temel aldığım ABD politikalarının özelliklerinden birini, dünya liderliği iddiasını, bir kez daha teyit etti.

Obama ayrıca, "**El Kaide**'*nin komplolarını başarısızlığa uğ-*

rattık. **Usame Bin Ladin***'i ve örgüt üyesi birçok kişiyi öldürdük,"* dedi.

Ortadoğu ve kuzey Afrika'daki halkların demokrasiye giden en güvenli yolun şiddete ve teröre başvurmamak olduğunu gösterdiğini belirten **Obama**, geleceğin yıkmak değil, inşa etmek isteyenlere ait olduğunu vurguladı.

ABD'nin İslam'a karşı olmadığını ve asla olmayacağını belirten **Obama**, *"11 Eylül'deki saldırıları düzenleyenlerin ABD ile dünyanın geri kalanı arasına hendek kazmak istediklerini ancak bunu başaramadıklarını,"* söyledi.

Amerikalılar pragmatik insanlardır...

Sadece kendi kişisel ve ailevi yaşamlarında değil, toplumsal ve siyasal politikalarda da pragmatizm ABD'de genel bir yaklaşımdır:

Bir tutum, bir davranış, bir politika, o andaki sorunu çözecekse, o sırada amaçlanan hedefe uygun sonuçlar verecekse derhal onu uygulayıverirler...

Bu uygulamayı yaparken, "sonuç almak" önemlidir; çabuk ve etkili bir sonuç!

Bu sonuca varmak için uygulanan yöntemlerin geleneklere, kurallara, yasalara ve hatta ahlaka uygunluğunun bile çok fazla önemi yoktur...

Hele hele uzun dönemli politikalar ve stratejiler açısından derin değerlendirmeler yapılmasına da o sırada pek gerek duyulmaz.

Ama Amerika aynı zamanda uzun vadeli stratejilerin her düzeydeki uzmanlarca ve politikacılarla tartışıldığı, dünya egemenliğinin sürdürülmesi için belirlenen yöntemlerin irdelendiği, saptandığı ve uygulamaya da konduğu bir büyük ve karmaşık ülkedir.

Üstelik Amerika'nın bir başka çok önemli özelliği daha vardır:

Bir kurallar ve yasalar ülkesidir!

Öyle de olmak zorundadır...

Çünkü göçmenlik üzerine kurulmuş bir yapısı vardır.

Dünyanın her yerinden gelen insanların aynı toplumda uyum içinde, ülkelerine hizmet ederek yaşamalarının sağlanması ancak çok net ve kesin kuralların, yasaların uygulanmasıyla olanaklı olur...

Farklı kökenlerden, kültürlerden gelen insanlar ancak bu yolla bir potada eritilir ve aynı ülkenin yararlı vatandaşları haline getirilir.

Sevgili okurlarım, Amerikan pragmatizmi, ABD'nin uzun vadeli stratejileriyle ve bir hukuk devleti olması ilkesiyle zaman zaman çatışır, belli çelişkiler ortaya çıkar.

Yani hemen sonuç alacak faydacı uygulamalar, kimi zaman belirlenmiş olan uzun vadeli stratejiler çerçevesinde aykırılıklar oluşturur.

Sadece uzun vadeli stratejilere ters düşmekle de kalmaz, kimi zaman hukuk devleti ilkelerini, yasaları, kuralları da ihlal eder.

Bu konuda çok klasik bir örnek "İrangate" veya "İran-Kontra skandalı" diye de anılan **Oliver North** olayıdır:

Yarbay **North**, Beyrut'ta tutulan bazı rehinelerin kurtarılması karşılığında Amerika'nın büyük düşmanı İran'a gizlice yasa dışı bir biçimde silah satar; bununla da yetinmez, bu satıştan elde edilen paralar, Panama diktatörü **Noriega**'nın üzerinden bazı Amerikalı işadamlarının da katkılarıyla, Nikaragua'daki komünist Sandinistalara karşı savaşan kontrgerillalara yine yasa dışı biçimde aktarılır.

Bu aktarma da yasadışıdır, çünkü Kongre, komünist Sandinistalarla savaşan kontralara yardımı, kontraların insan hakları ihlallerinden dolayı yasaklamıştır.

Olay açığa çıkınca Yarbay **North** yargılanır ve mahkûm olur. Yaptığı operasyonlardan Güvenlik Konseyi'ndeki en üst düzey yetkililerin haberi olduğu anlaşılır. Olay, Başkan Yardımcısı **George Bush**'a (baba **Bush**) ve Başkan **Reagan**'a kadar uzanır ama onların doğrudan bilgisi olduğu kanıtlanamaz.

Bir süre sonra, birtakım karışık hukuk mekanizmaları sonunda cezası kaldırılan Yarbay **Oliver North,** pek çok kişi ve çevre tarafından ulusal kahraman ilan edilir, kitap yazar; olay hakkında filmler çevrilir ve sonraki hayatına da, muhafazakâr medyada zengin ve ünlü bir yıldız olarak devam eder. Virginia'dan katıldığı senatörlük seçimini ise kıl payı kaybeder.

Görüldüğü gibi bu olayda, bazı rehinelerin kurtarılması ve Nikaragua'daki komünist gerillalarla mücadele edilmesi uğruna yasalara karşı gelinmiş, diktatörlere destek verilmiş, hem uzun dönemli stratejik çıkarlar hem de hukuk devleti ilkeleri ihlal edilmiştir. Ayrıca bütün bu yanlışların sonunda istenen sonuçlar da alınmamıştır:

Nikaragua'da Sandinistalar galip gelerek ve **Somoza**'nın diktatörlük rejimini devirmiş ve iktidara gelmişlerdir.

ABD, diktatör **Noriega**'dan da desteğini çekmek ve bu ülkeyi işgal etmek zorunda kalmış ve işgalden sonra, **Noriega**'yı da tutuklayıp yargılamış ve mahkûm etmişlerdir. (**Noriega**'nın öyküsü bitmez, daha uzundur ama konumuzdan sapmamak için, burada kesiyorum.)

Böylece hem ABD'nin büyük düşmanı İran'a yardım edilmiş ve uzun dönemli stratejiye aykırı davranılmış, hem de Kongre kararları yani yasalar ihlal edilmiştir.

ABD'nin dış politikaları açısından buna benzer pek çok olay vardır:

ABD pragmatizmi, ABD'nin uzun vadeli stratejik planları ve çıkarlarıyla çelişen ve hukuk devleti ilkelerine de aykırı olan pek çok askeri ve istihbarat uygulamasına yol açmıştır.

Pek doğal olarak aynı çelişkiler ve uygulamalar ABD'nin siyasal İslam'la tehlikeli dansında da söz konusudur.

Nitekim bu kitap bu çelişkileri vurgulamak ve uzun dönemli dünya barışı için doğru olan stratejileri işaret etmek amacıyla yazıldı.

Pragmatik ABD Dış Politikasının Çelişkileri

ABD'nin gerek kendi arka bahçesi olarak gördüğü Güney Amerika siyaseti, gerekse bütün dünyada ve elbette Ortadoğu'da izlediği politika, önce ilgili ülkelerdeki mevcut iktidarlarla çalışmaktır...

Ama bu işbirliği sırasında o ülkenin sadece iktidarını değil, başta en güçlü muhalefet grupları olmak kaydıyla, toplumsal ve siyasal bütün güçlerini dikkate alır...

Hepsiyle ilişki kurar...

Hepsinin nabzını tutar...

Ve değişme anı geldiğinde, kimi zaman bu değişime katkıda da bulanarak son hamlesini yapar!

Bu hamle kimi zaman bir askeri darbeye destektir...

Kimi zaman bir demokratikleşme hareketinin yönlendirilmesidir...

Kimi zaman da iktidara yardımdır.

Hangi yolun seçileceği, iktidarların gücü ile muhalefetin gücü arasındaki dengelere, iktidar değişikliğinin getireceği olum-

lu ya da olumsuz olanakların değerlendirilmesine ve pek doğal olarak ABD'nin o ülkedeki yönlendirme etkisine bağlıdır.

Böyle değerlendirmeler sonunda, ABD pragmatik siyaset uğruna, yıllarca kullandığı müttefiklerinden bir gecede vazgeçebilir...

Bu vazgeçme trajik sonuçlar da doğursa, ABD pragmatizmi bunları göze alır.

Nitekim gerek Güney Amerika'daki gerekse Ortadoğu'daki diktatörlerin akıbetleri de farklı olmamıştır.

Güney Amerika'daki **Batista**, **Somoza**, **Noriega** ve benzerlerini, Ortadoğu'da **Mübarek** izlemiştir.

Buradaki temel belirleyicilerden biri, ABD'nin desteğine sırtına dayayan otoriter rejimlerin yozlaşma düzeyleridir:

Gerek kapalı rejimlerin niteliğinden gelen rüşvet, yolsuzluk ve benzeri yozlaşmalar, gerekse ABD politikalarının dayattığı baskılar, yıllar içinde bu rejimleri çok yıpratmış, son tahlilde, ABD ya yenilgiyi kabul etmek ya da geri çekilmek ve yeni oluşumlara uyum sağlamak zorunda kalmıştır.

Hiç kuşkusuz bütün bu yeni politikaların temelinde Vietnam yenilgisinden alınan dersler yatmaktadır...

Arkadan İran'daki Şah rejiminin devrilmesi bir başka ders olmuştur.

Sovyetler Birliği'nin yıkılmasından sonra başlayan Küreselleşmenin birinci döneminde, ilk on yıl, yeniden dünya liderliğini tek başına götüren ABD, 2001'deki **El Kaide** saldırısıyla küreselleşmenin ikinci dönemine, ikinci on yılına, yeni bir tehditle karşılaşarak girmiştir:

Küresel terör diye adlandırılan ve bazı çevrelerce İslami terör diye "Uygarlıklar Çatışması" bağlamında **Huntington**'ın kuramına indirgenen bu tehdit sonunda ABD, buraya kadar

özetlediğim genel nitelikleri bağlamında yeni bir strateji oluşturma gereğini hissetmiştir.

Bu strateji ilk bakışta İslam âlemini (uygarlığını) dost kabul ederek, İslami terör olayını bundan tecrit ve onunla mücadele etmek olarak formüle edilmiş gibi görünmektedir...

Ama olup bitenlere biraz daha yakından bakıldığında, görünüşteki bu basit ve akılcı stratejinin arkasında çok daha derin hesapların ve ABD'nin liderlik pragmatizminin izlerini görmek olanaklıdır:

Nitekim daha **Clinton** döneminde ilan edilen "önleyici üstünlük" (preemptive preeminence) stratejisi, **Bush** döneminde bir Haçlı seferberliğiyle Irak'ın işgali ve o dönemin ABD Dışişleri Bakanı **Rice**'ın "Ortadoğu'da sınırlar değişecek" beyanı ve bütün bunları kapsayan, kuzey Afrika'yı da içine alacak biçimdeki Genişletilmiş Ortadoğu Projesi, bu basit ve akılcı projenin arkasındaki gerçek niyetin ifadeleridir.

Amerika'nın pragmatik dış politikasının çelişkileri, dünya kamuoyuna "demokratik isyanlar" ve "Arap Baharı" adıyla sunulan son kuzey Afrika ve Ortadoğu olaylarında da son derece belirgin bir biçimde ortaya çıkmıştır.

Ülkeler bazında bir özet, bize bu çelişkileri bütün çıplaklığıyla gösterecektir:

Mısır'daki sözde demokratik eylemler, **Mübarek** yönetimi sırasındaki düzenin koruyucusu olan askerlerin oluşturduğu bir diktatörlükle sonuçlanmış ve şimdi de iktidara Müslüman Kardeşler'in, Selefilerle birlikte geleceği kesinleşmiştir.

Bu dönüşümün demokrasi yerine otoriter ve hatta totaliter bir rejime yol açacağı açıktır.

Libya, "Arap Baharı" kavramının tam anlamıyla demokrasiden ve demokratik oluşumdan uzaklaştığı bir örnektir.

ABD'nin yolladığı ajanların kışkırtmalarıyla başlayan olaylar, ancak yine Amerika'nın öncülüğünde Fransa ve İtalya'nın öncülüğünde, Türkiye'nin ve bazı Arap ülkelerinin de katılımıyla NATO öncülüğünde gerçekleştirilen askeri müdahaleyle **Kaddafi**'yi düşürebilmiştir.

Kaddafi'nin öldürülmesinden sonra ise aşiret yapısının egemen olduğu ve hiçbir demokratik altyapının bulunmadığı ülkede, demokratik yönde herhangi bir gelişme gözlenmemektedir.

En belirgin çelişkilerden biri, ABD Beşinci Filosunun üssü olan yaklaşık altı yüz bin nüfuslu Bahreyn'de yaşanmıştır.

Bahreyn'de sözde "Arap Baharı" bağlamında Sünni krallığa karşı Şii ayaklanması ortaya çıkmıştır.

Bu hareketler, başta ABD olmak üzere Batı ülkeleri ve Amerika'nın çizgisindeki Arap ülkeleri ve elbette ABD'nin stratejik müttefiki Suudi Arabistan tarafından, asla bir "demokratikleşme" olayı gibi algılanmamıştır.

Tam tersine bu olaylar bir "isyan" olarak görülmüş ve Arap ülkelerinden oluşan Körfez İşbirliği Konseyi, Sünni kraliyet ailesine yardım için bu ülkeye asker gönderme kararı almıştır.

Bu karar, yaklaşık 1000 Suudi askeri ile Birleşik Arap Emirlikleri'nden (BAE) yollanan 500 askerle uygulamaya konulmuş ve yabancı müdahale yoluyla "isyan" bastırılmıştır.

İsyanın, Arap ülkelerindeki Sünni diktatörlüklerin iktidarlarını korumak için bastırıldığına ve ABD'nin de tam desteğine sahip olduğuna kuşku yoktur.

Umman'da aynı gösteriler ve protestolar, polis şiddetiyle batırılmış, Batı ülkelerinin ve ABD'nin kılı bile kıpırdamamıştı.

Bu arada Umman'ın, Libya'ya askeri müdahale isteyen

Arap ülkeleri arasında başı çektiğini belirtirsek, durum daha açık olarak ortaya çıkacaktır.

Sonuç olarak ABD'nin ve Batı ülkelerinin "Arap Baharı" dedikleri olaylar karşısında son derece çelişkili ve kendi çıkarlarına uygun kararlar aldıkları açıktır.

Dolayısıyla Batı ve ABD tarafından, Arap Baharı için, çağımızın ideolojisi olan demokrasi ve insan haklarına ilişkin değerlendirmeler havada kalmakta, emperyalizmin çıkarları ön plana çıkmaktadır.

Sonuç: Türkiye Pragmatizme Kurban mı Edilecek, Yoksa Genel Strateji İçin Demokratik ve Laik Model Niteliği mi Korunacak?

Bu bölümde, Başbakan **Recep Tayyip Erdoğan**'ın Mısır, Tunus ve Libya gezisi bağlamında Amerika'nın "siyasal İslam'la Tehlikeli Dansında" Türkiye'ye biçilen **primadonna ballerina** rolüne giriş yapmak istiyorum; daha ayrıntılı çözümlemeleri son bölümde ele alacağım.

Başbakan başlangıçta, "Arap Baharı" diye adlandırılan ama hiç de bahar havası getirmeyen olayların yaşandığı üç Genişletilmiş Ortadoğu Projesi ülkesine gitti.

Mısır'da ortak geçmişimizden söz etti ve başta Arap ülkeleri olmak üzere tüm İslam âlemini kastederek, *"Bizler aynı bedenin ve aynı ruhun unsurlarıyız,"* dedi.

Bu sözleri söylerken hiç kuşkusuz arkasında, "Arap Baharı"nı örgütleyen ve yönlendiren Amerika Birleşik Devletleri'nin desteği vardı.

Artık herkesin farkında olduğu ve açıkça da belirtildiği gibi, ABD, İslam âlemi için Türkiye'nin "ılımlı İslam" rejimini model olarak sunuyor; sunmakla da kalmıyor, Türkiye'nin bu

projeye, siyasal, ekonomik ve askeri olarak dahil olmasını istiyor.

ABD'nin "Arap Baharı" projesi dünya kamuoyuna, Ortadoğu ve kuzey Afrika'daki diktatörlüklerin yıkılması ve yerine demokratik rejimlerin kurulması hareketi olarak sunuldu.

Şimdilik Mısır, askeri diktatörlükten İslam diktatörlüğüne gidiyor.

Libya, aşiretler arasında bölünmüş durumda. Ulusal Geçiş Konseyi Başkanı **Mustafa Abdülcelil,** "İslam hukukuna dayalı bir demokrasi hedeflediklerini" belirtti.

Yani bir nevi "şeriat demokrasisi" ya da "demokratik şeriat"; İran'daki Şii "teokratik demokrasi" modelinin Sünni uygulaması.

Abdülcelil ayrıca ülkesinin ideolojisinin "ılımlı İslam" olduğunu da belirtmiş!

ABD'nin özellikle İslam adına terör yapan örgütleri engellemek amacıyla, İslam âlemi için, demokratik bir rejimi hedeflemesi hiç kuşkusuz doğru bir yaklaşım.

Demokratik Türkiye Cumhuriyeti'nin, çoğunluğu Müslüman olan bir halkla, bu ülkelere model olarak sunulması ise bizim için bir övünç kaynağı.

Ama işte tam bu noktada hem ABD, hem İslam âlemi, hem de özellikle Türkiye Cumhuriyeti için, bu dansın tehlikeli yönü ortaya çıkıyor:

"Ilımlı İslam" adı altında sunulan ideoloji ve rejim, "şeriat demokrasisi" veya "demokratik şeriat" olarak algılanır ve uygulanırsa, korkarım bunun sonu doğrudan doğruya geniş halk topluluklarının dini tercihlerini yansıttığı için aldatmacalı olarak "demokratik" diye adlandırılan bir "şeriat rejimi" olur ki,

aynen İran'daki gibi halkoyuyla kabul edilse de sonuç, yine aynen İran'da (ya da HAMAS yönetimindeki Gazze'de) olduğu gibi, bırakın otoriter olmayı, tümüyle totaliter bir rejim niteliği taşır.

Böyle rejimlerin ortaya çıkması ise, İslam adına yapılan terörü azaltmaz, tam tersine artırır; böylece ABD bugüne kadar pek çok süreçte görüldüğü gibi kendi kuyusunu kendi kazmış olur.

Türkiye açısından ise daha vahim bir seçenek gündemdedir:

İslam âlemine örnek ülke olacak diye, demokratik ve laik rejimimiz bir "şeriat demokrasisi"ne dönüştürülürse, insanlık tarihine "Müslüman bir toplumdaki ilk başarılı demokratik rejim" olarak geçmiş olan ve bugün zaten otoriter eğilimlerle mücadele eden ülkemiz totaliterliğin pençesine düşer!

Suriye Çıkmazı

Bu kitabın yazılması bittiği sırada Suriye'deki olaylar ve değişim süreci bütün hızıyla devam etmekteydi.

Olayın nasıl sona ereceği ve bölge için nasıl sonuçlar doğuracağını şimdiden kestirmek de çok kolay değildir.

Özellikle ABD ve Batı tarafından, NATO'nun Libya'da oynadığı öncü silahlı güç rolünün bu kez Türkiye'den beklendiği dikkate alınırsa, konunun ülkemiz açısından taşıdığı hayati önem de ortaya çıkar.

İlk bakışta **Esad** rejiminin bileti ABD ve Batı tarafından kesilmiş ve Türkiye de buna katılmış görünmektedir.

Yine ilk izlenim olarak, uluslararası süreçler ve özellikle de Libya örneği açısından **Esad** rejiminin düşürülmesinin kaçınılmaz olduğu ve Türkiye'nin bu sürece katılarak bölgedeki çıkarlarını koruyabileceği söylenebilir.

Ama ne yazık ki Suriye olayı bu kadar basit değildir.

Çünkü hem arkasında Rusya, Çin, İran gibi güçler vardır, hem de Suriye'de oluşacak bir devlet ve rejim boşluğu, Türkiye'yi Irak'taki durumla birlikte çok büyük istikrarsızlık riskleriyle karşı karşıya bırakacaktır.

Bakın eski bakanlardan **Hikmet Uluğbay** Suriye krizini, 25 Şubat 2012'de **Işık Kansu**'nun **Cumhuriyet**'teki köşesinde nasıl değerlendiriyor:

Suriye, Kuzey Irak petrollerini Hayfa ve Trablus'a ulaştıran iki boru hattının geçtiği coğrafyayı denetlemektedir.

Bu boru hatları onarılır ve kapasiteleri arttırılma yoluna gidilirse, Musul havzası petrollerinin Akdeniz'e ulaşması için Türkiye'ye ciddi bir alternatif yaratılmış olacak ve İsrail için güvenilir petrol kaynağı sağlanmış olacaktır.

Kuzey Irak yerel yönetimi de petrol ihracatını Türkiye'ye bağımlı olmaksızın, büyük ölçüde arttırarak ekonomik güçlenmesini finanse etme olanağını da bulacaktır.

Arap Baharı adı altında ülkelere demokrasi ve özgürlük getirilmek istendiği söylenmektedir. Üstelik bu ülkelere demokrasi getirilmesini Suudi Arabistan, Kuveyt, Katar, BAE gibi demokrasi ile adları anılması zor ülkeler de destekler görünmektedir.

Arap Baharı, aslında Büyük Ortadoğu Projesi'nin yaşama geçirilmesi için bu ülkelerin içindeki inanç farklılıkları ile etnik farklılıkların sahneye çıkarılmasıdır.

Uluğbay'ın sözünü ettiği inanç farlılıklarının ve etnik farklılıkların sahneye çıkarılması ve Suriye krizinin genel bir çözümlenmesi açısından bir başka uzmanın, Prof. **Erol Manisalı**'nın 5 Mart 2012 tarihinde **Cumhuriyet**'te yazdığı makale ufuk açıcıdır:

Sorun, Suriye'nin Bölünmesi mi?

– Suriye, Çin, Rusya, İran hattının Akdeniz'deki ayağı idi.

– İran ve Suriye her anlamda yakın işbirliğindeydiler.

– Rusya, Akdeniz'e Suriye üzerinden inmişti, deniz üssü var.

Bir anlamda Amerika Birleşik Devletleri ve AB'nin Ortadoğu'daki rakibi olan Asya hattının bölgedeki son ayağı olarak bulunuyordu.

Batı açısından 1990'dan başlayarak, Yugoslavya-Karadeniz hattı "temizlenmiş" ve Batı'nın denetimine gir-mişti.

Şimdi "Arap Baharı" ile Akdeniz'in güneyi ve doğusu da halledilmeye başlandı. Irak yoluna sokuldu, Körfez ayağı sağlama bağlandı.

Son kale olarak Suriye kaldı. Suriye'nin ABD ve AB denetimi altına alınması ile Akdeniz bir "Batı gölü" haline sokulacak ve Ortadoğu petrol, doğalgaz, su ve ticaret yolları açısından emin ellerde olacaktı.

Suriye bu anlamda çıbanbaşı idi ve bu ülke üzerinde kılıçlar çekildi. Çin ve Rusya, Suriye konusunda Batı'ya "dur" demek ihtiyacını duydu ve Birleşmiş Milletler'de dişlerini gösterdi. Asya hattı, bölgedeki son kalesini kaybetmek istemiyor.

Suriye konusunda Asya ve Batı arasında kutuplaşma ve çekişme yoğunlaştı. Bu küresel çıkar çatışmasına ABD ve İsrail'in "İran sorunu"nu da kattığımız zaman gerçek taraflar daha açık görülür.

Türkiye'nin konumu

Ankara hükümetleri 1980'li yılların sonundan itibaren Batı'nın Ortadoğu politikalarının yanında yer aldılar. **Turgut Özal** döneminde başlayan süreç **Demirel** ve **Tansu Çiller**'le devam etti.

Erbakan'ın REFAHYOL ve sonrasındaki **Ecevit** ve **Mesut Yılmaz** koalisyonları döneminde aksadı.

AKP iktidarı ile Ankara yeniden, Batı'nın Ortadoğu politikalarına tam destek vermeye başladı.

Son Arap Baharı ile Batı ve Ankara arasında işbirliği artarak sürdü. Tunus, Mısır, Libya konularında işbirliği gerçekleşti.

Ve bugün 'Suriye Baharı'nda bu işbirliği bütün derinliği ile sürmektedir ve Ankara, cephenin en ön safhasında yer alıyor.

– Suriye bir iç savaşın içine yavaş yavaş sürükleniyor.

– Ankara sınırda yeni önlemler alıyor.

– Batı kaynakları, Birleşmiş Milletler'in kararına rağmen, Suriye'ye dış müdahalenin büyük olasılıkla gerçekleşeceğini ifade ediyorlar.

Suriye'nin ikiye veya üçe bölüneceği vurgulanıyor. Olayın Kuzey Irak (Kürdistan) bağları ve İran'a etkileri de göz önüne alınırsa, Batı bu işte "çok kararlı" görünüyor.

Bunun sonuçları ne olur?

– ABD ve AB, Suriye'yi denetimleri altına alırlar, Rusya ve İran bağları koparılır,

– Kuzey Irak (Kürdistan), Akdeniz'e çıkma olasılığını elde eder,

– İsrail-Suriye ve Türkiye-Suriye sınır çizgilerinde bazı değişiklikler ortaya çıkar,

– Müslüman Kardeşler (Muslim Brotherhood) Suriye'de yönetimi elde eder.

Bu olası görüntüye Rusya, Çin ve İran karşı çıktıkları için Suriye konusunda tutumlarını sertleştirmeye başladılar.

Türkiye'nin 800 kilometreyi aşan hududu ve bir anlamda iç içe yaşadığı Suriye ile sorunlar yaşaması, Türkiye'nin Ortadoğu ile ilişkilerine yalnız siyasal olarak değil, iktisadi ve sosyal olarak da büyük bedeller getirecektir.

Bir verip iki alma meselesi şirketler arasında geçerli olsa bile toplumsal ve bölgesel ilişkilerde bu fiyatlar ve bedeller uzun vadede hiç beklenmedik şekilde değişmelere uğrar.

Yakın tarih bunun örnekleri ile doludur.

Görüldüğü gibi, Suriye olayları uluslararası bunalımlara gebe olan bir krizdir.

Özellikle Rusya, Çin ve İran'ın Suriye'nin istikrarına önem veren tavrı, Batı'nın bu ülkenin istikrarsızlaştırılmasına yol açacak politikalarıyla tam bir çelişki içindedir...

Ve Türkiye bu çelişkinin, bu krizin tam ortasında yer almaktadır. Üstelik yeni kurulan "füze kalkanı" sistemi, Türkiye'yi doğrudan İran ve Rusya'yla da muhatap kılmıştır.

Suriye'ye Müdahalenin Taşıdığı Riskler

Batı (yani özellikle ABD) Suriye'ye müdahale için Türkiye'yi öne sürmektedir. Pek doğal olarak bu müdahale doğrudan bir silahlı saldırı biçiminde değil, "insani yardım", "tampon bölge" gibi kılıflarla önerilmektedir.

Oysa şu ya da bu şekilde silahlı bir dış müdahale sadece bölgedeki dengeleri ve istikrarı bozmakla kalmayacak, Türkiye'nin de başını önemli ölçüde derde sokacaktır.

Bu konuda **Ergin Yıldızoğlu**'nun 29 Şubat 2012'de **Cumhuriyet**'te yayınlanan makalesindeki şu görüşler oldukça gerçekçi bir değerlendirmeyi yansıtmaktadır:

...Batı basınında şöyle bir söylem dikkati çekiyor: Suriye Libya değil. Suriye'de 18 milyonluk bir nüfus, 185 bin kilometrekareye, yoğun kentsel yapılara sıkışmış durumda.

Bir hava operasyonunda isyancılarla devlet güçlerini ayırt etmek son derecede güç; tüm dünyayı isyan ettirebilecek çapta yan hasar olasılığı yüksek.

İsyancıların yapısı, liderliği belirsiz. İsyancıları silahlandırıyoruz derken radikal İslamı güçlendirme riski var. **Esad**'ın içeride güçlü toplumsal desteği, dışarıda Çin ve Rusya gibi dostları var. ABD kamuoyu yeni bir kara savaşını kabul etmeye eğilimli değil. Ortada, sürece önderlik etmeye hazır, İngiltere veya Fransa gibi ülkeler yok. Körfez ülkeleri, Suudi rejimi müdahaleden yana, ama askeri kapasiteleri yetersiz...

...Büyük olasılıkla AKP yönetimi, Suriye dağılmaya başlayınca, bölgenin tüm dengelerinin bozulacağını, belki de Suriye Kürdistanı'nın, Irak Kürdistanı'yla birleşerek daha büyük bir siyasi birim oluşturmaya başlayacağını da görebiliyor.

Bu dağılma sürecinde, bir aşamada Türkiye'nin, İran'la çatışmaktan kaçınamayacağı, Rusya ve Çin gibi İran'ın müttefikleriyle geliştirmeye çalıştığı ilişkilerin istikrarını kaybedeceği de söylenebilir...

Görüldüğü gibi **Yıldızoğlu**, hem Suriye konusunda Türkiye üzerindeki baskıları hem de Suriye'ye askeri bir dış müdahalenin risklerini son derece açık bir içimde vurguluyor.

Türkiye ya da daha doğru bir deyişle AKP iktidarı ve onun müttefiki **Gülen Cemaati**, böyle bir riske göz göre göre girer mi? Bence bu sorunun yanıtı belli değil. Hele hele önümüzdeki günlerde oynayabileceği çok daha önemli barışçı çözüm üretme yolları varken...

Ama önce Rusya'nın tutumuna bakalım.

Suriye Krizi Konusunda Rusya Ne Diyor?

Suriye krizindeki en önemli ülkelerden biri Rusya'dır.

Rusya'nın önemini değerli dış politika yazarı **Sami Kohen** şöyle değerlendirmiş 24 Şubat tarihli **Milliyet**'teki yazısında:

> ...Açıkçası Esad, özellikle Rusya'yı yanında hissettiği sürece geri adım atmayacak, kendisine başkaldıranları ezmek için –masum sivilleri öldürme pahasına– amansız şiddet kampanyasını sürdürecektir.

Kohen'in çok haklı olarak vurguladığı gibi, Rusya'yı yanında hissettikçe, **Esad**'ın tuttuğu yoldan vazgeçmesi son derece güçtür.

Leyla Tavşanoğlu, Rusya'nın Suriye konusundaki tutumunu, 4 Mart 2012'de Ankara Büyükelçisi **İvanovskiy**'le yaptığı söyleşinin ışığında, şöyle özetlemişti:

> İvanovskiy'nin sözlerinden Suriye'ye hiçbir şekilde dış askeri müdahaleye göz yummayacakları izlenimi ediniyorum. Kürecik'e kurulan füze kalkanına sert tepki gösteren İvanovskiy, Batı kampının başlattığını söylediği yeni silahlanma yarışını Rusya'nın memnunlukla karşılamadığını ama kendi açılarından da her türlü önlemi alarak yeni silahlar geliştirmekte olduklarını vurguluyor.
>
> Arap Baharı yaşanan ülkelerin hiçbirine demokratik rejim gelmediğine işaret eden İvanovskiy, bu bölgede askeri tehditler istemediklerinin, dış müdahalelere de izin vermeyeceklerinin altını çiziyor.

Büyükelçinin kendi sözleriyle Suriye değerlendirmesi de şöyle:

Bakın, Suriye'de beş bin kişi öldürüldüğü zaman ortalık ayağa kalktı. Evet, beş bin kişinin öldürülmesi çok kötü bir olay. Kabul edilemez.

Ama Irak'ta 2003'ten sonra toplam 120 bin kişi öldürüldü. Bunu kimse neden hatırlamıyor, dile getirmiyor?

Bir başka ilginç husus daha var ki Türk basınına bu yansımadı. Irak'ta ve Mısır'da yaşayan toplam 700 bin Hıristiyan ülkelerini terk etmek zorunda kaldı.

Irak'tan kaçan 100 bin Hıristiyan bugün Suriye'de.

Şimdi Suriye'nin başına gelebilecek olaylar yüzünden acaba onlar başka nereye kaçabilir?

Suriyeli Çerkezler de sığınmak için resmen Rusya'ya başvurdu. Kuzey Kafkasya'ya dönmek istiyorlar.

Suriye'de önemli bir Ermeni toplumu da yaşıyor. Onlar da ne yapacaklarını şaşırmış durumdalar.

Suriye, Alevisi, Sünnisi, Şiisi, Hıristiyanı olmak üzere çok çeşitli toplulukları barındırıyor.

Biz bir araya gelip konuşalım diyoruz.

Bütün bu yaşananların gerisinde İran var. Gelişmeler çok olumsuz olursa bu bölge çok ciddi tehdit altında kalacaktır.

Gelişmeleri endişeyle izliyoruz. Bakın, bu bölgede bir savaş patlak verirse turizm ne olur? Türkiye'ye bildiğim kadarıyla geçen yıl toplam 30 milyon turist geldi. Böyle bir savaş durumunda turizm sektörüne ne olur? Bu hiç düşünülüyor mu?

Değerli okurlarım, görülüyor ki, Suriye ne bir Irak'tır, ne de bir Libya. Bu ülkede istikrarsızlık bütün bölgeyi bir yangın yerine çevirebilir.

Suriye Çıkmazında Türkiye ABD'yle Birlikte Çözüm Üretebilir

Sevgili okurlarıma, bu kitabı sadece sorunları belirlemek için değil, çözümler üretmeye çalışmak üzere de kaleme aldığımı belirtmiştim.

Şimdi Suriye krizinde Türkiye'nin önünde gerçekten bulunmaz bir fırsat çıkmıştır:

Herkesin gördüğü ve bildiği gibi Türkiye dış politikada kayıtsız koşulsuz ABD çizgisini izlemektedir.

Nitekim Türkiye'nin Libya politikası ABD'nin isteklerine göre birkaç gün içinde yüz seksen derecelik bir dönüşle tam ters yöne gidebilmiştir.

Her ne kadar bu durum Türkiye'nin manevra alanını daraltıyor gibi görünüyorsa da, akıllıca kullanıldığı takdirde ABD'nin güveni ve desteği bölgede barışçı bir çözüm için kullanılabilir.

Unutmayalım ki yine Türkiye, Rusya ve İran'la dostça ilişkiler geliştirmek için büyük çaba harcamış ve gerçekten de bazı pürüzlere karşın, bu her iki ülkeyle ilişkilerde bir yakınlaşma sağlanmıştır.

Üstelik unutmayalım ki Türkiye, doğalgaz bakımından bu iki ülkeye büyük ölçüde bağımlıdır. Yani ilişkilerin sıcak tutulması ve geliştirilmesi Türkiye ekonomisinin stratejik gereksinmeleri bakımından da önem taşımaktadır.

Her iki ülke de bunun farkındadır ve Türkiye'yle bağlarını geliştirmekte bir sakınca görmemektedir.

Böylece Türkiye, ABD ve Batı ile Rusya ve İran (ve elbette arkalarındaki Çin) ile bölgede barışçı çözümler için bir ortam oluşturabilir.

Yukarıda alıntıladığım Rusya Büyükelçisinin konuşmasının son bölümü bu açıdan çok önemli. **Leyla Tavşanoğlu** soruyor:

"Son bir soru sormak istiyorum. Bütün bu gerilimler devam ederken Rusya'nın Türkiye'ye sattığı doğalgazın fiyatını indirmesi çok dikkat çekici. Siz bu konuda ne söylemek istersiniz?"

"Tam bir gün boyunca Türk ve Rus uzmanlar bu konuyu tartıştı. Türklerle müzakere etmek çok zor oluyor. Türk tarafı için çok olumlu şartlarda mutabık kaldık.

"Bakın, biz Türk ve Rus heyetler olarak son 11 yıl içinde çok önemli mesafe aldık.

"Pek çok toplantı yaptık. En son 25 Ocak'ta Moskova'da Dışişleri Bakanınız **Ahmet Davutoğlu** *ve Rus mevkidaşı* **Lavrov***'un katıldığı Ortak Stratejik Planlama Grubu toplantısında ikili ilişkilerin tümü ele alındı.*

"İlişkilerimizin bu yağan kar kadar parlak olduğunu söylemiyoruz. Ama her zaman tüm konularda karşılıklı istişarede bulunuyoruz.

"Örneğin Suriye konusu... Bu konuda Rus, Türk ve İranlı diplomatların katılacağı üçlü bir toplantı yapılması kararı alındı. Şimdi bu diyaloğun açılmasını bekliyoruz."

"Peki, bu kimin fikriydi? Rusya'nın mı?"

"Bilmem..."

"Yoksa Türkiye'nin mi?"

"(Gülüyor) Bilmem...

"Bakın, böyle bir diyalog çok önemli.

"Çünkü her üç ülke de bu bölgede bulunuyor. Bu bizim hayatımız. Burada bir tehdit olursa bunu ilk hissedecek üç ülke bizleriz.

"Bizler bütün ülkeler için güvenli, demokratik, istikrarlı ortamlar istiyoruz. Bu da hiçbir baskı ya da başkalarından müdahale olmadan sağlanmalıdır."

Görülüyor ki, Rusya Büyükelçisi, bir arabuluculuk yaklaşımına soğuk bakmıyor.

Üstelik bunun Türkiye'den geldiğini de ima ediyor.

Buradan da anlaşılıyor ki Türkiye'deki yöneticiler de yukarıdaki arabuluculuk önerimin öneminin farkında ve bu konuda zemin yokluyor.

Büyükelçinin bu konuşmayı yapmasından kısa bir süre sonra Rusya'da yeni seçimler yapıldı ve **Medvedev** ile **Putin** bir kez daha yer değiştirerek, eski rejimin aynıyla devamını sağladı.

Hemen seçim sonrasında, 9 Şubat 2012'de, **Medvedev** Başbakan **Erdoğan**'la yaptığı telefon konuşmasında, Suriye politikalarında bir değişiklik olmadığını belirtti.

Rusya kaynaklı habere göre **Medvedev**, ülkesinin Suriye sorunu hakkındaki tavrını açıkladı ve bu sorunun çözüm yollarının başta Güvenlik Konseyi kararları çerçevesinde araştırılması ve dış müdahale olmaksızın çözümlenmesi ayrıca Suriye'deki egemenlik hakkına uyularak Suriye'deki tarafların krizi çözmek amacıyla kabul edilir yöntemleri bulmaları gerektiğini vurguladı.

Rusya Devlet Başkanı şunların altını çizdi: *"Bu gözlemler dikkate alınarak Rusya ve Çin, bu ülkenin durumunu taraf-sızca değerlendirme ve tartışmalı iki tarafı ateşkese davet etme ve kan dökülmesini durdurma imkânını vermeyen Güvenlik Konseyi'nin Suriye konusundaki kararını veto etti. Böylesi bir karar, Suriye'deki krizi sona erdirecek çözüm yolları bulmaya yardımcı olamaz."*

Rusya Devlet Başkanı, isteği üzerine Türkiye Başbakanını, Suriye'deki karşıt güçler arasında diyalog görüşmelerinin başlatılması ve bu ülkede demokratik yapının oluşumuna yönelik Rusya'nın çabaları hakkında da bilgilendirdi.

Basın merkezinden yapılan açıklamaya göre Rusya Devlet Başkanının, bu çerçevede Rusya Dışişleri Bakanı **Sergey Lavrov**'un ve Dış İstihbarat Servisi Başkanı **Mihail Fradkov**'un Suriye Devlet Başkanı **Beşar Esad**'la yapacakları görüşmeye önem verdiği belirtildi. Nitekim **Lavrov**'un 10 Mart'taki Mısır ziyareti Suriye'deki barışçı çözüm olasılığını artırabilir.

Arap Birliği Genel Sekreteri **Nebil El Arabi** ve Arap ülkeleri dışişleri bakanlarıyla Arap Birliği'nde bir araya gelen **Lavrov**, şiddetin durdurulması, insani yardımların ülkeye girişine izin verilmesi ve Suriye yönetimi ile muhalefet arasındaki görüşmelerin başlaması şeklinde üç temel şarttan oluşan Arap Birliği inisiyatifi doğrultusunda Suriye krizine çözüm arıyor.

Arap Birliği Dışişleri Bakanları toplantısında konuşan **Lavrov**, hiçbir rejimi desteklemediklerini, uluslararası hukuku koruduklarını ve Suriye krizi için barışçıl bir çözüm önerdiklerini dile getirdi ve şöyle dedi: "*Suriye yönetimini ülkeye insani yardımların girmesini sağlamak için teşvik ediyoruz. Kofi Annan'ın Birleşmiş Milletler ve Arap Birliği Suriye temsilcisi olarak atanmasından memnunluk duyduğumuzu ifade etmek isterim. Annan'la dün gece Kahire'de görüştüm. Annan'ın ortak bir çözüm için çabalarını sürdürdüğüne inanıyorum.*

"*Biz Suriye yönetimi başkanlığında muhalefetin bir araya gelmesini öneren "6 Kasım Arap Birliği inisiyatifini" destekliyoruz. Suriye ile ilgili BM Güvenlik Konseyi ilk karar projesinin kabulü konusunda biz ve müttefikimiz Çin hazır değildik.*"

Suriye'de şiddetin sona ermesi konusundaki karara destek verdiklerini, bununla birlikte muhalif silahlı çetelerin şehirlerden çekilmesi gerektiğini kaydeden **Lavrov**, "*Müttefiklerimiz önce hükümetin görevi bırakmasının gerektiği konusunda ısrar*

ediyor. Biz herhangi bir taraf veya rejimi destekliyor değiliz. Biz barışçıl çözüm öneriyoruz," şeklinde konuştu.

Lavrov ayrıca, *"İnsani yardımların ülkeye girmesini ve şiddetin durdurulmasını derhal sağlayacak bir misyon oluşturulmalıdır. BM Güvenlik Konseyi'ndeki yeni karar projesinin kabul edilme ihtimali oldukça yüksek,"* dedi.

Tüm taraflara seslenen **Lavrov**, şiddete son verme çağrısında da bulundu. **Lavrov**'un bu yaklaşımının ciddi bir muhalefetle karşılaştığı da belirtilmelidir.

ABD çizgisinde dış politika izleyen Katar Başbakanı ve Dışişleri Bakanı Şeyh **Hamad Bin Casim El Sani** de yaptığı konuşmada, uluslararası topluma seslenerek Suriye muhaliflerini tek bir çatı altında toplayan Suriye Milli Konseyi'ni tanıma çağrısında bulundu.

Casim El Sani ayrıca, Suriye'ye BM-Arap Birliği barış gücü gönderilmesini istedi.

Konuşmasında **Lavrov**'a da serzenişte bulunan **Casim El Sani**, *"Siz direnişçileri silahlı çeteler olarak nitelendirdiniz. Orada sistematik bir soykırım uygulanıyor, soykırım sonrası ateşkesle ilgilenmiyoruz. Ancak onlar katliama karşı kendilerini savunan gruplar,"* dedi.

Toplantıda söz alan Suudi Arabistan Dışişleri Bakanı **Suud El Faysal** da Rusya'yı eleştirdi. **Faysal**, *"Rusya'nın BM Güvenlik Konseyi Suriye karar tasarısını veto etmesi, Esad rejiminin halkına uyguladığı şiddetin dozunu artırmasına neden oldu,"* dedi.

Tam aynı gün Birlemiş Milletler'in ve Arap Birliği'nin Suriye özel temsilciliğine atanan eski Genel Sekreter **Kofi Annan**'ın da Şam'da **Esad**'la görüşerek temaslarına başladığını kaydedelim.

Gerek **İvanovskiy**'in gerekse **Medvedev**'in söylediklerinden

anlaşılan, **Lavrov**'un son gezisiyle de iyice belirginleşen durum, ABD çizgisindeki Arap devletlerinin muhalefetine karşın, benim yukarda önerdiğim, Türkiye'nin Rusya ve İran'la ABD arasında bir uzlaşı platformu aramasının hiç de hayal olmadığıdır.

Üstelik yine anlaşıldığına göre bu konudaki girişkenlik Türkiye tarafındadır.

Kamınca bu süreç, hem Suriye krizinin çözülmesinde hem de Ortadoğu barışının sağlanmasında önemli roller oynayabilir...

Yeter ki Türkiye kendi çıkarlarına uygun bir arabuluculuk rolü yapabilsin!

Nitekim Başbakan **Recep Tayyip Erdoğan**'ın son İran gezisi ve bunun sonuçları bu konuda umut verici gelişmelerin olduğuna işaret etmektedir.

Burada hiç kuşkusuz, Türkiye'nin tek başına girişimde bulunması hiçbir sonuç vermez. Mutlaka ABD tarafından desteklenmesi gerekir.

ABD ise **Esad**'ın gitmesi konusunda çok kararlı ve katı bir tutum içinde görünüyor.

Bu durumda Türkiye'nin önünde iki yol görünmektedir:

Birinci yol, Rusya, İran ve Çin'i Amerika'nın çizgisine getirmektir ki, bu şu anda pek olanaklı görünmüyor.

İkinci yol, **Esad**'lı veya **Esad**'sız, Suriye'de yumuşak ve istikrarlı bir geçişin koşullarını hazırlamak ve bu konuda hem tarafları hem de Suriye'yi ikna etmektir.

Hiç kuşkusuz bu ikinci yol şu anda biraz ütopik ve olanaksız gibi görünmektedir.

Ama unutmayalım ki Amerikan pragmatizmi, geçerli olan bazı seçeneklerin kabul edilmesinde, uzlaşı arayışında Türkiye'nin işine yarayabilir.

Suriye Türkiye'nin Rolünü Nasıl Görüyor?

Türkiye, bir zamanlar **Esad**'la sarmaş dolaş, çok yakın bir politika izlerken, Şengen'e karşı Şamgen vize birlikteliği gündemdeyken, Amerika'nın bölgeye müdahalesiyle bu politikasını tümüyle değiştirmiş görünmektedir.

Bir yandan sınırda Suriye'den gelen mülteciler için kamplar kurulurken, öte yandan muhaliflerin toplantılarına ev sahipliği yapılmaya başlanmıştır.

Elbette bu durum, "Komşularla sıfır sorun" politikası sloganıyla Dışişleri Bakanı **Davutoğlu**'nun başlattığı AKP'nin dış politika yaklaşımına hiç de uygun değildir...

Hatta bu politikanın iflası olarak da kabul edilebilir.

Elbette bu durum Suriye'nin de tepkisini çekmiştir.

Suriye Dışişleri Bakanı **Velid Muallim**, Şam'da Türk gazetecilere konuşurken bu tepkiyi olanca açıklığıyla dile getirmiştir.

28 Şubat 2012'de **Cumhuriyet**'te yer alan **Utku Çakırözer**'in haberine göre **Muallim**, "Yaptığımız komşuluk değil," demiş.

Çakırözer'in ayrıntılı haberi, bize bu tepki konusunda iyi bir kaynaktır:

> **Velid Muallim**, Türkiye'nin silahlı muhalifleri korumasının komşulukla bağdaşmayacağını belirterek, *"Şaşıyorum, Türkiye nasıl 180 derece döndü,"* dedi. İslamcı olmayacaklarını vurgulayan **Muallim**, *"Müslüman Kardeşler yasağı* Erdoğan*'ı mutsuz etti. Türkiye'de demokrasi mükemmel mi?* Davutoğlu *kendi içişlerine baksın,"* diye konuştu.
>
> Suriye Dışişleri Bakanı **Velid Muallim** Türkiye'nin Suriyeli rejim karşıtı silahlı gruplara ev sahipliği yaptığı ve onların Türkiye'den Suriye'ye geçişine izin verdiğini ileri sürerek,

"Türkiye'den gelenleri silahlarıyla yakaladık. Bu yaptığınız komşulukla bağdaşmaz," dedi. Kendilerinin bu tutuma misilleme yapmadıklarını belirten *Muallim*, *"Biz PKK ile mücadelede Adana Mutabakatı'na sadık kalmaya devam ediyoruz,"* dedi.

Türkiye ile Suriye arasında ilişkilerin kopmasının ardında Başbakan **Tayyip Erdoğan**'ın Müslüman Kardeşler hareketinin Suriye'de partileşmesi yönündeki taleplerinin karşılıksız kalmasının yattığını belirten **Muallim**, *"Biz İslamcı olmayacağız,"* diye konuştu. **Muallim** Dışişleri Bakanı **Ahmet Davutoğlu**'na da *"Kendi demokrasisine bakması ve Suriye'yi kaybetmek istemiyorsa pozisyonunu gözden geçirmesi"* çağrısında bulundu.

Çakırözer'in haberine göre, **Velid Muallim** özetle şunları söylüyor:

Bu komşuluk değil: Türkiye, Suriye Özgür Ordusu olduğunu iddia eden silahlı gruba ev sahipliği yapıyor. Onlara eğitim veriyor mu bilemiyorum ama onların sınırdan geçişine izin veriyor; silahlarıyla birlikte...

180 derece nasıl döndünüz: Nasıl Türkiye ile stratejik ilişkilerimizi ve ekonomik ve kültürel tüm alanlarda işbirliğini geliştirmek için bir kardeş gibi on yıldır el ele çalışıyorduk. Ben de şaşıyorum, nasıl oldu da Türkiye inşa ettiğimiz bu dostluktan 180 derecelik dönüş yaptı.

Tek sebep Müslüman Kardeşler: Türkiye'deki değişimin arkasında tek sebep görebiliyorum. Başbakan Erdoğan, Cumhurbaşkanı Esad ile her görüşmesinde hep Müslüman Kardeşler ile diyalog başlatılmasından bahsederdi.

İki lider arasındaki en büyük sorun buydu. Görüşmelerde

Esad her zaman onların birey olarak Suriye siyasetine girmesine izin vereceğimizi, ama parti olarak gelmelerine izin vermeyeceğimizi söyledi. Sanırım Erdoğan'ı mutsuz eden buydu.

İslamcı olmayacağız: Müslümanlar çoğunlukta bile olsa biz din temelli bir ülke olmayacağız.

Suriye yönetimi ile Müslüman Kardeşler'in amaçları arasında çok önemli bir ideolojik fark var. O da laikliktir...

Müdahaleye direniriz: Türkiye, Körfez ülkeleri ya da Araplar askeri müdahalede bulunursa direniriz. Buna pek olasılık tanımıyorum. Türkiye'de hâlâ bir parça sağduyu ve mantık olacağı kanaatindeyim...

CHP'ye teşekkür: Türkiye'den ana muhalefet ve diğer muhalefet partilerinin gelip görüşlerimizi almalarını takdir ediyoruz, teşekkür ediyoruz. Demokrasi de bu değil mi? Her ülkede bir hükümet vardır, bir de muhalefet...

Esad için halk karar verecek: Yeni anayasaya göre bundan sonra başkanlık seçimi referandumla değil seçimle olacak. Yani **Beşşar Esad** *başkanlığa devam edecek mi, yoksa başka bir aday mı seçilecek buna halkımız karar verecek.*

Muhalefete, ulusal diyaloğun ve ulusal birlik hükümetinin parçası olmaları çağrısını yapıyoruz. Tüm muhalefetimizle koşulsuz diyaloğa hazırız.

Muallim *daha sonra son günlerde gündemde olan insani yardım koridoru konusundaki risklere dikkati çekiyor ve çok önemli bir tavır belirliyor:*

İnsani koridora karşıyız:

Üç sebeple karşıyız.

Öncelikle insani koridor askeri bir unsuru olmadan olmaz. Bu egemenliğimize aykırı.

İkincisi Suriye halkını bizden daha fazla düşünecek bir ülke yoktur.

Üçüncüsü bir yıldan bu yana ülkemde kimse açlık ya da hastalıktan ölmedi.

Muallim'in sözlerinde en dikkati çeken öge, Başbakan **Recep Tayyip Erdoğan**'ın Müslüman Kardeşler ısrarı.

Muallim, Suriye ile Türkiye'nin arasının, Türkiye'nin Müslüman Kardeşlere verdiği destekten ve bu destekte ısrar etmesinden doğduğunu belirtiyor.

AKP ile Müslüman Kardeşler arasındaki uluslararası yakınlık bilinmeyen bir şey değil. Sadece Ortadoğu'da değil, kuzey Afrika'da ve güneydoğu Asya'da da aynı ilişki çok yakın.

Daha önce de işaret ettiğim gibi dünyanın çeşitli yerlerindeki Müslüman Kardeşler yaklaşımı, bu isimle olmasa bile, AKP'yi örnek aldığını belirtiyor.

Muallim bu konuda son derece net:

Müslüman Kardeşlerin laik olmadığını ve kendileriyle aralarındaki en önemli farkın bu olduğunu belirtiyor.

Türkiye GOP bölgesinde "demokrasi" adına Müslüman Kardeşler'i desteklemeye devam ederse, laik bir demokrasiyi savunmakta son derece zorlanabilir.

Şimdilik Türkiye'nin (AKP'nin) stratejisi, biraz ABD pragmatizmini andıran bir biçimde, GOP ülkelerinde Müslüman Kardeşler'i desteklemek ve onları iktidara taşıdıktan sonra laiklik telkininde bulunmak gibi görünüyor...

Ama hemen fark edileceği gibi son derece sorunlu ve riskli bir strateji bu!

Nitekim Müslüman Kardeşler'e verilen destek yüzünden, Başbakan **Erdoğan**'ın bu ülkelere laik demokrasi önermesi her türlü çevrede kuşkuyla karşılanıyor.

ABD de Tehlikenin Farkında Görünüyor

İsrail'in güvenliği açısından Arap ülkelerinin çoğunun ABD çizgisine gelmesinden sonra ortadan kalkan Arap tehlikesi yerine İran'ın oluşturduğu tehdit ön plana çıkmıştır.

İran'ın İsrail'i Ortadoğu'dan silme politikası aslında sadece bölge açısından değil, tüm dünya ve insanlık açısından da bir tehdit oluşturmaktadır.

İran'ın nükleer bomba yapma konusundaki teknolojik gelişmeleri, başta İsrail ve ABD olmak üzere hem bu tehdidi daha da yakın ve tehlikeli hale getiren, hem de dünya barışına pek katkısı olmayacak bir girişimdir.

İşte hem İsrail'i alarma geçiren hem de seçim dönemine giren **Obama** yönetimini düşündüren bu durum, bir yandan **Obama**'nın İran'a bir müdahaleyi seçim öncesinde gerçekleştirebileceği spekülasyonlarını tahrik ederken, öte yandan başka bazı yeni gelişmelere de yol açıyor.

ABD Başkanı **Obama**, tam bu sırada, 2 Mart tarihinde çok önemli bir demeç verdi ve İsrail'i uyardı.

Haber şöyle:

İsrail benim blöf yapmayacağımı bilir

ABD Başkanı **Barack Obama**, İsrailli yetkililerin kendisini, İran konusundaki açıklamalarıyla ilgili olarak ciddiye aldığına inandığını söyledi. **Obama**, Tel Aviv'i erken bir saldırı konusunda da uyardı.

Obama, bununla birlikte, yaptırımların işe yaramaması halinde ABD'nin İran'ın nükleer tesislerini vurabileceği ihtimalinin, İranlı ve İsrailli yetkililer tarafından ciddiye alınması gerektiğini belirtti.

The Atlantic dergisine konuşan **Obama**, *"Sanırım İsrail*

hükümeti, ABD Başkanı olarak benim blöf yapmayacağımı bilir," dedi.

Obama, *"Niyetimizin ne olduğu konusunda ortalıkta heyecanlı bir şekilde reklam yapacak değilim. Ama sanırım hem İran hem de İsrail hükümeti şunu bilir ki ABD 'İran'ın nükleer silah sahibi olmasının kabul edilemez' olduğunu söylüyorsa, söylediği şeyin farkındadır,"* diye konuştu.

Ancak **Obama**, İran'a yapılacak erken bir saldırının risklerine de dikkat çekti.

Başkan, *"İran'a karşı sempati bu kadar azalmışken ve tek müttefiki Suriye köşeye sıkışmışken, İran'ın aniden kendisini 'kurban' gibi gösterip dikkatleri dağıtmasını istemiyoruz,"* ifadesini kullandı.

Suriye Devlet Başkanı **Beşar Esad**'ın *"günlerinin sayılı olduğunu"* söyleyen **Obama**, **Esad**'ın gidişinin İran için de büyük bir kayıp olacağını belirtti.

Obama'ın bu sözleri her ne kadar hem İran'a hem de İsrail'e bir uyarı niteliği taşıyorsa da, bu sözlerin esas önemi, Suriye krizinin İran'la ilgili olduğunu vurgulaması ve **Esad**'ın gidişinin İran'ın bölgedeki nüfuzunu kırmaya yönelik ciddi bir girişim olduğunu anımsatmasıdır.

Oysa **Esad** gittikten sonra Suriye'deki devlet yapısının Irak'taki gibi çökeceğini tahmin etmek için kâhin olmaya gerek yoktur.

Böyle bir yapının ise Türkiye'nin işine yaramayacağı, tam tersine, bölgedeki istikrarsızlık açısından Türkiye'ye de yansıyan yeni sorunlar doğuracağı açıktır.

Bu çerçevede, Türkiye'nin Suriye'de barışçı bir dönüşümü desteklemesi, hem bölgenin hem de kendisinin çıkarlarına daha uygundur.

Nitekim son günlerde Rusya'yla yapılan temaslar bu olasılığın da gündem dışında olmadığını göstermektedir.

Bu açıklamadan tam dört gün sonra Obama aynı konuda yeni çok önemli bir açıklama yaparak, konunun ciddiyetinin farkında olduğunu bir kez daha vurguladı.

6 Mart günü Başkan **Obama**'nın yaptığı açıklama, ABD'nin de çözümün kolay olmadığını bildiğini ve farklı seçenekleri değerlendirebileceğini işaret ediyordu.

Bu konuda Anadolu Ajansı'nın geçtiği haber şöyleydi:

Obama, Beyaz Saray'da düzenlediği basın toplantısında, Suriye'deki şiddetten "üzüntü duyduğunu" ancak ABD'nin tek taraflı askeri müdahalede bulunmayacağını belirtti.

Suriye'ye yönelik tek taraflı hareketin hata olacağını çünkü konunun Libya'dakinden karmaşık olduğunu vurgulayan **Obama**, "Suriye'de *olanlar üzücü ve skandal. Uluslararası toplumun Beşar Esad rejimine karşı harekete geçtiğini görüyoruz. Diğer yandan, bazılarının önerdiği gibi tek taraflı askeri müdahalede bulunmanın ve basit bir çözümün var olduğuna inanmanın hata olacağı kanısındayım,"* dedi.

İran konusunda da **Obama**, bu ülkenin atom bombası yapmasını durdurmak için diplomasiyi kullanmanın "hâlâ bir fırsat penceresi" olduğunu vurguladı.

İran'a askeri müdahalenin şu an düşünülmediğini belirten **Obama**, nükleer programı konusunda İran'la görüşmelerin, bu ülkenin ciddi olarak görüşme niyetinde olup olmadığını hızla göstereceğini vurguladı.

ABD Başkanı, İran'ın yaptırımların etkisini 'derinden hissettiğini' de ifade etti.

Obama ayrıca İran'ın nükleer tesislerinin vurulması çağ-

rısında bulunan Cumhuriyetçileri de "düşüncesizlik"le suçladı.

ABD Başkanı **Obama**, "üstünkörü konuşmaların" İran'la krizin çözümüne yardım etmeyeceğini söyledi.

Obama, *"Bu kişilere gerçekten ne yapacakları sorulduğunda, son 3 yılda aldığımız kararları alıyorlar... Cumhuriyetçiler İran'a savaş açmak istiyorlarsa bunun Amerikan halkına yönelik sonuçlarını da açıklamalı,"* ifadesini kullandı.

Cumhuriyetçilerin kendi üzerindeki sorumluluğu taşımadığını dile getiren **Obama**, çünkü muhalefettekilerin 'başkomutan' olmadığını belirtti.

Barack Obama, Afganistan'da Amerikan askerleri tarafından Kuran-ı Kerim'in yakılmasının, ABD'nin Afganistan'dan çekilmesinin zamanının geldiğini gösterdiğini de belirtti.

ABD Başkanı, 2014 yılı sonuna kadar ABD ordusunun muharip rolünün sona ermesi yönündeki planının sürdüğünü kaydetti.

Obama'nın bu yaklaşımı hiç kuşkusuz Türkiye'nin çözüme katkı seçeneklerini daha olanaklı kılan bir tutumu yansıtmaktadır.

Çünkü hem sorunun karmaşıklığını kabul etmekte, hem askeri müdahale seçeneğini gündemden düşürmekte, hem de bunun sadece Ortadoğu bölgesi için değil, bütün dünya stratejisi açısından bir politika kararı olduğunu açıklamaktadır.

Ayrıca NATO yetkilileri de **Obama**'nın silahlı müdahaleyi desteklemeyen bu yaklaşımını benimsiyor.

Tolga Tanış'ın 4 Mart 2012'de **Hürriyet**'te yayınlanan haberine göre, NATO müdahale planı yapmıyor.

Suriye'ye insani yardımda uçuşa yasak bölge desteği ve

Suriyeli muhaliflere silah yardımı yapılması konularının tartışıldığı sırada, üst düzey bir NATO yetkilisi **Hürriyet**'e şunları söylüyor:

> *Suriye için plan yapılması gündeme dahi gelmedi. Libya'ya askeri müdahale için uzun süre öncesinden hazırlığımız vardı. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nden karar çıktıktan iki gün sonra harekât başladı, NATO harekâtı 6 gün sonra devraldı. Bu çapta bir operasyonun hazırlığı 6 günde tabii ki olmaz. Biz uzun süre önce bunun hazırlığını başlatmıştık. Tam ne zaman söyleyemem, ama aylar öncesinden diyebilirim. Libya ve Suriye'yi karşılaştırmak doğru değil.*

ABD'nin başını çektiği bu yaklaşımın, Türkiye'nin üstlenebileceği barışçı geçiş seçeneğinin savunulması rolünü destekleyen özellikler taşıdığı açıktır.

Öte yandan Rusya, İran ve Çin'in bölgedeki istikrarın bir ölçüde de devamını sağlamak için bazı ödünler vermeleri sağlanabilir.

Her durumda zor ve acılı bir süreç vardır bölgenin önünde.

Ama Türkiye'nin çıkarları bölge istikrarına bağlı olduğundan bu konuda her türlü çabanın gösterilmesi sadece ülke çıkarları ve barışı açısından değil, bölge ve dünya barışı açısından da gereklidir.

Bu arada **Obama**'yla aynı gün bir demeç veren ve CIA başkanlığından Savunma Bakanlığı'na gelmiş olan **Leon Panetta**'nın *"İsrail'e gereken desteği sağlayacağız,"* dediğini de unutmamak gerek.

Panetta'nın demeci, **Obama**'nın üst üste gelen açıklamala-

rıyla birlikte okunduğunda, ABD'nin İran'ın bir an önce vurulmasını isteyen İsrail'i dizginlemeye çalışırken, bu amaçla ona güvence verdiğini de ortaya koyuyor:

ABD Savunma Bakanı **Leon Panetta**, Amerikan İsrail Kamu İşleri Komitesi'nde yaptığı konuşmada, İsrail'in düşmanları karşısında askeri üstünlüğünü koruması için gereken desteğin verileceğini belirtiyor...

ABD'nin İsrail'e askeri desteğinin 2009'da 2,5 milyar dolar iken bu yıl 3,1 milyar dolara yükseltildiğini ve 10 yılda bu miktarın 30 milyar dolara erişeceğinin sözünü verildiğini vurguluyor.

Konuşmasında nükleer silaha sahip İran'ın, İsrail, bölge ve dolayısıyla ABD için en büyük tehdit olduğunu söylemeyi de ihmal etmiyor.

Bu arada kaydedilmesi gereken bir açıklama da İran'dan, **Hamaney**'den geldi.

İran resmi haber ajansı IRNA'nın haberine göre **Hamaney**, İsrail Başbakanı **B. Netanyahu** ile ABD Başkanı **Barack Obama**'nın yaptığı görüşmeyi değerlendirdi ve **Obama**'nın savaş tamtamları çalınmasına izin vermeyerek diplomasiye açık bir pencere bırakmasını övdü.

Hamaney, *"Duyduğumuza göre iki gün önce ABD Başkanı, İran'la savaşmayı düşünmediğini söylemiş. Bunlar güzel sözler ve aynı zamanda bir hülyadan uyanış,"* dedi.

Ancak **Barack Obama**'nın, *"Yaptırımlar yoluyla İran halkını dize getireceğiz,"* sözlerini sarf ettiğini hatırlatan **Hamaney**, *"Bu sözcükler ise hâlâ bir hülyada yaşadığını gösteriyor,"* yorumunda bulundu.

İran'a yönelik yaptırımların 33 yıldır devam ettiğini, özellikle de son bir yılda yaptırımların artırıldığını hatırlatan **Hamaney**, *"Bu yöntemle İran halkını İslami yönetimden ayır-*

mak niyetindeydiler, ancak onlar 2 Mart'taki seçimlerde halkın İslami yönetime bağlılığını gördüler," şeklinde konuştu.

Doğrudan Suriye olayıyla ilgisi olmasa bile, Suriye krizinin arkasındaki esas faktör olan İran sorunu açısından hem umut verici hem de öğretici bir demeç.

Bir yandan yumuşama işareti verirken, öte yandan "seçim mekanizmasının" nasıl İslami bir totaliterliği meşrulaştırmakta kullanıldığına da iyi bir örnek teşkil ediyor.

Suriye Konusunda Ayrıntılı Bir Değerlendirme

Yukardaki konuşmasının hemen iki gün ardından **Panetta,** Senato Silahlı Hizmetler Komitesi'nin Suriye konulu oturumunda senatörlerin sorularını yanıtlarken Suriye'deki rejimin meşruiyetini kaybettiğini ve düşmesinin kaçınılmaz olduğunu, ABD'nin siyasi ve diplomatik çabalar yoluyla bu süreci hızlandırmaya katkıda bulunacağını belirtti.

Anadolu Ajansı'nın haberine göre, ancak şu anda Suriye'ye Amerikan askeri göndermenin zamanı olmadığını ifade eden **Panetta,** yakından izlemeye devam ettikleri Suriye'deki vaziyetin uluslararası bir yanıtı gerektirdiğini ve ABD'nin, Suriye Devlet Başkanı **Beşar Esad**'a, kendi halkına karşı uyguladığı şiddete son vermesi için baskı uygulama yolunda uluslararası camianın gösterdiği çabalara öncülük ettiğini kaydetti.

Panetta, Libya'dakine benzer bir askeri müdahalenin bölgedeki her durumda uygulanabilecek tek bir model oluşturmadığını ifade ederek, *"Her durum, her bir ülkenin siyasi, coğrafi ve tarihsel özellikleri itibariyle, kendine has bir nitelik barındırmakta ve kendine has bir yanıt gerektirmektedir. Ortadoğu gibi karmaşık ve kırılgan bir bölgede tek tip bir yaklaşım olamaz,"* diye konuştu.

ABD'nin, **Esad** rejiminin vahşetinin son bulması ve ülkede demokratik değişimin başlaması için uluslararası bir mutabakat oluşturmakta olduğuna işaret eden **Panetta**, ülkesinin, ilk aşamada 10 milyon dolarlık taahhüt olmak üzere Suriye halkına acil insani yardımlar sağladığını, bu ülkedeki muhalefeti güçlendirmek için Suriye'nin Dostları Grubu ve diğer **Esad** karşıtı gruplarla çalıştığını anlattı.

Oturum sırasında, bir süre önce Suriye'ye hava saldırısı düzenlenmesi çağrısında bulunan Cumhuriyetçi Senatör **John McCain**'den, ABD'nin, geçmişte Bosna, Libya gibi diğer durumlarda gösterdiği tavrın aksine, Suriye konusunda önderlik etmediği eleştirileri gelirken, **Panetta**, Suriye konusundaki izledikleri yaklaşımın, **Esad** üzerinde eşi benzeri görülmemiş bir baskının ortaya konulmasında başarılı olduğunu, ancak bu krizin, bu *"korkunç vaziyetin basit ya da hızlı bir çözümünün bulunmadığını,"* belirtti.

Panetta, *"Bu aşamada tek taraflı bir eyleme girişmek mantıklı değil. ABD Savunma Bakanı olarak, askerlerimizi riske atmadan önce, misyonun ne olduğu, bu misyonu başarıp başaramayacağımız, bedelinin ne olacağı, işleri iyiye mi kötüye mi götüreceği gibi hususlardan emin olmam gerekir,"* ifadesini kullandı.

Şu anda askeri müdahale yerine, diplomatik ve askeri yaklaşımlar üzerinde odaklandıklarını ifade eden **Panetta**, *"Libya'da uyguladığımız yaklaşımla Suriye'ye ilişkin mevcut yaklaşımımız arasındaki farkların nedenleri çok açık. Libya'da askeri müdahale için BM Güvenlik Konseyi'nde ve Arap Birliği'nde geniş boyutlu destek varken, Suriye konusunda böyle bir mutabakat şu anda yok. Bizim açımızdan, tek taraflı bir eyleme girişmek hata olur,"* diye konuştu.

ABD yönetiminin Suriye'deki durumu değerlendirmeye

devam ettiğini ve gerekli gördüğü takdirde stratejisinde düzenleme yapabileceğini belirterek, olası bir askeri eylem seçeneğini de açık bırakan **Panetta**, *"Gerekli görüldüğü takdirde olası askeri seçenekler de dahil olmak üzere, Suriye halkının korunması, şiddete son verilmesi ve bölgesel istikrarın temini için verilen çabaları desteklemede uluslararası ortaklarımızla ne gibi olası ilave adımların atılabileceğini gözden geçiriyoruz,"* değerlendirmesinde bulundu.

ABD Genelkurmay Başkanı Orgeneral **Martin Dempsey** de bir soru üzerine, Suriye'ye karşı uzun vadeli ve sürekli bir hava harekâtının zorluklar içerdiğini, çünkü Suriye'nin hava savunma sistemlerinin Libya'nınkilerden 5 kat daha sofistike, kimyasal ve biyolojik silah stokunun da Libya'nınkinden 10 kat daha büyük olduğunu söyledi. **Dempsey**, Suriye'nin hava savunmasını etkisiz hale getirmenin, uzun bir zaman dilimini ve önemli sayıda uçağı gerektireceğini de kaydetti.

Panetta ve **Dempsey**, Suriye'nin sofistike hava savunma sistemlerinin yoğun nüfusa sahip bölgelerde yer aldığına da dikkati çekerek, ABD'nin askeri gücünü devreye sokması halinde, istenmeyen ölümlerin meydana gelebileceği kaygısını dile getirdiler.

Öte yandan **Panetta**, Cumhuriyetçi Senatör **Susan Collins**'in, Suriye konusunda nasıl bir yol izlenmesi gerektiği hususunda Türkiye'den ne gibi tavsiyeler geldiğine ve Türkiye'yle görüşülüp görüşülmediğine ilişkin sorusu üzerine, *"Evet, Türkiye'yle görüşüyoruz. Türkiye, Suriye konusunda çok sorumlu bir liderlik gösterdi. Tabii bu konu onları doğrudan ilgilendiriyor, çünkü Suriye'ye komşular,* Esad*'a iktidarı terk etmesi çağrısında bulundular. Suriye'deki kimyasal ve biyolojik sahalarla ilgili kaygılar hakkında Türklerle istişarelerde bulun-*

duk. Mülteciler konusunda da onlarla olan istişarelerimizi sürdürüyoruz. Sorunuza yanıt vermem gerekirse Türkiye bu konuda çok sorumlu bir rol oynuyor," diye konuştu.

Panetta'nın ayrıntılı değerlendirmeleri, ABD'nin birkaç konuda tehlikenin farkında olduğunu gösteriyor:

1. Suriye, devlet olarak Libya gibi derme-çatma bir yapıya sahip değildir.

2. Suriye'nin savunma gücü Libya'dan çok daha üstündür.

3. Nüfus yoğunluğu ve savunma sisteminin konuşlandırılması bir askeri harekât sırasında çok sayıda istenmeyen sivil ölümlere yol açabilir.

4. Ayrıca Suriye konusunda uluslararası örgütlerin Libya'da verdikleri kararlar ve destek yoktur.

5. Bütün bu nedenlerden dolayı Suriye'ye karşı bir askeri harekât çok risklidir.

Ama yine anlıyoruz ki, ABD, **Esad**'ın gitmesi konusunda kararlıdır.

Türkiye'yle yakın işbirliği içindedir ve bu işbirliğinden memnundur.

Burucerdi'nin Uyarısı: "Esad Giderse El Kaide Gelir"

Şimdi yukardaki değerlendirmelere, bir de İran'dan doğrudan gelen bir uyarıyı ekleyelim.

Cumhuriyet'te 18 Kasım 2011'e yayınlanan bir haberde, İran'ın Meclis Milli Güvenlik Dış Politika Komisyonu Başkanı **Alaaddin Burucerdi,** Türkiye'ye ilginç bir uyarıda bulunuyor:

Ayşe Sayın'ın haberine göre **Burucerdi**, Türkiye'ye, **Beşar Esad** yönetiminin görevden uzaklaştırılması durumunda *"El*

Kaide gibi radikal İslamcı grupların bölgede hâkim olacağı ve bunun daha büyük tehlike oluşturacağı" uyarısında bulundu.

Burucerdi, Türkiye'nin füze kalkanı projesini anlatmak için İran'a heyet göndereceğini bildirdiğini ancak henüz heyetin gelmediğini açıkladı.

Füze kalkanı projesinin İran'da dost ülke olarak bilinen Türkiye'ye karşı "güvensizliğe" yol açtığını kaydeden **Burucerdi**, *"Bu Amerikan projesidir. Siz NATO üyesisiniz ancak bu bir NATO projesi değil,"* dedi.

AKP'li komisyon üyelerinin ise *"Merak etmeyin size karşı kullanılmayacak,"* dedikleri öğrenildi.

Suriye'nin de Türkiye ve İran gibi HAMAS ve El Fetih'i destekleyip, "siyonizme" karşı çıktığına dikkat çeken **Burucerdi**, bu nedenle Türkiye'nin son dönem Suriye'ye yönelik sert politikasını anlamadıklarını ifade etti.

Burucerdi, Suriye'deki olayların belli grupların tahrikiyle büyütülmek istendiğini, El Kaide'nin bölgeye hâkim olmasının bölge için daha tehlikeli olacağını savundu. **Burucerdi**, *"Diğer Arap ülkelerinde olduğu gibi radikal İslamcılar Suriye'de hâkim olursa ne yapacaksınız? Bu sizin de istemediğiniz bir şey,"* dedi.

Sanıyorum, **Burucerdi**'nin bu uyarısı sadece Suriye ve El Kaide için değil, bütün GOP bölgesi ve Müslüman Kardeşler örgütü için de geçerli olan gerçekçi ve tehlikeli bir olasılığı işaret ediyor.

Sonuç

Suriye çıkmazının bölge için en az hasarla ve olanaklı ise dışardan müdahale olmadan çözülmesi, en başta Türkiye'nin yararınadır.

Hiç kuşkusuz Türkiye de bunun farkındadır. Bu açıdan, Türkiye'nin bu krizde Rusya, İran, Çin üçlüsüyle, ABD arasında bir uzlaşma ortamını araması ve çabalarını bu yönde yoğunlaştırması sadece Türkiye'nin çıkarlarına uygun değil, aynı zamanda bölge ve dünya barışına da büyük bir katkı sağlayacaktır.

Elbette böyle bir rol oynaması ancak ABD'nin desteği ve Rusya-Çin-İran üçlüsünün kabulüyle olanaklı olacaktır.

Ben, istenirse, Türk diplomasisinin bu zor amacı gerçekleştirebileceği kanısındayım.

Ama içerdeki ve dışardaki 'büyüklerimiz', bu basireti gösterir mi? Bunu ister mi?

İşte onu tam bilmiyorum! Ayrıca olayların gelişmesi de çok hızlı...

Suriye şu ya da bu biçimde bir bölünmeye veya sert bir iç savaşa giderse ne olur? Şimdiden onu da kestirmek zor. Ama önümüzdeki günlerde ortaya çıkacak gelişmeler pek çok sürprizi de birlikte getirebilir.

Örneğin, ABD'nin önemli Türkiye ve Ortadoğu uzmanlarından **Henry Barkey**, Suriye bölündüğü takdirde Türkiye ile ABD'nin de ittifakının tehlikeye gireceğini belirtiyor.

10 Mart 2012 tarihinde **Elçin Poyrazlar**'ın **Cumhuriyet**'te yayınlanan söyleşisi bu konuda ilginç gelişmelerin ve Türkiye'yi bekleyen tehlikelerin habercisi gibi:

Uyum, Esad gidene kadar

Ortadoğu uzmanı **Barkey**, Türkiye ile ABD'nin, Suriye'de rejim değişikliğinden sonra ayrışma yaşayabileceği kanısında.

"Kimi çevreler Türkiye'nin içinde yaşadığı siyasi karmaşayı Ankara'nın bölgede çok aktif olmasına bağlıyor. Buna katılıyor musunuz?"

"Son dönemde bu yöndeki savları çok duydum. Artık Türkiye'nin başkalarının kendi içişlerine karıştığı zihniyetinden kurtulması gerekiyor.

"Türkiye gibi iç politikası son derece karmaşık olan bir ülkede dış güçlerin oyunlar oynayacağı görüşü son derece saçma.

"Zaten kimse Türkiye'de olanları anlayamıyor.

"'Gizli bir elin' her şeyi karıştırdığı görüşü var. Bunu dedikleri zaman da iki ülkeden söz ediyorlar. Biri İsrail, diğeri ABD. Yani bu ülkelerin başka işi gücü yok da bunlarla mı uğraşacak? ABD o kadar becerikli olsaydı Afganistan'da bu kadar mı başarısız olurduk? Bence bu aptalca."

"Suriye konusunda ABD ile Türkiye arasındaki uyum sizce nereye kadar sürer?"

"Bu iyi bir soru. Kısa ve orta dönemde bir ayrışma görmüyorum. Çünkü ikisi de eninde sonunda Suriye Devlet Başkanı **Beşşar Esad***'ın gitmesi gerektiğine karar verdiler.*

"Eğer ayrışma olursa **Esad** *gittikten sonra ortaya çıkabilir. O da Müslüman Kardeşler'in rolü ya da ortaya çıkacak rejim üzerine olabilir.*

"Şimdilik iki ülke de birbirine çok muhtaç ve aynı hizada olmak ikisinin de işine geliyor."

"Peki bu süreçte Türkiye'yi ve bölgeyi bekleyen tehlikeler neler?"

"Bence en büyük tehlike Suriye'den başlayan ve Irak'a yayılan bir iç savaş. Yani Beyrut-Şam-Bağdat üçgeninde mezhepsel bir savaş.

"Ancak herkesi çok korkutan konu, böylesi bir savaş çıkarsa Suriye'deki kimyasal ve biyolojik silah stoklarına ne olacağı. Onların dağılması ve değişik örgütlerin eline geçmesine devletlerin tepkileri çok şiddetli olabilir. Ortadoğu'da

karmaşa büyüyebilir ve çok daha geniş çaplı bir savaşa neden olabilir. Bu en büyük tehlike.

"İkincisi ise Türkiye'de Kürt sorununun çözülemediği ya da daha da kötülediği bir durumda Türkiye'deki Kürtlerin Arap Baharı gibi bir şeye kalkışmaları. Ama şu an için bunu görmüyorum."

"Türkiye'nin Suriye politikası biraz fazla mı aktif?"

"Bana kalırsa Türkiye akıllıca oynadı, çünkü başka bir şıkkı da yok. Senin komşunda yangın varsa kendini savunmak için hazırlanman lazım. Libya'da Türkiye büyük bir ders aldı. Önce Libya'da rejimin yanında yer alınca muhaliflerin büyük tepkisini çekti."

"Peki sizce Türkiye bölgeye yayılacak bir savaşa hazır mı?"

"Onu bilemiyorum. Ama Türkiye hiçbir şey yapmamış olsaydı, yalnızca seyirci kalsaydı da olası bir iç savaş yine onu etkileyecekti. Hazır mı değil mi bunu kimse bilemez, çünkü bu devletin içindeki bir karar. Diplomatik açıdan hazırlandıklarını tahmin ediyorum."

"İsrail'in İran'ı vuracağı söylentileri var, sizce böyle bir hazırlık var mı?"

"Bu, dedikodudan öte bir şey. Bayağı bir hazırlık var diye düşünüyorum ama benim inanmak istediğim, bunun aslında diplomatik bir oyunun parçası olduğu.

"Bunu özellikle bu seviyeye getiriyorlar ki ABD'liler bu işi ciddiye alsınlar ve İran'a çok ciddi yaptırımlar uygulasınlar."

Kofi Annan, BM ve Arap Birliği özel temsilcisi olarak Suriye'de temaslar başlattı. **Annan**'ın **Esad**'la görüşmesi iki saatten fazla sürdü.

Annan daha sonra öğle yemeğinde Dışişleri Bakanı **Velid El Muallim**'le buluştu. Suriye devlet televizyonu görüşmelerin "pozitif bir atmosfer" içinde geçtiğini duyurdu.

SANA haber ajansına göre **Esad** görüşmede, *"Suriye tanık olduğu olaylara çözüm bulabilmek için her türlü dürüst çabaya"* katkıda bulunmaya hazır olduğunu söyledi. *"Silahlı terörist gruplar kaos ve istikrarsızlık yaymaya devam ettiği sürece hiçbir siyasi diyalog ya da siyasi faaliyetin başarıya ulaşamayacağını"* sözlerine ekledi.

Esad'ın bu sözleri askeri operasyonların süreceği şeklinde yorumlandı elbette.

Annan'ın **Esad**'la görüştüğü sırada Rusya'nın İstanbul Başkonsolosu, **Cumhuriyet**'te **Özgür Ulusoy**'un sorularını yanıtlıyordu:

"Suriye'de akan kanı ve şiddeti durdurmanın, sivil halkın çektiği acılara son vermenin yolu nedir?"

"Bunun sihirli bir formülü yok. **Beşşar** *gitmeli tezahüratları, bizi gerçek bir çözüme bir milimetre bile yaklaştırmayacak. Çözüm deyince bazı büyük oyuncuların aklına sanki güç kullanarak rejim değiştirmekten, bombardımandan başka bir şey gelmiyor."*

Erkhov, kendisiyle daha önce, müdahale olasılığının daha fazla dillendirildiği bir dönemde yaptığım söyleşide çözümün tek formülünün diyalog olduğunu söylemişti.

Batılı pek çok siyasi liderin ve analistin şimdi müdahaleye mesafeli yaklaşmasını "umut verici" bulan **Erkhov,** her zamankinden çok "iyi niyet, sabır ve diyalog" telkin ediyor. **Erkhov** daha fazla kan dökülmesini önlemek için hâlâ bir şans olduğuna inanıyor.

Ulusoy, Erkhov'un Türkiye'ye şu mesajı verdiğini belirtiyor:

Türkiye, Suriye'nin en yakın komşusu. Yıllarca Suriye ile çok iyi ilişkileri oldu, bu ilişkiler ticaret, ekonomi, kültür ve aile ilişkilerinde meyvesini verdi. Türkiye bölgesel bir güç, uluslararası meselelerdeki rolü ve ağırlığı istikrarlı bir şekilde artıyor. Bu ülkenin Suriye'de kalıcı bir barış ve istikrarın sağlanması yönündeki uluslararası çabalarda yapıcı bir rol oynayabilmesini umuyorum.

Görüldüğü gibi Suriye konusunda başta **Esad** ve ABD olmak üzere bütün taraflar barışçı bir çözümden yana.

Özellikle Rusya'nın tutumu çok önemli.

Son zamanlarda verilen çeşitli demeçleri, söyleşileri ve haberleri özellikle ayrıntılı olarak okurlarıma aktardım ki, Türkiye'nin Suriye krizinde barışçı bir arabulucu rolü oynamasının hiç de fazla iyimser bir hayal olduğunu sanmasınlar.

Yoksa tehlike çok büyüktür.

Bu bölümü, Suriye'deki tehlikeye işaret eden **Kadri Gürsel**'in 23 Şubat 2012 tarihinde **Milliyet**'teki yazısından aldığım bir bölümle bitirmek istiyorum:

...İster rejimden yana isyancıya karşı olsun, ister isyancıdan yana rejime karşı...

Türkiye dâhil Suriye'ye müdahil olan ülkelerin hiçbiri bugünkü durum itibarı ile "Suriye'nin dostu" sıfatını taşımayı hak etmiyor.

Şu nedenle: Bir yanda Rusya ve İran'ın rejimi ayakta tutmak için verdikleri büyük askeri, maddi ve manevi destek...

Öte yanda, katliamları önlemek ve rejimi devirmek için şu veya bu nedenle askeri eyleme geçemeyen Türkiye dâhil kifayetsiz "Batı ittifakı" ve destekçilerinin isyancı güçlere sağladığı son derece sınırlı katkılar...

Bu iki grubun Suriye'de yaratmaya başladıkları dehşet dengesi, ülkedeki tüm azınlıkların hak ve özgürlüklerini güvence altına almayı da gözeten bir dış müdahale ile Baas rejiminin aleyhinde bozulmadan devam edip giderse, neticede ortada Suriye falan kalmayacak.

Bir zamanlar, Baas rejiminin eski "Şam vilayeti" sınırlarına dayanmış bir "büyük Suriye" sevdasıyla Lübnan'a müdahale ettiğinden söz edilirdi...

Böyle giderse, yani bir uluslararası koalisyon oluşturulmaz ve Suriye'ye müdahale edilmez ise yakın bir gelecekte Suriye'nin bir "büyük Lübnan"a dönüştüğüne tanık olacağız.

Son derece kanlı bir mezhepsel/etnik ayrışma, paralelindeki nüfus mübadelesi ve sınır aşan büyük mülteci akınlarının akabinde Suriye fiilen üçe bölünecek.

Hıristiyanların, azınlığın azınlığı konumuna düştükleri bir Nusayri bölgesi...

Kürt bölgesi...

Ve çoğunluktaki Sünnilerin Suriyesi...

Gürsel'in bu uyarısına bir de Afganistan, Irak ve Libya örneklerini eklersek bölgedeki durumun vahameti iyice ortaya çıkar.

Suriye'den büyük bir göç dalgası tehdidiyle de karşı karşıya olan Türkiye, bir an önce Suriye konusunda barışçı bir çözüm için kollarını sıvamalıdır!

Nitekim Başbakan Erdoğan'ın Seul'de **Obama**'yla yaptığı

görüşme, Suriye konusunda Türkiye'nin aktif rolünün devam edeceğinin bir işaretidir.

Bu rolün askeri müdahale seçeneğinden çok, barışçı bir çözüme yönelmesi, herkesin ve özellikle bölge ülkelerinin çıkarlarına uygun olacaktır.

Esad'ın Annan planını kabul etmesi, bu konuda iyimserliği teşvik eden bir gelişme olarak algılanabilir.

Türkiye Bir Model Olabilir mi?

Türkiye'nin Arap dünyası için bir model hatta bir lider olması, daha önceki bölümlerde de açıklamaya çalıştığım gibi **Samuel P. Huntington**'ın önerisidir.

Ama bu masum bir öneri değil...

Huntington, Türkiye'nin, bu role soyunması için **Atatürk**'ü reddetmesini öneriyor.

Atatürk'ü ve elbette Atatürk Devrimleri'ni reddeden bir Türkiye ise "model olması önerilen" ülke olarak bugünkü niteliklerini koruyabilir mi, bu niteliklerini yitirirse kim onu model olarak kabul eder?

Huntington'ın istediği yapı, (**Samir Amin**'in de gözlemlediği gibi) kendi dogmaları içinde hapsedilmiş sözde bir "ılımlı İslam demokrasinin", emperyalizmin merkez kapitalizmiyle bütünleşmiş olan dışa bağımlı kukla bir rejimin kurulmasıdır.

Türkiye'nin Ortadoğu'daki Arap-İslam âlemine model ya da lider olmasının önündeki tek engel, geriye doğru, "ılımlı

İslam" adı altında değiştirilmek istenmesi değil! Esas sorunlardan biri, Türkiye'nin Arap olmamasıdır.

Bilindiği gibi farklı devletler altında da yaşasalar, Araplar aynı dili kullanır ve kendilerini "Arap milleti" olarak tanımlar.

Nitekim **Nasır**, bu kültürden yararlanarak, Suriye'yle birleşmiş ve yeni bir devlet denemesi yapmıştı, ama hem Mısır'ın egemen ve baskın tutumu, hem Batılı güçlerin müdahaleleri ve hem de Ortadoğu'nun klasik sorunları bu devletin yaşamasına izin vermedi.

İkinci sorun da tam burada yatmaktadır:

Mısır Ortadoğu'daki Arap-İslam âleminin lideri konumundadır ve bu konumunu hiçbir biçimde Türkiye'ye karşı kaybetmek ya da Türkiye'yle paylaşmak istemez.

Bu konuda **Aslı Aydıntaşbaş**'ın, İsrailli Osmanlı tarihçisi **Ehud Toledano**'yla 5 Aralık 2011'de **Milliyet**'te yayınlanan konuşması yeterli ipuçları vermektedir.

Bu konuşmada **Toledano** açık açık, *"Arap dünyasının lideri Türkiye değil Mısır'dır,"* diyor.

Aslı Aydıntaşbaş'ın, *"Arap Baharı Türkiye'yi çok avantajlı bir konuma getiriyor. Zaman Türkiye'nin lehine, İsrail'in aleyhine işlemiyor mu?"* sorusuna karşılık bakın Osmanlı tarihçisi bir İsrailli profesör ne yanıt veriyor:

Hayır. Türkiye'nin Arap Baharı'nda çok hatası oldu.

Gerçi hatadan hızlı döndü.

Bir kere bölgeyle ilgili iddia ettiği kadar yakın bilgisi yok. Ticari ilişkileri ve stratejik eğilimi var.

Ama Türkiye'nin anlamadığı, popülarite ya da Arap sokağının sizi rock yıldızı olarak alkışlaması bölgedeki stratejik değerinizi yükseltmiyor.

Bölgedeki Arap olmayan yegâne iki ülke olarak Türkiye ve İran, Ortadoğu'da liderlik yapamaz.

Arap dünyasının lideri Mısır'dır ve Mısır olmaya devam edecek.

Türkiye'nin yapması gereken, Mısır'la çalışmak.

Toledano'nun sözleri yeterince açık değil mi!

Obama Dönemindeki Yeni İslam Yaklaşımı

Obama, seçim kampanyası sırasında hem iç hem de dış politikada **Bush** döneminde yapılan hataları düzelteceği vaadini yapmıştı.

Dış politikada vurguladığı husus, "tek taraflı" (unileteral) dış politikadan, müttefikleriyle müzakere ederek, "çok taraflı" (multileteral) dış politikaya geçeceği idi.

Bugüne dek izlediği politikalarda bu ilkeye önemli ölçüde uydu.

Irak'tan Afganistan'a, Afganistan'dan Libya'ya kadar bütün müdahalelerde başta İngiltere ve Suudi Arabistan olmak üzere, hem "stratejik ortaklarından" hem de Almanya, Fransa ve kuzey Avrupa ülkeleri gibi, Türkiye gibi müttefiklerinden destek aldı, çoğunlukla da NATO ittifakını kullandı.

Terörizm ve İslam âlemi konularında da **Bush** dönemi politikalarından önemli ölçüde farklı davranacağının ipuçlarını verdi.

Nitekim önce Türkiye'ye, sonra da Mısır'a yaptığı ve buradan tüm İslam âlemine seslendiği ziyaretlerde, bu yeni yaklaşımın ipuçlarını da verdi.

Türkiye ziyaretinde daha çok Türkiye'yle olan sorunlara, Mısır'a olan ziyaretinde ise daha çok İslam âlemine odak-

landı. Bu nedenle önce Mısır konuşmasına bakmak istiyorum.

Barack Hussein Obama ABD'nin dünyaya ve İslam âlemine sunacağı en parlak başkan imajıdır.

Gençtir, siyahtır, yakışıklıdır, Müslüman bir babası vardır, değişimin simgesi olarak seçilmiştir, güzel konuşur, Chicago'da yoksul ve işsizlerle çalışmıştır, danışmanları, yardımcıları genç ve yeteneklidir.

Bush'tan sonra, onun yanlışlarını düzeltmeye gelmiş ve bu politikasını açıkça ifade etmiştir.

Bu konuşmayı yaptığı sırada henüz yıpranmamıştır, umut vermeye devam etmektedir.

Bütün bu ögelerin toplamı olarak 4 Haziran 2009 Kahire konuşması iyi hazırlanmış, iyi sunulmuş, İslam âlemi ve İsrail için adil, dengeleri gözeten, saygılı ve eleştirel bir sunumdur.

Yukarda belirttiğim avantajların tümünü bu konuşmasında kullanmıştır. Konuşmanın girişi şöyle:

ABD ile Müslümanlar arasında bir gerginlik döneminde, her iki taraf arasında korku ve güvensizlik doğdu.

Ben Hıristiyanım ama babam kuşaklarca Müslüman olan bir aileden geliyor, Endonezya'da yıllarca ezan sesiyle büyüdüm.

İslam her zaman ABD tarihinin de bir parçası olmuştur, 3 kıtadaki İslam'ı da, İslam'ın ne olduğunu da iyi bilirim.

Biz devrimin ürünüyüz. Herkesin eşit yaratıldığı ideali üzerine inşa edildik; ABD'deki özgürlük, herkesin kendi dinini yaşaması ve istediği biçimde giyinmesi üzerine kurulu, İslamiyet de ABD'nin bir parçasıdır; ABD kendi içinde ırk, din ayrımı olmadan, ortak özlemlere sahiptir.

Konuşmasının arasına İslam uygarlığını öven sözler de yerleştiren **Obama,** bu girişten sonra belki de genel yaklaşımının en önemli mesajını veriyor:

Üstünlük kurma üzerine kurulu dünya düzeni yenilenmeye mahkûmdur; aslolan ortaklıktır.

Ankara'da dediğim gibi ABD hiçbir zaman İslâmiyet ile savaş içinde olmadı.

İlk görevim insanları korumaktır.

Görüldüğü gibi İslam âlemine ortaklık öneriyor **Obama** ve sonra da teröre değinerek özetle şöyle diyor:

11 Eylül'ü sorgulayanlar var. **El Kaide** *o gün üç bin masum kişiyi öldürdü; kitlesel öldürme tehditlerinde bulunuyor.*

Aşırı güçlere karşı hoşgörü gösteremeyiz.

Kuran, "Kim ki tek bir kişiyi öldürmüştür, bütün insanlığı öldürmüş gibi suç işlemiştir," der.

Pek doğal olarak İslam âlemi sadece Ortadoğu'dan ibaret değil; dolayısıyla Afganistan ve Pakistan'a da değiniyor:

Afganistan'a 2,8 milyar dolar yardım yapılacaktır.

Afganistan ve Pakistan'da sorunları sadece askeri güçle çözemeyeceğimizi biliyoruz.

Konuşmasının bundan sonraki bölümü, beklentilerine ve izleyeceği politikanın esaslarını açıklamaya ayrılmış:

Müslümanlar aşırı güçlere karşı gereken tavrı gösterirse, o zaman güvenlik oluşur.

Yahudiler zulüm görmüştür; soykırımı inkâr etmek cehalettir, nefret dolu bir yaklaşımdır.

Mutlaka Filistinlilerin kendilerine ait bir devleti olmalıdır. Bu hem İsrail hem Filistin hem bölge hem de ABD'nin çıkarınadır.

Tek çözüm, İsrail ve Filistin'in iki devlet olarak barış içinde yan yana yaşamasıdır.

Bundan sonra İslam âlemi ile şiddet arasındaki ilişkileri gündeme getiriyor:

Filistinliler şiddetten vazgeçmelidir; ABD'de siyahlar haklarını şiddetle kazanmadı. Şiddet çıkmaz yoldur. Uyuyan çocuklara roket atmak çözüm değildir.

Filistin kendini yönetebilme kapasitesini artırmalı, Hamas şiddete son vermeli, İsrail'i tanımalıdır.

İsrail yeni yerleşimleri durdurmalı ve Filistin halkının günlük yaşamda ilerlemesi için somut adımlar atmalıdır.

Barışı dayatmamız mümkün değildir.

İsrail de bir Filistin devleti olması gerektiğinin farkındadır; 3 din için kutsal olan Kudüs'te kalıcı barış için hepimiz sorumluluk taşıyoruz.

İktidarınızı uzlaşma ile elde etmek zorundasınız ve azınlık haklarına saygı göstermelisiniz.

İslam hoşgörü konusunda son derece gurur verici bir geleneğe sahip.

İnsanlar kendi inançlarını seçme, hayata geçirme özgürlüğüne sahip olmalıdır; Müslümanlar arasında diğerinin inancını reddetme eğilimi yüksek.

Ankara'nın medeniyetler ittifakı liderliğini destekliyoruz.

Türkiye dahil bazı Müslüman ülkelerde kadınların başbakan olduğunu gördük.

Yanıt vermemiz gereken soru, çocuklarımız için gelecek arayışında birlikte mi olacağımızdır.

Tam bu noktada **Obama,** benim bütün yaşamım boşunca tekrarladığım, bütün derslerimde öğrencilerime ezberlettiğim bir ilkeyi dile getiriyor:

Başkalarının bize nasıl davranmasını istiyorsak, biz de başkalarına öyle davranmalıyız.

Aradığımız dünyayı yaratma gücüne sahibiz. Ama bunun için yeterli cesareti göstermeliyiz.

Şimdi **Obama**'nın konuşmasının ardındaki yapısal sorunlara bakalım:

Birinci yapısal sorun, Obama'nın "İslam dünyasına" hitap etmesi, "Müslümanlara" mesaj vermesi ve böyle yaparak doğrudan medeniyetlerarası ayrımı vurgulamasıdır:

Bu yaklaşım, insanlığı daha baştan "dinlerine göre ayıran" bir paradigmadır.

Doğrudan "medeniyetler çatışması" veya "medeniyetler uzlaşması" adı altında Amerika tarafından dünyaya sunulan "üstün Batı uygarlığı" ve "dinlerarası savaş" kavramlarına dayalı olduğu için sorunludur.

İkinci yapısal sorun, İslam dünyasındaki demokrasi anlayışı ile şiddet arasındaki ilişkidir.

Obama hem şiddete karşıdır hem de demokrasiyi savunuyor.

Peki, seçilmiş bir İslami iktidar şiddetten yana ise? Bütün

demokratik hak ve özgürlükleri ortadan kaldıran katı bir şeriat rejimi uyguluyorsa? O zaman ne olacak?

Hemen anımsatalım, bunlar asla soyut ve kuramsal sorular değil:

Örneğin Filistin'de HAMAS aynen bunları yapıyor. Örneğin İran böyle bir politika izliyor.

Bu yapısal sorun demokrasi anlayışının eksikliğinden ve yanlışlığından kaynaklanıyor.

Demokrasiyi sadece seçim olarak algılayıp temel hak ve özgürlükleri ihmal etmek böyle açmazlara yol açar.

Üçüncü yapısal sorun, İslam âleminin çok farklı devlet yapılarına ve yaygın olarak antidemokratik rejimlere sahip olmasından kaynaklanmaktadır.

Demokrasisini yürütmeye ve geliştirmeye çalışan **Türkiye** ile **seçilmiş Şii diktatörlüğüne** sahip **İran**'ı ve **Sünni aile diktatörlüğüne** dayalı **Suudi Arabistan**'ı aynı kefeye koyarsanız, onlara ortak olarak hangi mesajı verebilirsiniz ki!

Dördüncü yapısal sorun, Obama'nın İslam'a dışardan bakmasından, İslam'ın içindeki demokratikleşme sorunlarına değinmemesinden kaynaklanıyor.

Böyle yaptığı için de kadınların örtünmesine destek vermek gibi, doğrudan kadın-erkek eşitliğine aykırı bir simgenin yanında yer alarak çelişki sergiliyor. Çünkü konuya ABD'deki özgürlükler açısından bakıyor, Müslüman ülkelerde kadına bir baskı aracı olarak da algılandığını düşünmüyor.

Obama'nın bu konuşmasının üstünden üç yıl geçti.

Bu süre içinde dünya Ortadoğu'da ve kuzey Afrika'da, kimileri doğrudan **Obama**'nın emirleriyle işe karışan CIA ajanları tarafından tahrik edilen ve adına yine Amerika tarafından "Arap Baharı" denilen yönetici değişikliklerine tanık oldu.

"Rejim" değil, "yönetici" diyorum çünkü bu olayların olduğu ülkelerde henüz bir rejim değişikliği görülmedi.

Görünen, Libya'da olduğu gibi, kimi zaman doğrudan askeri müdahale yoluyla ABD'nin ve Batı'nın istemediği diktatörlerin iktidardan düşürülmesiydi.

Obama Dönemindeki Türkiye Yaklaşımı

Barack Obama Mısır' gitmeden bir ay kadar önce, 6 Nisan 2009 tarihinde Türkiye'ye geldi, fakat burada İslam âlemine seslenmek yerine doğrudan Türkiye odaklı konuşmayı tercih etti.

Obama'nın Türkiye'de yaptıklarını ve söylediklerini şöyle özetleyebilirim:

1. Ziyareti sırasında devam eden "Medeniyetler İttifakı" toplantısına katılmadı.

2. Türk-Amerikan ilişkilerini "model ortaklık" olarak niteledi.

Model ortaklık deyiminin içini, her iki ülkede de farklı inanç ve etnik kökenlerden gelenlerin "demokratik ve laik bir düzende hukukun üstünlüğü" ile "vatandaşlık" kavramı çerçevesinde bütünleşmelerine işaret ederek doldurdu.

Hiç kuşkusuz bu yaklaşımda en önemli nokta laiklik vurgusuydu.

3. Türk-Ermeni ilişkileri konusunda Türkiye ile Ermenistan arasında olumlu bir etkileşim süreci başladığını, amacının Amerika'nın veya kendisinin görüşlerini bu sürece dahil etmek olmadığını, süreci etkilemek istemediğini belirtti.

Böylece, "soykırım" görüşünü değiştirmediği ama başkan olarak resmi politika bakımından "soykırım yasa tasarısını" en azından bu aşamada desteklemeyeceği anlaşıldı.

4. Türkiye'yi Müslüman halkın yaşadığı demokratik ve laik bir ülke olarak tanımladı.

Devlet için "ılımlı İslam" tanımını kullanmadı.

Anıtkabir'de Atatürk'e, basın toplantısında laik ve demokratik düzene, hukukun üstünlüğüne vurgu yaptı.

5. Meclisteki konuşmasında da Atatürk'e gönderme yaptı, laik demokratik yapı devrimini vurguladı, bağımsızlığı ve cumhuriyet rejimini öne çıkardı; bu çizgiyle ABD'nin kuruluşu arasında tarihsel ve güncel koşutluk kurdu.

Bu koşutlukları kurarken, hem Türk hem Amerikan tarihinden çarpıcı örnekler vererek Türkiye'nin demokratik, laik, hukukun üstünlüğüne dayalı Batılı bir rejimini iyice öne çıkardı.

Böylece konuşmasında ikinci kez, altını çizerek laiklik ilkesini vurguladı.

6. Terör, enerji, küresel ısınma konularına değindi, barışın önemini ve uluslararası işbirliğini vurguladı, Türkiye'nin doğalgaz açısından Doğu-Batı arasında bir köprü olacağını söyledi.

7. Türkiye'nin Avrupa kültürüyle yakın ilişkileri olduğunu belirtti, ülkeyi Batı'nın bir parçası olarak algıladığını ima etti.

8. Kürt sorunu ve azınlık hakları açısından, ayrılıkçı akımlara değil, demokratik haklara ve hukukun üstünlüğüne gönderme yaptı. PKK'ya ve terörizme karşı çıktı.

Amerika'nın kölelik ve ayrımcılık geçmişiyle nasıl yüzleştiğini anlattı, siyahların hakları bakımından gösterdiği gelişmeyi örnek olarak verdi.

9. Kafkasya'da ve Ortadoğu'da barışı hedeflediklerini, Ortadoğu'da iki devletli çözüm için çalışacağını söyledi.

10. Terörü dışlamalı ama İsrail'in güvenlik kaygılarını da anlamalıyız, dedi.

11. İran'ın nükleer güç olmasına karşı çıktı ama bu ülkede demokratik gelişmelere ve barışa destek verdi.

12. Türkiye'nin Irak'la birlikte barış ve güvenlik için çalışmasını istediğini belirtti.

13. El Kaide'nin Pakistan ve Afganistan'daki varlığına karşı çıktı. Afganistan'a ve Pakistan'a daha çok yardım yapacaklarını ve Türkiye'nin bu konuda yardımını istediğini vurguladı.

14. Amerika'nın İslam'la savaşta olmadığını, olmayacağını söyledi, İslam âlemiyle sadece terörizme karşı değil, her konuda daha yakın ilişkiler kurmak istediğini belirtti Amerika'nın zenginliğine Müslüman Amerikalıların da katkıda bulunduğunu, kendisinin de böyle bir aileden geldiğini söyledi.

(Bu görüşlerini, hemen hemen kelime kelime Mısır'da da tekrarladı.)

15. Sağlık ve eğitim konularında Amerika'da reformlara yöneldiklerini ve bu yaklaşımı İslam dünyasıyla da paylaşmak istediklerini belirtti.

16. Sorunların sadece güçle çözülemeyeceğini söyledi ve Türkiye'nin geleceği açısından Doğu-Batı kültürlerinin Türkiye'nin kültürel zenginliğini oluşturduğunu, geleceğinin bu kültürel zenginlikte yattığını ve Amerika ile Türkiye'nin bu konuda işbirliği yapmasını istediğini vurguladı.

Bence bu konuşmanın en önemli özelliği, "model ortaklık" teriminin vurgulanmasıydı.

"Ilımlı İslam" nitelemesinden kaçındığını ve **Atatürk** ile laiklik konularındaki vurgularına baktığımızda bu "model ortaklık" yaklaşımının, Türkiye'nin İslam âlemi için bir "model ülke" olması beklentisini ve Amerika'nın buna destek vermek isteğini yansıttığı söylenebilir:

Elbette Türkiye konuşması, Mısır konuşmasının bir ön ha-

zırlığı niteliğindeydi ve Türkiye'nin özel sorunlarına odaklanmakla birlikte İslam âlemine karşı olan yumuşak ve dostça bir yaklaşımı yansıtıyordu.

Esas olarak bu konuşma Türkiye'nin, bugünkü demokratik ve laik rejimiyle, İslam âlemine bir model olabilmesi üzerine kuruluydu.

Obama'nın Konuşmasına Eleştirel Bir Yaklaşım

Tam **Obama**'nın Türkiye'yi ziyareti sırasında **Cumhuriyet**'ten **Elçin Poyrazlar**, Amerika'daki yönetimde Savunma Bakan Yardımcılığı'na kadar yükselmiş olan yazar **Frank Gaffney**'yle çok önemli bir konuşma yaptı.

Gaffney, bir makalesinde **Obama**'yı uyarmış, Türkiye ziyaretinin siyasal İslam'a ve AKP'ye destek biçiminde algılanmasının tehlikelerine dikkat çekmişti.

Obama'mn mesajlarını, bu ziyareti en sert biçimde eleştiren **Gaffney**'in görüşleri açısından irdelemek ilginç sonuçlar veriyor:

1. Ben Obama'yı Türkiye'ye gideceği için değil, orada yapacakları için eleştiriyorum.

Medeniyetler İttifakı Obama'nın katılmaması gereken bir toplantı.

Obama'nın bu toplantıya katılması ABD'nin Türkiye'nin İslamlaşmasına ilgisiz kaldığı görüşünün yanı sıra İslam Konferansı Örgütü'ne üye diğer ülkelerin saldırgan politikalarına ve Batı toplumlarında giderek artan bir şekilde şeriatı dayatma gündemlerine destek verdiği görüşünü güçlendirecek.

2. Obama'nın ayrıca Müslüman dünyasına "saygıyla yaklaşmak" gibi de bir gündemi var. Bu da gezisinin bir parçası

olabilir. Benim endişem bunun sunulma tarzının Müslüman dünyasında çoğunluk tarafından saygı değil bir boyun eğme olarak algılanacak olması. Bu düşmanlarımız arasında en kötü dürtüleri güçlendirecektir.

3. Türkiye gözlerimizin önünde yok oluyor. Eğer Obama dikkatli olmazsa İslamlaşma olgusunun giderek daha fazla parçası olan, kurumlarına sızılmış ve zarar verilmiş, Atatürk tarafından öngörülmüş politikaların ve anayasadaki ilkelerin bir tarafa atıldığı bir Türkiye'yi desteklemiş olacak.

4. Benim görüşlerim Obama'nınkinden çok farklı. Eğer başkan olsaydım, kapsamlı dini, siyasi, yasal bir program olan ve acımasız bir biçimde baskıcı küresel bir teokrasi yaratma hedefine odaklı şeriat ile dindar Müslümanları birbirinden ayırırdım. Ki bu Müslümanların çoğu böyle bir rejim altında yaşamak istemediği gibi kimseye de bunun dayatılmasından yana değil.

Bu ayrımı yaptığınızda kimin bizim Müslüman dostlarımız, kimin olmadığını açıklıkla görebiliriz.

5. Bizim İslam dünyasında taklit edilmesini isteyeceğimiz model Atatürk'ün modeli olmalı, İslamcıların değil. Çünkü İslamcıların yolundan giderseniz artık bunun sonu yoktur. Giderek artan bir biçimde çirkinleşir.

Obama konuşmasında, **Gaffney**'in işaret ettiği tehlikeli tuzakların hemen hiçbirine düşmedi.

Hem terör ile Müslümanlar arasında ayrım yaptı, hem Türkiye'deki siyasal İslam'a destek vermedi. Tam tersine demokratik, laik sisteme, hukukun üstünlüğüne vurgu yaptı.

Ayrıca bütün sorunlarda ve çözüm önerilerinde, Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri arasında koşutluklara işaret etti.

Böylece, bir anlamda iki ülke arasında bir "empati" kurdu; eleştiri diye algılanabilecek hususları Amerika'ya da mal ederek, yumuşattı.

Bu yaklaşımıyla "model ülke" tanımına açıklık getirdi:

> Türkiye ve ABD tarihleri, sorunları, farklı etnik ve dini kökenlerden gelen insanları vatandaşlık kavramı altında buluşturan, hukukun üstünlüğüne dayalı, laik demokrasileriyle "model ülkeler" gibi görünüyorlar, demeye getirdi.

Gaffney'in korktuğu gibi siyasal İslam'a boyun eğen ya da Türkiye'deki rejimin ılımlı İslam'a doğru kaymasına destek veren sözler söylemedi, yaklaşımlar sergilemedi, tam tersine **Gaffney**'in istediği gibi İslam adına yapılan terör ile Müslümanları birbirinden ayırdı, demokrasiye ve laikliğe vurgu yaptı.

Heybeliada Ruhban okulu sorununu, hukuk devleti bağlamında ele aldı.

PKK ve **El Kaide** konusunda genel terör bağlamında net bir karşı tavır koydu.

Irak'ın güvenliğini ve geleceğini Türkiye'ye emanet etti.

Şimdi sorun, **Obama**'nın verdiği bu mesajların, Amerika'nın, bugüne kadar sürdürdüğü pek çok yanlış politikasındaki değişmelere yol açıp açmayacağı...

Obama, konuşmasında bir Türk atasözüne atıf yaparak "Yangına körükle gidilmez," demişti...

Ben de bundan sonrası için bir başka atasözünü anımsatıyorum:

Ayinesi iştir kişinin, lafa bakılmaz!

Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Laiklik Mesajları ve Tepkiler

İsrailli tarihçinin söyledikleri bir yana, elbette Arap dünyasının Türkiye'ye, Türkiye modeline bakışı da Türkiye'nin İslam âlemi için bir model oluşturup oluşturamaması konusunda çok belirleyici.

Ne yazık ki İslam dünyası, özellikle de Araplar, Türkiye'nin laik ve demokratik düzenine hiç de olumlu bakmıyor...

Çünkü ABD'nin de "ılımlı İslam" olarak desteklediği model yine siyasal İslam yaklaşımı üzerine kurulu.

Kuzey Afrika'da ve Ortadoğu'da olaylar başladıktan sonra, Başbakan **Recep Tayyip Erdoğan** üç ülkeye bir ziyaret yaptı ve buralarda "laiklik" ilkesine destek veren konuşmalar yaptı.

Bence bu tutumu, hem tarihin akışına hem de Türkiye'nin tarihine uygun, İslam âlemini çağdaşlaştıracak çok doğru bir yaklaşımdı.

Aslında başbakanın iç ve dış politikaları açısından beklenmedik bir davranıştı da bu...

Hem İslam âlemi hem de Türkiye açısından tam anlamıyla "Arı kovanına çomak soktu!":

İslam âlemi açısından "arı kovanına çomak soktu", çünkü, ne yazık ki İslam toplumları, bütün siyasal oluşumları, sözde demokratik dedikleri de dahil olmak üzere, hâlâ İslam hukuku çerçevesinde algılıyordu.

Her ne kadar Şii uygulaması Arap ülkelerindeki Sünni uygulamasından farklı da olsa, örneğin İran İslam Cumhuriyeti'nde siyasal muhalefet, **Ahmedinejad** yönetimini "şeriattan ayrılmakla" suçluyordu...

Ne yazık ki İslam âlemi, demokrasiyi de, demokrasinin önkoşulu olan laikliği de, bırakın uygulamayı, tartışacak fikri, si-

yasal ve ekonomik yapıdan bile henüz çok uzak bir görünüm arz ediyor.

Nitekim Başbakan **Erdoğan** laiklik ilkesinin yeni anayasaya girmesini telkin ettiği ilk ülke olan Mısır'da hemen tepkilerle karşılaştı.

Mısır'daki konuşması medyaya şöyle yansımıştı:

...Türkiye'de anayasa laikliği, devletin her dine eşit mesafede olması olarak tanımlar. Laiklik kesinlikle ateizm değildir. Ben **Recep Tayyip Erdoğan** *olarak Müslüman'ım ama laik değilim. Fakat laik bir ülkenin başbakanıyım. Laik bir rejimde insanların dindar olma ya da olmama özgürlüğü vardır.*

Ben Mısır'ın da laik bir anayasaya sahip olmasını tavsiye ediyorum. Çünkü laiklik din düşmanlığı değildir. Laiklikten korkmayın.

Umarım ki Mısır'da yeni rejim laik olacaktır. Umuyorum ki benim bu açıklamalarımdan sonra Mısır halkının laikliğe bakışı değişecektir.

Büyük bir üzüntüyle belirtmek isterim ki –Başbakan **Erdoğan**'ın tartışmalı bir biçimde ifade edilmiş de olsa– bu yaklaşımı olumlu karşılanmadı.

Mısır'da Müslüman Kardeşler adına tepki veren **Mahmud Gozlan**, *"Türkiye'de eğer bir erkek bir kadını yatakta bir başka erkekle yakalarsa onu yasalara göre cezalandıramaz, çünkü buna orada izin vardır.*

"Bu açıdan Türkiye, İslam hükümlerini ihlal etmektedir," dedi.

Gozlan, El Ahram gazetesine yaptığı açıklamada da, *"Başka ülkelerin deneyimleri Mısır'da taklit edilemez. Türkiye'de laik*

devleti empoze eden şartlar, Mısır'daki mevcut şartlardan farklıdır," diye konuştu.

Görüldüğü gibi **Gozlan**, eleştirilerine, Türkiye'nin şeriata uygun yasaları olmadığına işaret ederek olaya doğrudan siyasal İslam açısından yaklaşıyor. Arkasından da iki ülkenin koşullarının farklı olduğunu söylüyor.

Ama zaten dogmatik yaklaşımı, Müslüman Kardeşlerin Mısır'da nasıl bir demokrasi hedefledikleri konusunda yeterince açık bir tutumu yansıttığı için, sonradan söylediklerinin fazla önemi de yok!

Ama **Gozlan** bu yaklaşımında yalnız da değil:

Mübarek döneminde hapse atılan Müslüman Kardeşler'in kurduğu Özgürlük ve Adalet Partisi'nin Başkan Yardımcısı **İssam el Eryan** da, **Erdoğan**'ın konuşmasına tepki olarak, *"Türkiye'yi ve Erdoğan'ı saygın liderler olarak hoş karşılıyoruz fakat onun veya ülkesinin tek başına bölgeye önderlik edip geleceği şekillendirebileceğini düşünmüyoruz.*

"Arap devletlerinin dışarıdan projelere ihtiyacı yok.

"Değişim devrimlerden sonra demokratik olarak içten gerçekleşmeli," dedi.

Başbakan **Erdoğan**'ın ve Türk Dışişleri mensuplarının Müslüman Kardeşler'in bu tepkisini tahmin etmemiş olmaları olanaksızdır.

İlginç olan nokta, **Erdoğan**'ın bu tepkilerden sonra da geri adım atmamasıdır.

Her ne kadar çeviri sorunlarına değinen bazı açıklamalar yapılmışsa da başbakan, gerek Tunus'ta gerekse Libya'da aynı konudaki tutumunu ısrarla sürdürdü.

Bu tavrına sadece, zaten tarihsel olarak laik devlet yapısını oluşturmaya çalışan ama henüz demokrasiye geçememiş olan Tunus'tan cılız bir destek geldi.

Başbakan içerde de "arı kovanına çomak sokmuştu", çünkü laiklik konusundaki muğlak ifadeleri ve birey ile devlet arasında yaptığı ayrım zaten evrensel laiklik (ya da sekülerlik) kavramlarına hiç de uygun değildi.

Tarihsel olarak, "Bu halk isterse laiklik elbet elden gidecek," diyen bir görüşün temsilcisi olan **Erdoğan**'ın sözleri, Türkiye'de de kuşkuyla karşılandı.

Laik kesimden gelen eleştiriler bir yana, fanatik siyasal İslamcılar **Erdoğan**'ı dinsizlikle bile itham etti.

Peki **Erdoğan**'ın pek kimseye yaranamayan bu davranışının ardındaki faktörler neler olabilir?

Hiç kuşkusuz bu sorunun yanıtının aranması, gözleri Amerika'ya çeviriyor.

Türkiye'nin Durumu ve ABD

Başbakan'ın Mısır, Tunus ve Libya ziyaretlerinde dile getirdiği "laik anayasa" önerisi çok ses getirdi ama yeterince tartışılmadı...

Köktenci İslamcılar bu tutuma açıkça karşı çıktılar ama işi uzatmadılar.

Özellikle AKP'ye ve **Erdoğan**'a koşulsuz destek verenlerin, zaman zaman onların adına konuşanların ve yorum yapanların çekingenliğini yansıtan bir sessizlik egemen oldu medyaya.

Sanıyorum bunun en önemli nedeni Başbakan **Tayyip Erdoğan**'ın bu çıkışının devam edip etmeyeceğine ilişkin belirsizlikti.

Çünkü bu beklenmedik çıkış, bundan önceki olaylarda olduğu gibi başbakanın yüz seksen derece dönüşüyle de bitebilirdi.

Bütün kamuoyu, özellikle de **Erdoğan**'a ve AKP'ye yakın çevreler bunu çok yaşadılar... Ve utanılacak bir biçimde boşluğa düştüler!

Dün *"Şengen'e karşı Şamgen"* manşetleri ortalıkta dolaşırken, olay birdenbire *"Şamgen oldu yengen"* manşetlerine dönüşüverdi.

Dün *"NATO'nun Libya'da ne işi var?"* sorusu alkışlanırken, çok kısa bir süre sonra Libya'yı bombalayan NATO güçlerine deniz gücüyle katılmamız övüldü...

Üstelik de aynı yayın organlarında, hemen hemen aynı kalemler ve yorumcular tarafından!

Dolayısıyla bu çevrelerin başbakanın son "Arap âlemine laik anayasa" çıkışı karşısında itidalli davranmaları, sessiz kalarak bir süre gelişmeleri izlemeleri oldukça anlaşılabilir bir durum...

Çünkü bu çıkış da başbakanın bundan önce tanık olduğumuz birçok çıkışı gibi beklenmedikti ve bundan öncekilerde yaşanan deneyimler sonunda sonunun nasıl geleceği kestirilemiyordu.

Bu nedenle de yorumcular, şakşakçılar, dalkavuklar bir süre beklemeyi tercih ettiler.

Bu kestirilemezliğin en önemli nedeni dış politika konularında Başbakan **Erdoğan**'ın ve AKP'nin tutumunun çok hızlı ve beklenmedik virajlar almasıdır. Ama çok önemli bir nedeni daha var:

O da **Erdoğan**'ın ve AKP'nin dış politikasının İran ve İsrail konularında zaman zaman sapmalar göstermekle birlikte, genel olarak ABD çizgisine göre uyarlanması.

Suriye ve Libya olaylarındaki keskin dönüşler, ABD çizgisindeki bu uyarlanmanın görülen sonuçları.

Bu çerçevede düşünüldüğünde, **Erdoğan**'ın "Arap Baharı" denilen trajik olayları yaşayan ülkelerdeki politikasının doğrudan ABD'den etkilendiğini herkes görüyor.

Her ne kadar İsrail'e karşı geliştirilen söylemler ve Filistin Devleti'nin tanınması olayındaki davranışlarda Amerika Birleşik Devletleri'nin politikasından sapmalar yaşanmışsa da, İran'a karşı olduğu artık sağır sultan tarafından bile duyulan "Füze Kalkanı" projesinin onaylanması, bu konudaki dengeyi sağlıyor.

Öte yandan özellikle İsrail karşıtı söylemlerin cilaladığı **Erdoğan**'ın Arap ülkelerindeki imajı, Mısır, Tunus ve Libya'da ABD politikalarına koşut bir çizgi için kullanılıyor...

Hatta ABD politikalarına uyarlanmak için, **Erdoğan** kısa bir süre önce söylediği sözlerden dönmekte bir sakınca bile görmüyor.

Bu bağlamda ele alındığında, başbakanın Türkiye'de olduğu kadar İslam âlemi içinde de beklenmedik ve önemli sonuçlar doğuran "laik anayasa" önerisi, ABD'nin telkiniyle ya da en azından onayıyla dile getirilmiş bir söylem olarak ortaya çıkıyor.

Acaba Amerika, nihayet, İslam âleminin, laikleşmeden demokratikleşemeyeceğini anlamaya başladı mı?

İran, HAMAS ve Afganistan'daki geçici Taliban yönetimlerinden yeterince ders aldı mı?

Pragmatik kaygılarla öne sürülen "ılımlı İslam" ideolojisinin otokratik İslam ülkeleri yerine Türkiye'ye dayatılmasındaki yanlışlar fark edildi mi?

Böyle bir uyanış varsa, AKP ve **Erdoğan** da bundan etkilenir mi?

Bu soruların yanıtları, **Erdoğan**'ın son gezisinden bu yana hâlâ yanıtlanmış değil. Ne **Erdoğan** bu yaklaşımını sürdürdü-

güne ilişkin bir ipucu verdi, ne de ABD, böyle bir tavsiyenin arkasında olduğunu belirten bir tavır koydu.

Bu durum, "Amerika acaba **Erdoğan** üzerinden bir deneme mi yaptı?" sorusunu gündeme getiriyor.

Her ne kadar Amerika'nın pragmatik dış politikası ve bugüne kadar Türkiye'ye de dayattığı "ılımlı İslam" projesi, bu olasılığı güçlendiriyorsa da, İslam âleminin ve İslam'dan kaynaklandığı ileri sürülen terörün tartışıldığı, kitabın başında aktardığım 11 Eylül ve Irak raporları, yine de aklın, bilimin ve tarihin işaret ettiği "laikleşme sürecinin" tümüyle devre dışı bırakılmamasını umut ettiriyor.

Ama hemen belirtmeliyim ki bu, cılız bir umut!

Şimdiye kadar **Erdoğan**'ın çıkışından başka, Cumhurbaşkanı **Gül**'ün Tunus ziyareti ve burada İslam'ın çağdaşlaşması konusunda yaptığı konuşma dışında bir kanıtı da henüz görülmedi.

Üstelik başbakanın çıkışı, Türkiye'de bile köktenci çevrelerde tepkiyle karşılandı.

Ama yine de **Gül**'ün Tunus konuşması önemliydi ve bu nedenle daha sonra bunun üzerinde biraz duracağım.

Türkiye Model Olabilir Belki, Ama Hangi Türkiye?

Sevgili okurlarım, kitabımın sonlarına geldiğimde, tam *"Türkiye Bir Model olabilir mi?"* sorusunu tartışırken Libya Başbakanı **El Kib** Türkiye'ye geldi ve *"Türkiye'ye model olarak bakıyoruz!"* dedi.

Hiç kuşkusuz bu çok sevindirici bir demeç.

"Arap Baharı" adı altında büyük trajediler yaşayan Arap ülkeleri ve Arap âlemi eğer Türkiye'nin demokratik ve laik bir hu-

kuk devleti rejimini model alırsa, bu sadece İslam âlemi için değil, tüm dünya için büyük bir uygarlaşma ve barış adımı olur.

Üstelik Başbakan **Recep Tayyip Erdoğan** da, Mısır, Tunus ve Libya'ya yaptığı ziyaretlerde Türkiye'nin laiklik ilkesine dayalı bugünkü rejiminin model alınmasını önermişti.

Her ne kadar çok tartışmalı olan *"Ben laik değilim ama, devlet laiktir"* söylemine dayalı bir yaklaşım sergilemişse de, bu öneri İslam âleminin tek çıkış noktasını işaret ediyordu.

Arkasında ABD'nin de desteğinin bulunduğu kuşku götürmeyecek olan bu yaklaşım, daha sonra ne ABD ne de Türkiye tarafından gündemde tutuldu ve desteklendi.

Elbette bu durum, bu sessizlik, önemli ölçüde kuşku uyandırıyor:

Acaba bu yaklaşım sadece bir "deneme çıkışı mıydı", yoksa, gerçekten ABD önderliğinde Türkiye'nin de önemli bir rol oynayacağı İslam âlemi için bir "reform stratejisini" mi hedefliyordu?

Bu sorunun yanıtı henüz belirsiz.

ABD'nin pragmatik dış politikasının zaman zaman bütün ilkeleri ve genel stratejileri bir kenara ittiğini anımsarsak, İslam âlemi için genel bir demokratikleşme ve bunun kaçınılmaz ilkesi olan laikleşme sürecine tam bir stratejik destek verdiğine inanmak için henüz vaktin erken olduğu ortaya çıkar.

Tabii, acele etmemek gerek. Çünkü, gerek ABD gerekse Türkiye için, İslam âleminin demokratikleşmesi ve bunun için laikleşmenin sağlanması bir anda gerçekleştirilebilecek bir hedef değil, uzun bir süreçtir.

Bu açıdan gelişmeleri ve süreçleri, pek doğal olarak da Suriye, İran, İsrail, Ortadoğu krizlerini yakından izlemek ve dikkatli olmak gerekiyor!

Burada irdelemek istediğim konu, Libya başbakanının kullandığı "Türkiye'nin model alınması" söylemiyle hangi Türkiye'yi kastettiği:

Bağımsızlık savaşıyla kurulan, Atatürk devrimleriyle çağdaşlaşan demokratik ve laik bir hukuk devleti olan Türkiye mi, yoksa AKP'nin uyguladığı, demokratik yolla iktidara gelerek, demokratik, laik bir hukuk devletini, yavaş yavaş İslam ilkeleri çerçevesinde yeniden inşa eden bir strateji mi?

Bir başka biçimde ifade etmek gerekirse, Mısır'da Müslüman Kardeşler'in yaptığı gibi sözde demokrat görünüp iktidarı Batı ve özellikle de ABD desteğiyle ele geçirip ülkeyi, İslam ilkelerine göre düzenlemek mi?

İslam âlemindeki sözde demokrat dinci partilerin, seçim sandığını kullanarak iktidara gelme ve ondan sonra ülkelerini dönüştürme modellerinde, Türkiye'deki AKP'yi model aldıkları bilinmektedir.

Bu ülkelerde bazı partilerin adları bile AKP'yle aynıdır.

Üstelik bu partilerin liderleri çeşitli zamanlarda gerçekten de "AKP modelini" örnek aldıklarını belirtmişlerdir.

Örneğin hemen akla gelen örnekler arasında Malezya'nın siyasal İslam liderlerinin, *"Biz AKP'yi örnek alıyoruz,"* sözleri var.

Bu sözlerin önemini ve içeriğini anlamak için, **Hürriyet**'te 26 Eylül 2007'de yayınlanan **Ezgi Başaran**'ın yaptığı konuşmada söylediklerinin tümüne bakmak gerekli:

Malezya'nın dini lideri **Nik Abdülaziz**, uyguladığı politikalarda Türkiye'deki AKP iktidarını örnek aldığını belirtmiş.

Dinci PAS'ın yönettiği Kelantan Eyaleti'nin başbakanı ve Malezya'nın dini lideri **Nik Abdülaziz**'le yapılan konuşmanın tümü şöyle:

Ilımlılık Olmaz: Malaylar, laiklik taraftarı değildir. "Ilımlı İslam" kavramını Malezya'da iktidar partisi UMNO çıkardı. Bu İslam'ın özünden kaçmaktır. Ama biz Kelantan Eyaleti'nde İslam'ın bir devlet ideolojisi olabileceğini kanıtladık. Ilımlı olmasına gerek yok.

Kelantan'da yıllardır uyguladığımız İslami program, insanların kendine güvenini ve refah seviyesini artırdı. İslam bankaları açtık ve Kelantan'daki bütün Müslümanların paralarını buraya yatırmasını zorunlu kıldık. Bu bankada faiz uygulanmaz çünkü faiz haramdır.

Yeni bir konut sistemi getirdik. Buna göre mimarlar her eve en az 3 oda yapmak zorunda. Biri ebeveyn için, biri erkek, biri kız çocuk için çünkü onların aynı odada kalması İslam'a aykırı.

Üçüncü önemli sistemimiz rehine dükkânları. Örneğin buraya altın bileziğinizi bırakıp karşılığında bir miktar para alıyorsunuz. Paranız olduğunda gelip tekrar bileziğinizi alıyorsunuz.

Dördüncü hareketimiz Kelantan'daki sigara fabrikasını kapatmak oldu. Çünkü sigara içmek İslam'a aykırıdır.

Beşinci kural da devlet dairesinde çalışan bütün kadınların türban takması zorunlu. Vatandaşlar için bunu zorunlu kılmadık ama telkinlerde bulunuyoruz.

Şu anda direkt olarak gayrimüslim olan Çinli ve Hinduların üstünde çalışmıyoruz. Ama ben her hafta vaaz veriyorum, gayrimüslimlerin cenazelerine katılıyorum. Her yerde İslam'ın güzelliklerini anlatıyorum ki onlar da isteyerek Müslüman olsunlar.

İran'daki İslam yönetimini destekliyorum fakat onlar Şii, biz Sunni'yiz. İran gibi olamayız. Bizim finans desteğimiz kişisel bağışlar ve özel şirketlerden gelen bağışlar...

Erbakan'ın davetlisi olarak gelip Atatürk Stadyumu'nda konferans vermiştim yıllar önce. Siz ilk Müslüman laik devletsiniz ve bunu **Mustafa Kemal Atatürk** yaptı.

Bana göre Atatürk'ün yaptığı İslam dinine aykırı. İslam devleti laik olamaz. İslam ve politika iç içe olmalıdır. Çünkü **Hz. Muhammed** aynı zamanda devlet başkanıydı.

Ben burada, AKP'nin uyguladığı birçok stratejiyi örnek alıyorum. Yavaş ve derinden ilerliyorlar. Orduyla ve AB'yle dengeyi kuruyorlar, kimseyi fazla sinirlendirmiyorlar. Çok iyi düşünülmüş, diplomatik bir stratejileri var. Ben onlarınkini Hz. Muhammed'in diplomasisine benzetiyorum.

Müslümanlar ve gayrimüslimler Hudeybiye Antlaşması'nı imzalarken, Hz Muhammed ilk önce "Bismillahirrahmanirrahim" kelimesini kullanmak istemiş. Fakat gayrimüslimler itiraz edince, antlaşma, "Tanrı'nın adıyla" diye başlamış. İmzasını da "Muhammed Resulallah" diye değil, "Muhammed" olarak atmış. AKP bu tarihi biliyor, çok iyi özümsemiş ve aynı diplomatik yöntemi izliyor. Umarım Türkiye'de AKP sayesinde alevlenen İslam bilinci, laikliği yok eder.

Görüldüğü gibi yukardaki satırlar açıkça, Türkiye'nin demokratik ve laik hukuk devleti rejiminin değil, AKP'nin bu rejimi dönüştürme stratejisinin "model alındığını" belirtiyor.

El Kib'in konuşmasına aklımda bu sözleri tutarak baktım... Ve neyi model aldığının ipuçlarını bulamadım:

Acaba demokratik, laik hukuk devletini mi model alıyordu, yoksa AKP'nin bu rejimi dönüştürme çabalarını mı?

Açıkçası, "model" kavramını hiç açıklamamış, ama bol bol

AKP ve **Erdoğan** üzerinden övgü düzmüş olması ikinci olasılığı biraz daha öne çıkarıyor, ama önyargılı davranılmamalı...

Libya'daki gelişmeler ve Türkiye ile ABD'nin tutumu beklenmeli.

Şimdi bu düşüncelerle **El Kib**'in konuşmasının ilgili bölümlerine yakından bakalım:

> *Öyle bir model ki, gerçekten çok kısa bir zaman içinde büyük başarılar sağlamış bir ülke olarak görüyoruz. Bu başarılar her alanda gerçekleşmiştir. Biz bunu tamamıyla Türk liderliğinin pozitif vizyonuna bağlıyoruz...*
>
> *...Tarih sayfasına baktığımız zaman Libya topraklarında çok şehit olmuş Türkleri görürüz ve yine Türkiye tarihine baktığımız zaman Türk topraklarında şehit olmuş Libyalıları görürüz. Halen ülkemizdeki birçok aile aslında Türk asıllıdır ve yine Türkiye'de Libya asıllı birçok aile olduğunu görmekteyiz. Asil ve asaletli Türk halkına büyük bir saygıyla ifade etmek istiyorum ki, bizler Türkiye'ye model olarak bakıyoruz.*

Görüldüğü gibi **El Kib**, model olarak Türkiye'yi *"çok kısa bir zaman içinde büyük başarılar sağlamış bir ülke olarak"* gördüğünü ve *"Bunu tamamıyla Türk liderliğinin pozitif vizyonuna bağladığını"* belirtiyor.

Bu sözlerin ise hangi Türkiye'yi işaret ettiğini ya da Türkiye'nin bugünkü rejimini mi, yoksa AKP'nin bu rejimi dönüştüren çabalarını mı model aldığını açıklamıyor!

Genel değerlendirmeyi bu bölümün sonunda ve kitabın sonuç bölümünde ayrıca yapacağım.

Fakat yukardaki açıklamaları okuyan değerli okurlarım, be-

nim yorumlarına gereksinme duymadan da, doğrudan doğruya kendi sonuçlarına ulaşabilir.

Bernard Lewis Ne Diyor?

Prof. **Bernard Lewis,** bir İslam, Arap, Osmanlı ve Ortadoğu uzmanı tarihçidir.

Türkiye üzerine de **Emergence of Modern Turkey** (**Modern Türkiye'nin Doğuşu**) adlı Türkçeye de çevrilmiş enfes bir eseri vardır.

Daha sonra, pek çok yapıtının yanında, Arap-İslam âleminin modernleşmesi, demokratikleşmesi konusundaki sorunları ve yapılan yanlışları irdeleyen **What Went Wrong** adıyla bir kitabı daha yayınlanmıştır ki, **Hata Neredeydi? 300 Yıldır Sorulan Soru** diye Türkçeye çevrilmiş olan bu kitabı konuyla ilgili olan herkesin mutlaka okuması gerekir.

Ortadoğu, İslam ve Arap âlemi üzerindeki pek çok kitabı arasında Türkçeye **İslam'ın Krizi** adıyla çevrilmiş olan **The Crisis of İslam** da, İslam'ın çağdaşlaşma sorunlarına ışık tutan bir incelemedir.

Bernard Lewis, 2011 yılında **Wall Street Journal**'e verdiği bir demeçte Türkiye'deki son gelişmelere ilişkin olarak, *"Türkiye'de gidiş, artan biçimde yeniden İslamlaşmaya doğru. Hükümetin böyle bir niyeti var,"* iddiasında bulundu. Yargının "ele geçirilmekte olduğu"nu öne sürdü.

3 Nisan 2011 tarihinde Türk medyasında da yer alan habere göre Ortadoğu'daki yeni gelişmeleri değerlendirirken **Lewis** bu ülkelerdeki seçim sürecinin hiç de demokrasiye geçilmesine yardımcı olmayacağı kaygısıyla, ABD'nin, bu bölgede hızla Batı türü seçimlerin yapılması için bastırmaması gerektiğini söylüyor.

Bölgedeki zorba yönetimlerin sonunun kaçınılmaz olduğu görüşünü de dile getiren **Lewis**, Türkiye'ye değinirken ülkedeki son gelişmelerden ciddi kaygı duyduğunu ortaya koyuyor ve şöyle diyor: *"Türkiye'de gidiş, artan biçimde yeniden İslamlaşmaya doğru. Hükümetin böyle bir niyeti var ve çok ustaca Türk toplumunun çeşitli kısımlarını ardarda devralıyor. Ekonomi, iş dünyası, akademik topluluk, medya. ve şimdi, geçmişte cumhuriyet rejiminin kalesi olan yargıyı ele geçiriyorlar."*

Lewis, İran'ın gittikçe demokratikleştiğine ve Türkiye'nin gittikçe İslamlaştığına dikkati çekiyor ve 10 yıl içinde Türkiye ile İran'ın yer değiştirebileceği ihtimaline değiniyor.

Lewis söyleşisinde Ortadoğu bölgesinde İslami köktendinciliğin yayılmasının özellikle demokrasiye karşı bir meydan okuma oluşturduğunu da ekliyor...

Prof. **Bernard Lewis**'in kuşkularının Türkiye'de de pek çok çevre tarafından paylaşıldığını biliyoruz.

Aslında ben de bu kuşkuların pek temelsiz olduğunu düşünmüyorum doğrusu. Ama iç politika başka şeydir, dış politika başka...

Hele bu dış politika ABD'nin yönlendirmesiyle biçimleniyorsa, bambaşka durumlar ortaya çıkabilir!

Abdullah Gül'ün Tunus Konuşması

Türkiye'nin Arap ve İslam âlemine nasıl bir model olacağı sadece mevcut rejiminin nasıl işlediğiyle değil, aynı zamanda bugünkü Türkiye'yi yönetenlerin bu âleme nasıl mesajlar verdiğiyle de belirlenecektir.

Pek doğal olarak başta Başbakan **Erdoğan** ve Cumhur-

başkanı **Gül** olmak üzere bugünkü yöneticilerin bu mesajları verirken arkalarında ABD'nin desteğinin olduğu da unutulmamalıdır.

Bu çerçevede Cumhurbaşkanı **Gül**'ün 8 Mart 2012'de Tunus'a yaptığı ziyaret ve Tunus Meclisi'ndeki konuşması, çok daha anlamlı bir tavır ortaya koyması bakımından önemlidir.

Bir anlamda, benim daha önce işaret ettiğim, Başbakan **Erdoğan**'ın Arap âlemine verdiği laiklik mesajlarının arkasının gelmediği ve altının doldurulmadığı biçiminde ortaya çıkan belirsizlik sorununu çözecek bazı işaretleri bu konuşmada görmek olanaklıdır.

Tunus Ulusal Meclisi'nde konuşan **Gül**, medyaya yansıyan haberlere göre (Cumhurbaşkanlığı'nın resmi sitesinde konuşmanın metni yok), konumuzla ilgili olarak şunları söyledi:

...Devrimi nispeten en az maliyetle gerçekleştirdiniz. Daha fazla kardeş kanının dökülmesine, yeni kin ve nefret tohumlarının ekilmesine izin vermediniz. Devlet kurumlarının tahrip olmasına müsaade etmediniz.

Tunus halkının tüm renklerini, tercihlerini yansıtan temsil niteliği fevkalade yüksek bir Kurucu Meclis oluşturmayı başardınız.

Tüm bunların ışığında, Kurucu Meclis'in yeni, demokratik, müreffeh Tunus'un yol haritasını belirleyecek anayasayı da büyük bir titizlik ve olgunluk içinde hazırlayacağına inancım tamdır.

Esasen, Arap Baharı'nın kaynağı olan Yasemin Devrimi'nin bu topraklarda yeşermesi de tesadüfi değildir.

İslam aydınlamasının zirve noktasını temsil eden büyük İslam mütefekkiri **İbn-i Haldun***'un doğduğu topraklar olan*

Tunus'ta, modern tarihin üçüncü demokrasi dalgasının fitilinin ateşlenmesi tesadüflerle açıklanamayacak tarihi bir olaydır.

Tunuslu genç ve aydınların kıvılcımını yaktığı bu devrim de, Batı Avrupa ve Amerika'da cereyan eden birinci demokrasi dalgası, 1989'dan sonra Doğu Avrupa ve Latin Amerika'da yaşanan ikinci demokrasi dalgası gibi tarihteki yerini alacaktır...

...Tunus'un önemli merhale katettiği demokratikleşme sürecini başarıyla neticelendirmesi, Mısır'da, Libya'da, Yemen'de ve Suriye'de sizi izleyenlere ilham ve umut verecek, onlara rehberlik edecektir.

Bu nedenle, sadece Tunus için değil, tüm Araplar, tüm Müslümanlar ve nihayet tüm insanlık için başarılı olmak mecburiyetindesiniz. İşte tarih yapmaktan kastım budur...

...Bu tarihi geçiş sürecinde, Tunus halkının tüm kesimlerini kucaklayarak, eski ideolojik bölünmeleri arkanızda bırakarak ilerlemelisiniz.

Rövanşist duygulara prim vermeden, geçmişte olduğu gibi "sosyal mühendislik projeleri"ne girişmeden, tüm enerjinizi ekonomik kalkınma ve demokratik reformlara yoğunlaştırmanız başarının anahtarı olacaktır. Bu sürecin "demokratik meşruiyet" ve "toplumsal mutabakat" çerçevesinde yönetilmesi halinde, barış, güvenlik ve istikrarın sağlanması ve refahın yayılması yönünde büyük kazanımlar elde edilecektir.

Böylece İslam ile demokrasinin, bölgenin "sosyo-kültürel dokusu" ile "modernite"nin bağdaşmaz olduğu yolundaki oryantalist hurafe de tamamen çürütülmüş olacaktır...

...Unutulmamalıdır ki demokrasi "statik bir mükemmeliyet rejimi değildir. Her zaman reform, değişim ve ilerlemeyi gerektiren "progressive' bir yönetim şeklidir. Bu nedenle, Türkiye'de her daim reform çağrılarımı tekrarlıyorum.

Netice itibariyle, Yasemin Devrimi'yle getirdiğiniz demokrasi de, tıpkı yasemin çiçeği gibi narin, özen gösterilmesi, emek verilmesi gereken bir değerdir. Buna sabırla sahip çıkmak, korumak, ilerletmek ve şüphesiz çok çalışmak tüm Tunus halkının ve siz yöneticilerin temel önceliği olmalıdır...

...Parlamenter, çoğulcu demokratik bir rejimin oluşturulması uzun zaman, sabır ve emek isteyen bir süreçtir.

Bu süreçte, ülkemizin siyasi, ekonomik ve toplumsal kazanım ve tecrübelerini, Tunus'la paylaşmaktan memnuniyet duyarız...

Abdullah Gül'ün konuşmasını iyi anlayabilmek için konuşmanın (internetten bulabildiğim ölçüde) konumuzla ilgili bölümlerini buraya aldım.

Zaten mutlaka okurlarım fark etmiştir; bu kitabı yazarken kendi görüşlerimle birlikte temel metinleri ve önemli yorumları sundum...

Çünkü okurlarımın da, durum değerlendirmelerini, en az benim kadar, belki benden de öte, başarıyla yapacaklarına inanıyorum.

Evet, gelelim, **Gül**'ün Tunus konuşmasının önemine:

Konuşma son derece dikkatli hazırlanmış...

Tarihsel bağlara, **Barbaros Hayrettin Paşa**'ya, sosyolojinin kurucusu **İbn-i Haldun**'a ve Akdeniz'in bütünlüğüne atıf yapan bir konuşma.

Ama bence konuşmanın asıl can alıcı bölümü, yukarda da siyah harflerle dikkat çektiğim sözler. Ve en çarpıcı bölümü bir kez daha okuyalım:

Böylece İslam ile demokrasinin, bölgenin "sosyo-kültürel dokusu" ile "modernite"nin bağdaşmaz olduğu yolundaki oryantalist hurafe de tamamen çürütülmüş olacaktır.

Taha Akyol'un da **Hürriyet**'te 9 Mart 2012 tarihli yazısında vurguladığı gibi, yukardaki satırlar, İslam ile modernleşme arasındaki ilişkiler bakımından çok önemlidir....

Cumhurbaşkanının bu konuşmayla, Türkiye'yi demokratik ve laik rejimiyle çağdaş bir model olarak ortaya koyduğu açıktır.

Cumhurbaşkanı **Gül**, Başbakan **Erdoğan**'ın Mısır, Libya ve Tunus'ta başlattığı "laik demokrasi" modelini, Tunus'ta ayrıntılandırmıştır.

Üstelik unutmayalım ki Tunus'un GOP bölgesindeki öteki ülkelerden çok farklı iki yönü vardır:

Birincisi, bütün Arap Baharı denilen olayların, gerçekten de demokratik bir eylem olarak Tunus'ta başlamış ve oradan öteki Arap ülkelerine sıçramış olmasıdır.

İkincisi ise, Tunus'un **Atatürk** Türkiyesi'ni model alan çok önemli bir laik rejim geçmişi olmasıdır.

Bu açıdan **Gül**'ün çağdaş bir laik demokrasi modelini tüm Arap-İslam âlemi için savunmak ve önermek için Tunus'u seçmesi çok doğru bir tercihtir.

Bu eylemin arkasında ABD'nin bilgisi ve hatta desteği olduğunu düşünmek pek de gerçek dışı olmayacaktır.

• • •

Bu konuyu kapatmadan önce şimdiye kadar pek kimsenin üzerinde durmadığı bir başka konuya daha değinmek istiyorum:

Türkiye'nin cumhuriyet dönemindeki Atatürkçü kalkınma modeli ve bu modelin örnek olma özelliği.

Cumhurbaşkanı **Gül** konuşmasında, Türkiye'nin siyasi, ekonomik ve toplumsal kazanım ve tecrübelerini, Tunus'la paylaşmaktan memnuniyet duyacağını belirtiyor.

Bu sözleri genellikle Türkiye'nin 1945'ten sonraki kalkınma modelinin birikimi olarak algılanıyor ve zaten de özellikle Türkiye'nin son döneminin kastedildiği açık.

Ama Ortadoğu bölgesini tarihsel, toplumsal ve ekonomik açıdan irdeleyen pek araştırmacı ve bunların yaptığı birçok çalışma, **Atatürk** dönemi Türkiyesi'nin bölgedeki pek çok ülke ve lider için bir ekonomik model oluşturduğunu belirtiyor.

Örneğin, ABD'de üniversitelerde ders kitabı olarak kullanılan, **Alan Richards** ve **John Waterbury** tarafından yazılmış olan **A Political Economy of the Middle East** adlı kitaptaki (Westview Press, Perseus Books, Colorado, 2008) şu satırlara dikkatinizi çekmek isterim:

> Türkiye, pek çok ülkenin 1950'lerden önce düşünmediği ekonomiyi ve devleti kurma çabasına 1920'lerde başlamış bir ülke olarak, bütün komşularından bir kuşak ilerdedir...
>
> ...Devlet yönetiminde gerçekleştirilen kırk yıllık ekonomik büyüme sonunda, çocukluk çağındaki yerli burjuvazi, artık, uluslararası ekonomi de uygun olduğu takdirde, Türkiye'yi yükselen endüstrileşme sürecindeki ülke ekonomileriyle bütünleşmeye hazır ve devleti de kendi sınıfsal gereksinmelerine duyarlı kılacak beceri ve sermaye düzeyine ulaşmıştır. (s.42)

Hiç kuşkusuz sınıfsal gelişmesi, uzun süre tarım döneminin ilkel ilişkileri çerçevesinde engellenerek geciktirilmiş GOP ülkeleri için, Türkiye'nin bugünkü çağdaş koşullara göre gözden geçirilerek revize edilmiş, yenileştirilmiş bir Atatürk dönemi siyasal ve ekonomik modeli çok yardımcı olabilir.

Hiç kuşkusuz Cumhurbaşkanı **Gül**'ün sözünü ettiği ve paylaşmayı önerdiği "birikim", Türkiye'nin bugünkü ekonomik, endüstriyel ve sınıfsal gelişmesinin köklerini inkâr eden bir model olamaz...

Hiç kimse, ister yönetici olsun, ister politikacı, isterse bilim insanı ve araştırmacı, Türkiye'nin 1920-1945 dönemi siyasal, kültürel ve ekonomik dönüşüm başarısını yok sayamaz.

Sonuç

Buraya dek açıklamaya çalıştığım bütün belirtiler, Türkiye'nin İslam âlemi için bir model olabilmesinin sadece ülkenin iç dinamiklerine ve dış politikasına değil, dünya konjonktürünü belirleyen Amerika'nın tutumuna da bağlı olduğunu ortaya koyuyor.

Önce Türkiye'nin içine bakarsak, iktidarda İslami ilkeleri referans alan AKP ile yine İslami ilkeler üzerine kurulu **Gülen** Cemaati'nin ittifakını görüyoruz.

Her ne kadar bu ittifak son günlerde kendi içinde belirli çatışmalara konu olmuş, önemli yaralar almışsa da, iktidarın gücünün ve nimetlerinin paylaşılması açısından bütünüyle sona ermesini beklemek pek gerçekçi değildir.

Bu çerçevede, iç dinamik açısından:

Pek çok İslam ülkesinde "model" olarak alındığı açıkça ifade edilen AKP iktidarı, **Gülen** ittifakıyla birlikte Türkiye'yi ge-

riye götürerek mi İslam âlemi bakımından bir "model ülke" imajı oluşturacaktır...

Yoksa 1923'ten beri uygarlık yolunda elde ettiği kazanımları içselleştirerek, uygar dünyaya uyum sağlamış, demokratik ve laik bir Müslüman toplum modeline mi yönelecektir... Sorusu önem kazanmaktadır.

Hiç kuşkusuz bu soru, sadece Türkiye'nin geleceği bakımından değil, bütün İslam âlemi için de önem taşımaktadır.

Bu çerçevede **Gülen** Cemaati yönünden soru şu biçimi almaktadır:

Gülen Cemaati, ABD tarafından da desteklenen, İslam'ı uygar dünyayla bütünleştirme ve küresel terörü önleme projesine, Türkiye'yi İslami referanslar bağlamında geriye götürmeye çalışarak mı katkıda bulunacaktır...

Yoksa uygarlığın baş koşulu olan demokrasiyi (ve elbette laik devlet, hukuk devleti gibi kavramları) ve insan haklarını geliştirme çizgisinde bir politika izlemesi olanaklı mıdır?

Bu soru bazı okurlarıma fazla iyimser gelse de, **Gülen Cemaati**'nin ABD çizgisinde konuşlandığı düşünülür, iç ve dış dinamik ögeleri arasında bir köprü olduğu ve her iki ucu etkilediği gibi, her iki uçtan da etkilenebileceği aklıda tutulursa, bunun hiç de havada ve soyut bir soru olmadığı görülebilir.

Üstelik AKP iktidarının İsrail'e mesafe koyan tutumu ve İran ve Rusya'yla yakın ilişkilerine karşı, **Gülen** Cemaati'nin İsrail'in de yaşam kaygılarını dikkate alan tutumu birbirine zıt gibi görünse de, Türkiye'nin bölgedeki imajı açısından sahip olduğu farklı etkiler ile bölgedeki dış politika yönelimleri bakımından, tek ve tutarlı bir çizginin sağlayacağından daha geniş bir manevra alanı kazandırmaktadır.

Bu gerçek de bizi dış dinamik ögelerine ve bu ögelerin başında gelen Amerika Birleşik Devletleri'ne bakmaya yöneltir.

• • •

Olaya dış dinamikler çerçevesinde bakarsak, birinci belirleyicinin ABD olduğunu net olarak görürüz.

Ama önce, esas olarak Amerika'nın paralelinde de yer alsa, Türkiye üzerinde farklı bir yönden etkisi olan bir başka dış dinamik ögesine, Avrupa Birliği'ne bir göz atmakta fayda var.

Her ne kadar son yıllarda, AKP iktidarı AB'yi kullanarak orduyu pasifize etmek, yargıyı kendine bağlamak gibi istediği amaçları gerçekleştirdiği ve bunun ötesindeki AB ilkeleri pek de işine gelmediği için ipe un sermiş görünüyorsa da, AB'nin Türkiye üzerinde belli oranda bir etkisi olduğu yadsınamaz.

AB, bazı çevrelerin öne sürdüğü gibi salt bir Hıristiyan kulübü değildir. Tam tersine belki de Batı uygarlığının içinde, ABD dahil, en laik yapıdır.

Hıristiyan değerlerinden etkilendiği bir gerçektir ama bu gerçek onun demokratik ve laik bir eksen çevresinde ve çerçevesinde kümelenmiş uygar devletler topluluğu olmasını engellemez.

Bu çerçevede, Avrupa Birliği'yle olan ilişkilerin, Türkiye'nin İslam âlemi için bugünkü yapısıyla, yani kör topal da olsa yürütmeye çalıştığı demokratik ve laik hukuk devleti yapısıyla bir "model" olma işlevine yardımcı olacağı, bir beklenti olarak dile getirilebilir.

Bir başka deyişle Avrupa Birliği yönünden Türkiye'nin İslam âlemi için, İslam'a kaymış bir "model olması" hiç de cazip değildir, çünkü o zaman demokrasi ve insan hakları gibi temel Avrupa değerlerini tümüyle yitirmiş olur.

Oysa bugünkü yapısıyla, bir İslam toplumunda uygulanan kör topal demokrasisiyle Türkiye, Avrupa Birliği için, kendisinden kopmamış bir İslam toplumu modeli oluşturmaktadır.

Bu nedenle Avrupa Birliği'nin Türkiye'deki bugünkü de-

mokrasiden geri gidilmesini engelleyici bir etki yapacağı beklenebilir.

Pek doğal olarak bu, son derece ihtiyatlı bir beklentidir, çünkü ABD'nin de etkisiyle AB, bugüne kadar açıkça İslam referanslı geriye gidiş önlemlerine ve insan hakları ihlallerine duyarsız kaldığını çeşitli vesilelerle göstermiştir.

Ama yine de genel çizgilerle bakıldığında AB, Türkiye için İslam referanslı bir rejimden çok, uygar bir demokratik modeli tercih eder gibi görünmektedir.

ABD'ye geçmeden önce, son bir dış dinamik ögesi olarak Arap âlemi, petro-dolar fonları ve İslam âleminden gelen ekonomik ve mali destek de bir öge olarak dikkati çekmektedir.

Türkiye'nin dış finansman gereksinmesi sürdüğü sürece bu ögenin içerdeki rejim üzerindeki olumsuz gelişmeleri destekleyen önemi devam edecektir. Ama bu etkiyi de çok abartmamak gerekir...

Çünkü ekonomik ilişkiler iki taraflıdır:

Türkiye Arap sermayesine ne kadar muhtaçsa, Arap sermayesi de Türkiye'ye "kara kaşı kara gözü için değil", kâr için gelmektedir...

Dolayısıyla Türkiye ekonomisinin sağladığı olanaklar devam ettiği sürece, iç siyasal tercihlerin bu sermaye yönünden büyük bir belirleyiciliği olması beklenmeyebilir.

Artık ABD'nin rolüne bakabiliriz.

ABD Türkiye'nin Arap-İslam âlemi için bir model ülke olması bağlamında hangi yolu seçecektir:

Demokratik, laik ve hukuk devleti ilkesine bağlı olan bugünkü çağdaşlaşma yolundaki Türkiye'yi mi...

Yoksa şeriata göre dönüştürülmüş, bütün çağdaş kazanımlarını yitirmiş totaliter bir rejimin pençesine düşmüş Türkiye'yi mi?

Burada Amerika'yı büyük bir yanlış beklemektedir:

Müslüman Kardeşler gibi, İslam ve elbette şeriat referanslı partileri ya da örgütleri, kontrol edebileceği yanılsamasıyla desteklemek!

Bu amaçla da Türkiye'nin daha İslam referanslı bir rejime kaymasını teşvik etmek ve neredeyse yüzyıla yaklaşan uygarlık deneyim ve kazanımlarını çöpe atmak!

Bu yaklaşım tarih ve toplumbilim açısından yanlıştır:

Türkiye'nin, tarihin gelişme çizgisine ve toplumların evrim mantığına uygun olarak yaşadığı tüm gelişmeleri yok sayacaktır ve ayrıca ülkenin, uzun süredir bir parçası olduğu Batı uygarlığından koparılması trajedisini de bağrında taşır.

Üstelik yanlışlık sadece Türkiye'nin feda edilmesiyle de bitmeyecektir...

Gerek Afganistan gerekse HAMAS ve İran örneklerinde görüldüğü gibi, İslam referanslı iktidarlar hem ABD'nin terörle mücadele bağlamında dile getirdiği kültür, eğitim ve kalkınma reformlarına uzaktır, hem de içlerinde bugünkü uluslararası terörü destekleyen teori ve pratiği barındırırlar.

Kitabın buraya kadarki bölümlerinde ABD'nin pragmatik dış politikası bakımından yaptığı yanlışları, yaşadığı çelişkileri ve dünya üzerindeki gücünü anlatmaya çalıştım.

Bu bağlamda Afganistan'da **El Kaide**'yle gizli temaslar yapması...

İran'la ve HAMAS'la el altından görüşmesi...

Bu pragmatik politikaların gerekleri olarak kabul edilebilir...

Ama genel amacın İslam âleminin demokratik ve laik bir çizgide gelişmesi olduğunu unutmadan!

Eğer bu hedeften sapılırsa, Arap Baharı olarak lanse edilen bölgesel ve ülkesel trajedilerin hem Türkiye'yi, hem de dünyayı pençesine alması ve sonuç olarak da ABD'yi olumsuz etkilemesi büyük bir olasılık olarak ortaya çıkacaktır.

ABD'nin gerek politikacılarının, gerek düşünce örgütlerinin, gerekse askeri ve sivil görevlilerinin bu gerçeği gördüklerini sanıyorum:

Bütün ülkelerle birlikte ABD'nin, İsrail'in ve Ortadoğu'nun barışı, esas olarak İslam âleminin demokrasi ve insan hakları bağlamında gelişmesiyle sağlanacaktır.

Bu gelişmenin, Türkiye'nin bir İslam toplumunda yirminci yüzyılda gerçekleştirdiği büyük demokratik atılımı ve dolayısıyla reformu reddederek sağlanamayacağı açıktır.

Aslında bugüne kadar ABD'de yayınlanan gerek araştırmalara gerekse uzman raporlarına bakılırsa, Amerikalı yöneticilerin de bu gerçeğin farkında olmaları beklenir.

Küresel terörün önlenmesi ve dünya barışının sağlanması büyük ölçüde İslam ve Arap âleminin demokrasi ve insan hakları bağlamında gelişmesiyle olanaklıdır.

Bu genel ilkenin ve evrim çizgisinin İslami diktatörlükler desteklenerek gerçekleştirilmesi ise olanaksızdır.

ABD'nin, mevcut iktidarla çalışmak gibi dış politikadaki pragmatik çözümlerinin bu genel ilkeyi göz ardı etmeyeceğini beklemek bugün için fazla iyimser gözükse de, gelecek için önemli bir umut kaynağıdır.

Üstelik elimizde Erdoğan'ın ve Gül'ün GOP ülkelerine yaptığı ziyaretlerde yaptığı konuşmalardaki laik demokrasi vurgusu gibi bu umudu besleyen adımlar da vardır.

• • •

Son olarak belirtmek istediğim bir nokta da Türkiye'nin bir "ekonomik model" olarak gücüdür.

Elbette son yıllardaki gelişme üzerinde durulması, bu gelişen ekonominin temellerinin gözden kaçırılmasına yol açmamalıdır.

Türkiye gerek bugünkü ekonomik yapısının temellerinin atılması bakımından "Atatürk dönemi kalkınma modeli" açısından, gerekse 1950, 1960 ve 1990 dönüşümleri çerçevesinde son dönem gelişmeleri bağlamında İslam-Arap âlemine çok iyi bir büyüme, kalkınma ve gelişme modeli olabilir.

Ama bu kitapta daha çok siyasal süreçler üzerinde durduğum için, "ekonomik model" olma konusunda derinleşmeyeceğim.

Sonuç

Esas olarak küresel terörün kaynağında İsrail-Arap anlaşmazlığının yattığı ve bu anlaşmazlığa İran'ın da, üstelik nükleer güç geliştirme süreciyle katıldığı düşünülürse, GOP projesinin gerekçeleri yani Ortadoğu'nun "yeniden düzenlenme" ihtiyacı ortaya çıkar.

Ama esas sorun bu ihtiyaç değil, yeni bir düzenlemenin nasıl yapılacağıdır.

ABD'nin dışardan güç müdahalesiyle bu düzenlemeyi yapması pek çok sorunu da beraberinde getirmektedir.

Irak'taki durum ve bu durumun Türkiye açısından yarattığı sorunlar ortadadır.

Şimdi sırada Suriye, iddialara göre sonra belki İran vardır.

Belirtiler, ABD'nin doğrudan veya NATO aracılığıyla bölgede bir müdahale yapmayı şimdilik düşünmediğini göstermektedir...

Ama aynı zamanda başta ABD olmak üzere, Batı dünyası bu müdahaleyi yumuşak bir biçimde, "insani yardım", "tampon bölge" gibi kılıflarla Türkiye'nin yapması için ciddi bir baskı uygulamaktadır.

• • •

Pek doğal olarak Mısır, Tunus, Libya, Bahreyn, Umman ve şimdilerde gündemde olan Suriye birbirinden çok farklı ülkelerdir...

Olaylar da bu ülkelerde birbirinden çok farklı biçimde gelişmiştir.

Bu olaylara Arap dünyasının, ABD'nin ve onun yanında olan müttefiklerinin tepkileri de farklı olmuştur.

Örneğin Mısır ve Tunus sorunları kendi içlerinde çözerken, Libya'ya NATO aracılığıyla silahlı müdahalede bulunulmuştur.

İşin ilginç tarafı, Bahreyn ve Umman'da çıkan olaylar, muhaliflerden değil, iktidardan yana müdahalelerle bastırılmıştır.

Bahreyn olayı, Suudi Arabistan ordusunun buraya girmesiyle tam bir "ibretlik" vakadır:

Başka Arap ülkelerindeki muhalif hareketler Arap ülkelerinden ve başta ABD olmak üzere Batı'dan, "demokratik" teşhisiyle destek alırken, Bahreyn ve Umman'daki hareketler, "isyancı" nitelenmesiyle bastırılmıştır.

Ayrıca muhalif hareketlerin "demokratik" olarak kabul edilmesi ve "diktatörlükler yıkılıyor," diye desteklenmesiyle, Suudi Arabistan, Kuveyt gibi ülkelerdeki dikta rejimlerinin ABD ve Batı tarafından "makbul" rejimler olarak kabul edilmesi ve hatta Bahreyn örneğinde olduğu gibi, bu ülkelerin bazı "demokratik" hareketlerin bastırılmasında kullanılması, GOP'un ve "Arap Baharı"nın arkasındaki iki yüzlü yaklaşımı tam anlamıyla ortaya koyuyor.

Bütün bu noktaları akılda tutarak GOP içindeki olaylara baktığımızda bunların arkasında iki temel sorunun yattığını görürüz:

1. Petrol bölgelerinin denetimi ve paylaşımı.
2. İsrail'in güvenliği ve İran'ın hem bölgedeki siyasal nüfuz

olarak hem de nükleer yatırımlarıyla, bu güvenliğe karşı, Arap ülkelerinin varlığına ek olarak oluşturduğu tehdit.

Şimdi olaya biraz da bu yapısal açıdan bakalım.

ABD, artık yalan olduğu resmen de onaylanmış olan "Irakta kitle imha silahları var" iddiasına dayalı olarak Irak'ı işgal edince, bölgedeki ilk "doğrudan denetim" gerçekleşti.

Fakat Kuzey Irak'taki Kürt Yönetimi ile Merkezi Irak Yönetimi arasındaki petrol paylaşımı kavgası ve bölgedeki siyasal istikrarsızlık, özellikle ABD askerlerinin Irak'tan çekilmesinden sonra, bu "doğrudan denetim" olgusunun başka faktörlerle desteklenmesini gerektiriyor.

Hiç kuşku yok ki Türkiye'nin Kuzey Irak ve Irak politikaları, bölgenin güvenliği için gerekli olan bu "ilave faktörlerin" sağlanması çerçevesinde biçimlenecek.

Bölgenin en etkili ülkesi olan Mısır'ın **Mübarek** sonrası askeri yönetimle denetime alınmış olması ve Müslüman Kardeşler örgütüyle varılmış olduğu anlaşılan uzlaşma, geçici de olsa, Mısır'ı da, Irak'ın yanında "göreli olarak kontrol altına alınmış olan ülkeler arasına sokuyor.

Ama Irak ve Kuzey Irak'taki belirsizlikler kadar Mısır'daki Müslüman Kardeşler yönetimi de gelecek için önemli çelişkileri ve belirsizlikleri bağrında barındırmaktadır.

Üstelik Müslüman Kardeşler'in GOP bölgesindeki gelişmesi ve gücü, bu hareketin politikalarının ve etkisinin sadece Mısır'la sınırla kalmayacağını da gösteriyor.

Müslüman Kardeşler Örgütünün Rolü

Bu konudaki çelişkileri ve bu çelişkilerin yarattığı belirsizlikleri, 6 Şubat 2012 tarihinde Profesör **Erol Manisalı**'nın

Cumhuriyet'te yayınlanmış bir makalesi çok iyi ortaya koymaktadır:

Manisalı önce bir durum saptaması yapıyor ve benim daha önceki bölümlerde işaret ettiğim Müslüman Kardeşler'in ABD tarafından desteklenmesinin çelişkisine dikkat çekiyor ve bazı olasılıkları sorguluyor:

Müslüman Kardeşlerin Öne Çıkma Nedeni

– ABD, Müslüman Kardeşler (MK) ile yakınlaştı. Arap dünyasında Müslüman Kardeşler'in iktidara gelmesine destek veriyor.

– Mısır, Tunus, Libya ve Suriye'de bunun örnekleri yaşandı ve bugün de yaşanmakta.

– Ancak MK, İsrail'e karşı; zemininde şeriat düzenini esas alan bir politikaya sahip.

– ABD bunu bile bile MK ile nasıl işbirliği yapıp yakınlaşabiliyor? Bu sorunun yanıtı henüz verilmiş değil.

– MK Sünni olduğu için İran'a ve Şii'lere karşı Arap dünyasında esaslı bir güç ve örgütlenme olarak değerlendiriliyor.

– İsrail, ABD'nin Ortadoğu politikası ve çıkarları ile 1990 sonrasında sorunlar yaratmaya başladı. MK İsrail'in yerine (alternatifi) olarak mı değerlendirilmeye başlandı? Bu mümkün olabilir mi?

Şimdilik uç bir düşünce olarak görülse bile ABD açısından önemli yararları yok mu?

a. İran'a karşı kapsamlı bir örgütlenme modeli olarak düşünülemez mi?

b. Aynı zamanda İsrail'in ABD'ye bağımlılığının arttırılması için kullanılamaz mı?

– Dolayısıyla MK, ABD ile işbirliği içinde, Ortadoğu-

Arap ülkelerinde iktidara geldikleri takdirde; (şimdilik) ılımlı İslam yapılanması (modeli) içinde gelişmeler beklenebilir.

– Dolayısıyla MK, ABD'ye önemli olanaklar yaratabilecektir. Daha homojen ve bütüncül (entegre) bir Ortadoğu politikası söz konusudur; İran'ın etki alanının sınırlanması için Sünni MK önemli potansiyele sahiptir ve ayrıca, yukarıda belirtildiği gibi, İsrail'in denetim altında tutulmasına olanak yaratacaktır.

– Madalyonun öbür yüzünde MK'nin ABD tarafından ne oranda denetim altında tutulabileceği uzun vadede tartışma konusudur. Özündeki şeriatçı yaklaşım uzun dönemde, ABD açısından işleri tersine çevirebilme potansiyeli taşıyor.

Türkiye model mi?

Ankara MK'ye yakındır. Ayrıca Mısır, Tunus, Libya ve Suriye olaylarında MK'ye destek verilmiştir.

Öncesinde, Hamas üzerinden Filistin konusunda Ankara'nın son yıllarda uyguladığı politikalar MK çizgisine verilen desteğin somut kanıtları oldu.

Ankara hükümeti de ABD-MK işbirliğine katılmış görünüyor. ABD bir anlamda, Türkiye'yi örnek göstererek, Arap Ortadoğu'sunda MK'yi biçimlendirmeye çalışıyor; Ankara'nın 2003'ten beri izlemekte olduğu politikaları esas alarak, "sen de Arap ülkelerinde yeniden yapılanmaya git" yaklaşımı var.

Koşullarına gelince;

– Piyasa ekonomisini esas alarak özelleştirmelerin yapılması,

– Küresel sermayeye ve şirketlerine kapıların sonuna kadar açılması,

– İçerde İslami yapılanma konusunda destek verilmesi;

yeter ki kırmızı çizgileri aşma; Batı karşıtı bir radikal İslam'ın gelişmesine izin verilmemesi temel koşul.

MK de şimdilik, bu koşullara uyacağını ifade etmeye başladı.

Esas sorun İran mı?

ABD'nin (ve ortaklarının) MK ile işbirliğine başlamasının arkasında 'İran hedefi' mi yatıyor? Hedefte İran var ise Arap dünyasında Şiilerin zayıflatılması gerekiyor. Bunun için de MK ile işbirliği zorunlu hale geliyor.

Üstesinden ancak MK gibi dev bir örgütlenme ile gelinebilir; çünkü Arap dünyasında siyasal, sosyal ve dini olarak en güçlü ve en büyük örgüt MK'dir. İktidara gelme potansiyeli en yüksek olanıdır.

ABD bu nedenlerle gönülden arzu etmese bile, dini odaklı bir örgütü (ve örgütlenmeyi) kabullenmek zorunda kaldı. Tabii ki dereyi geçinceye kadar...

Ortadoğu'nun sosyo-politik geriliği ve dengesizlikleri göz önüne alındığında, sonuçta antidemokratik bir yapılanma modeli ortaya çıkıyor. Onlar açısından amaç demokrasi olmadığına göre, bunu çok doğal karşılamak gerekir.

Ortadoğu ülkelerinin (ve toplumlarının) iç yapısındaki çarpıklıklar ve dengesizlikler demokrasinin ve istikrarın önündeki en büyük engel olarak karşımıza çıkıyor.

Irak, Mısır, Libya ve Suriye'de sürmekte olan iç çatışmalar bunun en açık kanıtıdır.

Manisalı, Müslüman Kardeşler'in ve mezhep çatışmasının önemini yeterince vurguluyor.

GOP ülkelerinde önemli ve belirleyici bir güç olarak ortaya çıkan Müslüman Kardeşler'in şeriatçı bir politika izledi-

ği ve şiddet yanlısı Selefilerle yakın ilişki içinde olduğu biliniyor.

Bu konuda hem İslam adına şiddete başvuranların Ortadoğu'daki tarihsel bağları hem de Türkiye'deki örgütlenme hakkında çok derli toplu bir kitabı **Ruşen Çakır** yazmıştır. **Derin Hizbullah, İslamcı Şiddetin Geleceği** başlıklı kitap sadece Türkiye'de İslam adına şiddete başvuranları değil, Ortadoğu'da İslam adına başvurulan şiddetin tarihsel gelişmesini de çok güzel özetlemiştir.

Bu konuda yazılmış çok güzel ve çok ayrıntılı başka kitaplar da var ama Türkiye'deki şiddet üzerinde odaklandığı için **Çakır**'ınkini belirtmekle yetiniyorum.

Şiddete dönük örgütlerle ne denli yakın olursa olsun, Ortadoğu'da diktatörlere karşı girişilen isyan ve protesto hareketlerinde Müslüman Kardeşler'in rolünü herkes kabul ediyor.

Ayrıca Mısır başta olmak üzere bütün Arap ülkelerinde Müslüman Kardeşler siyasal iktidara yürüyor.

Bu durum hiç kuşkusuz Batı ülkelerini de kaygılandırıyor.

Bu konuda en bilgilendirici yorumlardan biri **Mehmet Ali Birand**'ın, katıldığı **Chatham House** toplantısından izlenimlerini aktardığı 29 Kasım 2011 tarihli yazısında karşımıza çıkıyor.

Yazının ilgili bölümlerini aşağıya aldım:

> Arap Baharı'na giren ülkelerde Ak Parti tipi partiler iktidara yürüyor. Tunus'ta ilk adımı attılar, sırada Mısır, Libya ve Suriye sayılıyor.
>
> Batı başkentlerinde şimdiden soru işaretleri var. "Acaba bunlar Ak Parti gibi ılımlı mı kalacaklar, yoksa 'İslamcılık' mı

yapacaklar?" İslamcılar korkutursa, o zaman diktatörlerin önü açılacak.

Hafta sonu, İngiliz düşünce kuruluşlarının en prestijlisi sayılan **Chatham House**'un toplantısı vardı.

Suriye'deki gelişmeler, Mısır, "Arap Baharı"nda yaşananlar ve Türkiye ele alındı.

Cumhurbaşkanı **Abdullah Gül** ve **Egemen Bağış**'ın da katıldığı çalışmada, bütün gözler Türkiye'nin üzerindeydi.

Suriye'deki gelişmelere müdahalemizden tutun da, ABD'nin Irak'tan çekilmesinden sonra ortaya çıkacak boşluğu Türkiye'nin kapatıp kapatmayacağı ve Arap ülkelerinde demokrasiyle birlikte iktidar olacak partilerin ne oranda Ak Parti'ye benzeyecekleri etraflıca tartışıldı.

Batının kaygısı, yeni gelenlerin AKP gibi değil de, sert bir İslamcı tutum almaları.

Başta ABD-İsrail ikilisi olmak üzere, bu olasılıkta batının, Hamas örneğindeki gibi, bunları tepkiyle karşılayıp karşılamayacağı sorgulanıyor.

Böyle bir durumda, yine askeri rejimler veya diktatörlükler dönemine geri dönülebileceği ve gerçek kıyametin de o zaman kopacağı konuşuluyor.

Nasıl ki, Avrupa Parlamentosu'nda aynı eleştirileri dinliyor, uluslararası basında hem alkışlanıyor hem de sert şekilde eleştiriliyorsak, burada da aynı sözleri dinledik.

Yabancı uzmanlar, Türkiye'nin nasıl ağırlıklı bir ülke olduğunu, Ortadoğu'da oynadığı rolü, Batı dünyasıyla ilişkilerindeki önemi öylesine övgüyle ve beklentilerle anlatılar ki, katılımcı olarak çok keyiflendim.

Sonra, konu birdenbire hapisteki gazetecilere, tutukluluk sürelerindeki anormalliklere, yargı sistemimizdeki garipliklere geliverdi ve balonum söndü.

Zira yapılan eleştiriler haklıydı. Onlar da zaten, Ortadoğu'ya demokrasi ihraç ettiğini söyleyen Türkiye'nin, kendi evindeki bu karmaşayı anlayamadıklarını, bu çelişkiye bir anlam veremediklerini açıkça belli ediyorlar.

İşin garip yanı, iktidar partisinin en önde gelen isimleri de bu çarpıklığı içlerine sindiremiyorlar. Bunu da özel konuşmalarında açıkça söylüyorlar. 3-4 yasayı değiştirmenin dahi, bu yüz kızartıcı ayıptan kurtulma yolunu açacağını kabul ediyorlar.

Nedense Başbakan bir türlü harekete geçilmesi sinyalini vermiyor...

Chatham House toplantısında güzel sözler söylendi, beklentilerden söz edildi, ancak bu prestijli düşünce kuruluşunun Türkiye projesini yürüten **Fadi Hakura**'nın hazırladığı bir "çalışma belgesi" madalyonun diğer tarafını göstermesi açısından ilginçti.

Hakura, herkese açık olan bu çalışmasında, özellikle Türkiye'nin Arap ülkeleri için bir rol model olmasının güçlüklerine dikkat çekiyor ve bunun için de üç konuda gelişme sağlanması gerektiğini yazıyor :

– Kürt sorununa yaklaşım en önemli dezavantajlarından biri olarak sayılıyor. TC Devleti'nin genel politikalarına dikkat çekiliyor ve PKK ile mücadele adına atılan adımların Türk-Kürt ayırımına olumsuz etki yaptığının altı çiziliyor.

– Yarı laik demokratik sistemiyle Türkiye'nin, diğer azınlıklarına yeterince yer açmadığı ve bu yaklaşım ile de, Ortadoğu ülkelerindeki durumun gerisinde kaldığı belirtiliyor.

Raporda, hiç laik olmayan Bahreyn, Katar, Oman, Birleşik Arap Emirlikleri başta olmak üzere birçok Arap ül-

kesinde dini azınlıklara çok daha geniş serbesti verildiğine dikkat çekiliyor.

– Sıfır sorun politikası üzerinden de, değişen koşullarla birlikte Türkiye'nin yeni bir politika aradığını belirten bu çalışmanın en ilginç yanı, Ankara'nın oyun kurucu veya referans ülkesi olarak nitelenemeyeceği, Mısır, İran, İsrail ve Suudi Arabistan'ın bu konuda daha ön planda tutulduğunu vurgulaması.

Hakura, bölgedeki gelişmelerde Türkiye'nin "Bölgenin hâkim oyuncusu" olduğunun söylenemeyeceğini, ancak öneminin de reddedilemeyeceğini belirtiyor. Başka bir deyişle, *"Kendinizi olduğunuzdan fazla abartmayın,"* diyor...

Birand'ın izlenimleri Türkiye'nin kritik durumunu açıkça ortaya koyuyor:

Bir yandan Müslüman Kardeşler'in yükselişi...

Öte yandan Türkiye'nin rolü...

Batı'nın Müslüman Kardeşler konusunda duyduğu kaygı...

Unutmayalım ki, ABD işgali altındaki Irak'taki en büyük katliamlar, Hıristiyan askerlere karşı bir direnişle değil, Müslümanlık için bir yüz karası olarak tarihe geçen, Şiiler ve Sünniler arasındaki savaş ve bombalamalarla gerçekleşmişti.

Mezhep savaşı bizi kaçınılmaz olarak Suriye konusuna getirmektedir.

Suriye konusunda daha önce belirttiğim değişkenlerin yani ABD, Rusya, İran, Çin, Türkiye, Arap Birliği gibi ögelerin arasına bir de Suriye'nin PKK kartını ve yukarda açıklamaya çalıştığım Müslüman Kardeşler örgütünün rolünü eklememiz gerekiyor.

Bu ögelerin üstüne, bir de ABD'nin ve Batı'nın, İslam Birliği'yle birlikte Türkiye'yi itici güç olarak kullanması isteği birleşince, ortaya çok bilinmeyenli bir denklem çıkıyor.

Belki bu denklemde Türkiye'nin rolünü daha iyi belirlemek için, son günlerde yapılan bir araştırmanın sonuçlarına bakmak gerekir.

Türkiye'nin Arap Ülkeleri Kamuoyundaki Yükselen İmajı

GOP ülkelerindeki hareketler başladıktan sonra, Türkiye'nin bu ülkelerdeki imajı bir hayli değişti.

Daha önce büyük ölçüde kuşkuyla bakılan bir ülkeyken, şimdi daha güvenilir bir imaja sahip olduğu anlaşılıyor.

Bu imaj değişikliğinde başta ABD olmak üzere Batı'nın ve Batı iletişim kurumlarının desteği yadsınamaz.

Ayrıca, bu hareketlerin arkasındaki en önemli güçlerden biri olan Müslüman Kardeşler'in de örtülü ve açık desteği görülmek zorundadır.

Her ne kadar Müslüman Kardeşler laik ve demokratik bir düzen yerine şeriata dayalı bir İslami düzen peşindeyse de, AKP iktidarının örgüte verdiği destek, özellikle bu ülkelerdeki muhalifler arasındaki imajının düzeltilmesinde etkili olmuştur.

Elimizdeki en son ve en somut araştırma, Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı'nın (TESEV) 3 Şubat 2012'de açıklanan raporudur.

TESEV tarafından gerçekleştirilen "Ortadoğu'da Türkiye Algısı 2011" araştırması, Arap dünyasındaki devrimlerin ardından bölgenin nabzını tutmuştur.

TESEV'in üçüncüsünü gerçekleştirdiği araştırmaya göre

Türkiye, bölgede hakkında en olumlu düşünülen ülke durumundadır.

Her ne kadar, GOP ülkelerinde Batı standartlarında güvenilir saha araştırması yapmak çok kolay olmasa ve araştırma sonuçları çok kolay yönlendirilebilir nitelik taşısa da aksi kanıtlanana kadar TESEV araştırması verilerini geçerli kabul etmek durumundayız.

Mısır, Ürdün, Lübnan, Filistin, Suudi Arabistan, Suriye, Irak, Tunus, Umman, Bahreyn, Katar, BAE, Yemen ve Libya'da 2 bin 323 kişiyle yapılan görüşmelerle hazırlanan raporda öne çıkan unsurlar şöyle:

1. Arap dünyasındaki isyanlara rağmen katılımcılara bölgenin en önemli sorunu sorulduğunda yüzde 21'i 'ekonomi' yanıtını vermiş.

Kendi ülkeleri söz konusu olduğunda bu oran yüzde 40'a çıkıyor.

Katılımcılara göre güvenlik, seçimler ve isyanlar yüzde 7'yle eşit önemde.

2. Katılımcıların yüzde 62'si bölgelerinde son bir yılda yaşanmakta olan gelişmeler sonrasında geleceğe daha olumlu baktıklarını belirtiyor.

Ancak bu iyimserlik, bölgeden kendi ülkelerine indirgendiğinde, azalıyor. Katılımcılara kendi ülkelerinin geleceği sorulduğunda olumlu cevap oranı yüzde 47'ye düşüyor.

3. Halk hareketlerine destek, bu hareketler barışçıl olduğu sürece var.

Bölge ortalamasında barışçıl halk hareketlerine katılım yüzde 75 oranında destek alıyor.

Şiddet içerikli gösterilere katılmak ise ancak yüzde 20 oranında kabul edilebilir bulunuyor.

4. İsrail yüzde 47'yle, Ortadoğu bölgesine en büyük tehdit olarak görülüyor. İsrail'i yüzde 24 ile ABD takip ediyor.

5. Türkiye, bölgede yüzde 78'le en çok sempati duyulan ülke olarak ortaya çıkıyor.

Türkiye'yi yüzde 70'le BAE takip ediyor.

Filistin yüzde 66, Çin yüzde 65, Suudi Arabistan yüzde 64 sempati oranına sahip.

6. Bölge dışı bazı ülke ve uluslararası kurumların bölgede barışın sağlanmasında olumlu rol oynayıp oynamadığına ilişkin soruda Türkiye yüzde 77'yle ilk sırada yer alıyor.

7. 'Türkiye Ortadoğu ülkeleri için başarılı bir model olabilir mi?' sorusuna katılımcıların yüzde 61'i 'evet' cevabını veriyor.

8. "Türkiye bölgede daha fazla rol oynamalı" cümlesine katılma oranı yüzde 71.

Ayrıca katılımcıların yüzde 70'i Türkiye'nin son yıllarda bölgede daha etkili olduğunu, yüzde 75'i İsrail-Filistin sorununda arabulucu olabileceğini düşünüyor.

Filistin'de bu oran yüzde 84'e çıkıyor.

9. On yıl sonraki en güçlü ekonomi beklentisinde, geçen yıl olduğu gibi Türkiye yüzde 25'le ilk sırada, Suudi Arabistan yüzde 16 'yla ikinci sırada geliyor.

Mısır'ın 10 yıl içerisinde bölgenin en güçlü ekonomisi olacağını düşünenlerin oranı yüzde 4.

10. Türkiye'ye en düşük destek veren ülke Suriye. Suriye'den katılımcılara Türkiye'ye karşı duydukları sempati sorulduğunda yüzde 44, son bir yıl içindeki gelişmelere verdiği tepki sorulduğunda yüzde 30 olumlu cevap geliyor.

Buna karşılık, Suriye halkının yüzde 58'i hâlâ Türkiye'nin Ortadoğu barışına katkı yapabileceğine inanıyor.

Katılımcıların Türkiye'nin bölgede son bir yılda yaşanan gelişmelere verdiği tepkilere desteği yüzde 64.

Türkiye'nin son yılda yaşanan gelişmelere tepkisini en az olumlu bulanlar yüzde 30'la Suriyeliler ve yüzde 42'yle İranlılar.

Mısır, Libya, Tunus'ta ise Türkiye'nin tepkilerini olumlu bulma oranı yüzde 80'e çıkıyor.

Katılımcıların yüzde 51'i Türkiye'nin AB üyeliğini destekliyor.

Görüldüğü gibi TESEV raporuna göre Türkiye, bölgenin "yükselen yıldızı" ve hatta "model ülkesi".

Araştırma verilerinin biraz abartılmış duyguları yansıttığı kuşkusu olsa bile en azından bazı eğilimleri belirlediği düşünülebilir.

Ama tam bu noktada, biraz yukarda **Mehmet Ali Birand**'ın aktardığı **Chatham House** izlenimlerini ve **Hakura**'nın Türkiye'nin kendisini fazla önemsememesi uyarısını taşıyan "çalışma belgesini" anımsamak gerekli.

Türkiye'nin Gücü ve Sınırları

Türkiye'nin GOP bölgesindeki gücünün kaynakları şöyle sıralanabilir:

1. Güçlü Silahlı Kuvvetleri
2. Büyüyen ve en azından şimdilik istikrarlı görünen ekonomisi
3. Ağır aksak da olsa işletmeye çalıştığı Batı türü, hukuk devletine dayalı, laik demokrasisi
4. Müslüman toplum yapısı
5. NATO üyeliği ve ABD çizgisindeki dış politikası

Buna karşılık, "Arap Baharı" denilen trajedileri yaşayan ülkeler tarafından "model" olarak alınmasının ve bu ülkeleri etkilemesinin önündeki sınırlamalar şunlardır:

a. Arap olmaması

b. Mısır'ın Ortadoğu liderliği iddiası

c. Ağır aksak da olsa işletmeye çalıştığı Batı türü, hukuk devletine dayalı, laik demokrasisi

d. İslam âleminin tarihsel, kültürel, siyasal yapısı ve bu yapı içinde güç kazanmış olan Müslüman Kardeşler örgütünün laik demokrasiye, dolayısıyla Türkiye'ye soğuk bakması

e. NATO üyeliği ve ABD çizgisindeki dış politikası

Sanıyorum yukardaki listelerde sıraladığım güç kaynaklarından "askeri ve ekonomik" güce kimsenin itirazı yoktur...

Sınırlamalar açısından da Arap olmaması ve Mısır'ın liderlik iddiası da kabul gören ögelerdir.

Esas sorunlar ve çelişkiler şu alanlarda ortaya çıkıyor:

Gücünün kaynaklarından biri olan Müslüman toplum niteliği.

Sınırlamalarından biri olan Müslüman Kardeşler'in Türkiye'nin laik demokrasine soğuk bakması.

Ve hem gücünün hem de sınırlamalarının içinde yer alan laik demokratik rejimi ve NATO üyesi olarak ABD çizgisinde izlediği dış politika çizgisi.

Şimdi bu ögelere tek tek bakalım.

Türkiye'nin Müslüman Bir Toplum Olması

Türkiye'nin tüm İslam âlemi ve özellikle de GOP bölgesi açısından en önemli avantajlarından biri Müslüman kimliğinden gelmektedir.

Bu dinsel ve kültürel kimlik, Türkiye'nin bölge yönetimleri bakımından olmasa bile bölge halkları arasında Batı ülkelerine nazaran çok daha yakın ve dostça algılanmasının esas nedenlerinden biridir.

Başta **Huntington** olmak üzere pek çok yazar, düşünür ve strateji uzmanı Türkiye'nin bu kimliğini güçlendirip Batı'dan da ayrışarak, bölgenin liderliğine soyunması gerektiğini söylemiştir.

Bu görüş, müttefikinin bölgedeki gücünü arttırarak kullanmak isteyen ABD tarafından da, resmen açığa vurulmasa ve utangaç da olsa sistematik bir destek görmektedir.

Buradaki sorun sadece, Türkiye'nin Müslüman bir toplum ama laik ve demokratik bir devlet olmasından, yani yönetim yapısının, rejiminin ve siyasal yapısının İslam-Arap âleminden farklı olmasından çıkmıyor.

Sorunun önemli bir parçası, kültürel ve dini bir farklılıktan, Türkiye'deki Müslüman kimliğin İslam-Arap âleminden değişik nitelikler taşımasından da kaynaklanıyor.

Anadolu Sünniliği ve Anadolu Aleviliği, İslam-Arap âlemindekilerden farklı gelişmiştir ve değişik nitelikler taşımaktadır.

Bu açıdan, Türkiye'nin GOP bölgesindeki ülkeler ve halklar nezdindeki prestijini artırmak için onların dinsel-mezhepsel ilkelerine yaklaşmasını beklemek ya da bunu teşvik etmek, Türkiye'nin hem siyasal rejimini, hem kültürünü, hem de inanç sistemini olumsuz etkileyecektir.

İnsan hakları, kadın hakları, laiklik, eğitim düzeni, hukuk devleti, demokrasi gibi kazanımları, Türkiye'yi İslam-Arap âlemindeki tek ve biricik çağdaş Müslüman ülke yapmıştır.

Türkiye'nin bölgedeki siyasal nüfuzunu artırmak için bu

kazanımlardan vazgeçmesini beklemek ne tarihe ve bilime uygundur, ne gerçekçidir, ne olanaklıdır, ne de bölge ve dünya barışına katkıda bulunur.

Tam tersine, Türkiye'nin çağdaş kazanımlarından, temel insan haklarından, demokratik ve laik düzeninden geri gitmesi, tüm İslam-Arap âlemi açısından, gelişme umudunun, önlerindeki olumlu bir modelin yok olması ve bu âlemin sürekli bir karanlığa mahkûm edilmesi sonucunu doğuracaktır.

Sanıyorum, bütün İslami ideolojik eylem ve söylemlerine karşın AKP ve **Gülen** Cemaati de bu gerçeğin farkındadır...

Herhalde bu nedenle Başbakan **Erdoğan** Mısır, Tunus ve Libya'da, Cumhurbaşkanı **Gül** de Tunus'ta çağdaşlaşma ve laik demokrasi mesajları vermişlerdir.

Obama'nın Türkiye konuşması da, yukarda açıklanan bu görüşlerin doğruluğunu kabul eden bir ABD yönetiminin görüşlerinin dışa vurumu olarak düşünülebilir.

Ayrıca bu kitapta özetlerini verdiğim ABD Kongresi için hazırlanan 11 Eylül ve Irak raporları da ABD'nin genel stratejisini zaten bu çizgilerde belirlemiştir.

Bu açıdan Türkiye'nin yakın gelecekteki kaderini belirleyecek olan, gerek içerdeki yöneticilerin, gerekse dışardaki yöneticilerin ve müttefiklerin, bir an önce gerçek çağdaş demokrasinin ilkelerini açıkça tüm İslam-Arap âlemi için birer ütopya olarak da olsa, hedef kabul etmeleri, genel stratejilerini buna göre belirlemeleri, hem Türkiye'nin, hem ABD'nin, hem İslam-Arap âleminin, hem de dünya barışının yararına olacaktır.

Ve elbette Türkiye'deki farklı Anadolu İslamı'nın bütün değişik renkleriyle devam ettirilmesi, ülkenin demokratik, laik rejiminin, insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, bu stratejinin sürdürülmesindeki ana eksen olmalıdır.

Müslüman Kardeşler'in Türkiye'deki Rejime Soğuk Bakması

Temel sorun, İslam-Arap âlemindeki egemen güçlerin, sınıfların İslam açısından çağdaş demokrasiyi dışlayan yorumlarıdır.

Mevcut iktidar yapısı içinde siyasal ve ekonomik gücü elinde tutan egemen sınıflar (ve hatta kimi zaman aileler), güçlerini yitirmemek için, İslam dinini kendi çıkarlarına ve yararlarına göre yorumlamakta, geniş halk kitlelerinin siyasal ve ekonomik güce katılımını sağlayacak reformları dışlamaktadır.

Oysa artık çağdaş dünyada İslam dininin çağdaş demokrasi ve insan haklarını içeren laik (seküler) rejimlerle bağdaşacağına ilişkin pek çok uygulama ve yorum mevcuttur.

Her şey bir yana, Türkiye Cumhuriyeti bunun en somut ve başarılı örneğidir.

Ayrıca konumuz olmadığı için derinliğine tartışmayacağım İslam'ın çağdaş yorumları, artık dünyanın her yerinde, İslam âleminde de, Batı'da çeşitli düşünsel ve sanatsal ürünler vermektedir.

Yine pek çok kaynak arasından, çok kolayca ulaşılabileceği için sadece iki Türkçe kitaba işaret etmekle yetineceğim.

Birinci kitap **Selin Çağlayan**'m, **Müslüman Kardeşler'den Yeni Osmanlılar'a İslamcılık** adlı 2010 baskısı bir inceleme.

İkinci kitap **Zeyno Baran** tarafından derlenen yine 2010 baskısı **Diğer Müslümanlar** adlı inceleme.

Çağlayan'ın kitabında klasik İslam ile çağdaşlaşma arasındaki etkileşimi, **Baran**'ın kitabında ise çağdaşlaşan dünyaya uyum sağlayan İslam ideolojisinin ve uygulamalarının sorunlarını bulacaksınız.

Elinizdeki bu çalışma ilginizi çektiyse, konuya bu iki kitabı da okuyarak devam etmenizi hararetle öneririm.

Ayrıca İslam içinde ciddi bir reform arayışının dünyanın her yerindeki Müslümanlar tarafından dile getirildiği, özellikle kadınlar tarafından çok ciddi araştırmaların ve önerilerin yapıldığı göze çarpmaktadır.

Örneğin, **Irshad Manji**'nin **The Trouble With Islam-A Muslim's Call for Reform in Her Fatih** (İslam'ın Sorunu-Bir Müslüman'ın İnancı Hakkındaki Reform Çağrısı) adlı kitabı gerçekten çok etkileyicidir. (St. Martin's Press, New York, 2003)

GOP bölgesindeki en büyük örgütlü siyasal güce, Müslüman Kardeşler'e ve bu örgütün Türkiye'ye soğuk bakmasına dönersek...

AKP iktidarı, belki de "tedrici bir İslamlaştırma" söylemini kullanarak, İslam-Arap âlemindeki siyasal İslam hareketleriyle ve bu arada **Manisalı**'nın da işaret ettiği gibi, Müslüman Kardeşler'le iyi ilişkiler kurmayı başarmıştır.

ABD ve Batı, GOP bölgesinde Türkiye modelinin uygulanmasını istemektedir.

Ama bu, Türkiye için son derece riskli ve tehlikeli bir konudur.

Daha önceki bölümlerde işaret ettiğim gibi, gündeme derhal "Hangi Türkiye model olacak? İslamlaşan Türkiye mi, laik ve demokratik Türkiye mi?" sorusunu getirmektedir.

Bu kitabın ana tezlerinden biri zaten böyle bir tehlikeye dikkat çekmektir...

Bu açıdan Müslüman Kardeşler konusunun, çözümü ve yönetimi son derece zor bir sorun olduğu kabul edilmelidir.

Nitekim Başbakan **Erdoğan**'ın Mısır'daki laiklik mesajlarına hemen Müslüman Kardeşler'den sert tepkiler geldiği unutulmamalıdır.

Dediğim gibi, çözümü ve yönetimi zor bir sorun!

Burada soruna işaret etmekle ve genel önerimi dile getirmekle yetiniyorum:

Türkiye Müslüman Kardeşler'le ilişkisini, mevcut kimliğinden ve rejiminden fedakârlık etmeden sürdürmelidir!

Laik ve Demokratik Rejiminden Gelen Güç ve Engel

Türkiye'nin laik ve demokratik bir rejime sahip olması, İslam-Arap âlemi açısından hem bir güç yani bir avantaj, hem de bir engel yani bir handikaptır.

Her ne kadar mantıken çelişkili gibi görünse de aynı özelliğin, aynı bölge ve kültürde hem güç hem de engel olması ne yazık ki dünyanın ve toplumların içinde bulunduğu çelişkili yapılardan, siyasal ve ideolojik tercihlerden kaynaklanıyor.

Türkiye'nin demokratik ve laik rejime dayalı hukuk devleti, İslam-Arap âlemi bakımından çekicilik taşır, çünkü Türkiye, bu rejimi sayesinde, petrol ve doğalgaz gibi doğal kaynakları olmamasına rağmen İslam âleminin en gelişmiş, en ileri ve çok güçlü bir ülkesi haline gelmiştir.

Ayrıca ne olursa olsun İslam-Arap âlemine göre Türkiye'nin çok gelişmiş olan insan ve kadın hakları (Batı standartlarının çok gerisinde de olsa), bu ülkelerde yaşayanların özlemini çektiği bir model oluşturmaktadır.

Üstelik bu hakların Müslüman bir ülkede gerçekleştirilmiş olması, İslam dininin hiç de temel hak ve özgürlüklere karşı engel oluşturmadığının bir kanıtı olarak da kabul edilebilir ve Müslümanlığın geri bir din olduğu iddiaları da böyle, çürütülmüş olur.

Daha açık bir sosyolojik teşhisle, Türkiye aslında 20. yüzyılda İslam'da reformu gerçekleştirmiş tek ve biricik ülkedir.

Bu özelliğiyle pek çok odağın gıpta ettiği bir düzeye erişmiştir.

İşte tam bu noktada demokratik rejiminin olmazsa olmaz niteliğinin yani laikliğin GOP bölgesi açısından engel olma durumu ya da handikabı ortaya çıkıyor:

Ne yazık ki İslam-Arap âlemindeki egemen güçler, başta siyasal iktidarlar ve bu iktidarların nimetlerini paylaşan egemen örgütlenme yapısı (Batı'yla bütünleşmiş büyük sermaye, toprak sahipleri, mollalar, tarikatlar, cemaatler ve bu temel üzerinde örgütlenmiş olan siyasal-toplumsal-kültürel-dinsel oluşumlar), geniş kitleleri bir siyasal ideolojiye dönüştürdükleri dini dogmalarla yönettikleri için, gerçek demokrasiyi ve bu arada onun önkoşulu olan laikliği reddediyorlar.

Bugüne kadar reel politika, ülkelerin doğrudan hükümetler ve devletler arasındaki ilişkilerle götürüldüğü için, halkların gerçek demokrasi ve özgürlük istekleri sürekli olarak göz ardı edildi.

"Arap Baharı" denilen sürecin başında, halkların özgürlük ve demokrasi için ayaklandıkları öne sürüldüyse de, bir süre sonra bu isteklerin genel çerçevesi yine İslam dogmatizminin ilkeleriyle sınırlandı...

Muhalefet hareketleri bile İslam dogmaları üzerinden meşruiyet arayışına sokuldu.

İran'daki muhalefet başta olmak üzere, Mısır ve Libya'daki "Arap Baharı" oluşumları yeniden İslami dogmalar üzerinde biçimlendirildi.

Buradaki temel sorunu **Samir Amin** çok net olarak dile getirmiştir:

Gençlerin, emekçilerin ve solcuların demokratik istekleri, mevcut yapı içindeki egemen güçler tarafından, dıştan da destek alınarak saptırılmıştır!

Yine de Türkiye'nin önünde, doğrudan halkların özlemlerini karşılayacak olan mevcut yapısını güçlendirerek sürdürmek ve bunu bir model olarak sunmak seçeneği vardır.

Ama nasıl reel politik, eskiden mevcut siyasal iktidarlarla ilişki uğruna halkların gerçek özlemlerini dikkate almadıysa, şimdi de "Arap Baharı" denilen süreçte ortaya çıktığı ileri sürülen ama bastırılan muhalefetin demokrasi istekleri de yeni oluşan siyasal iktidarlar bağlamında görmezden gelinecek gibidir.

Ben bu çerçevede, Başbakan **Erdoğan**'ın ve Cumhurbaşkanı **Gül**'ün son ziyaretlerinde Arap âlemine verdikleri laiklik mesajlarını, cılız ama tarih önünde doğru bir çaba olarak algılıyorum ve bunların sonuç verecek biçimde takip edilmesini diliyorum.

Türkiye'nin NATO Üyesi Olması ve ABD Çizgisinde Politika İzlemesinin Avantaj ve Handikabı

Türkiye'nin bölgede ABD çizgisinde bir politika izlemesi, Arap âlemindeki İsrail düşmanlığından dolayı, ister istemez onu olumsuz bir konuma yerleştirmektedir.

Özellikle küresel terörün İslam kaynaklı ayağının Ortadoğu'daki Arap-İsrail anlaşmazlığından beslendiği düşünülürse, ABD-İsrail çizgisindeki bir konuşlanmanın Türkiye için getirdiği olumsuzluklar açıktır.

Ama dış politikasını ABD çizgisine göre belirlese de Türkiye, Başbakan **Erdoğan**'ın son yıllardaki çıkışlarıyla ve Gazze bölgesine yardım götüren (gerçekten de büyük bir yanlış olan) *Marmara* gemisi olayıyla İsrail'le arasına mesafe koyunca bu olumsuzluk bir ölçüde azalmıştır.

Elbette İsrail'le arasına mesafe koyması Araplar arasında Türkiye'ye karşı duyulan güvensizliği bir ölçüde azalttıysa da,

ABD çizgisindeki politika yine de kendisine kuşkuyla bakılmasına yol açmaktadır.

Türkiye bu kuşkuya karşın, Filistin'deki çabalarıyla ve HAMAS'la sürdürdüğü temaslarla, bölgedeki ABD karşıtı gruplar tarafından yabancılaştırılmasını bir ölçüde engellemiştir.

Ayrıca unutulmamalıdır ki, GOP bölgesindeki ülkelerin içinde bazı gruplar ve HAMAS gibi bazı yönetimler şiddetli bir Amerikan karşıtlığını temsil ediyorlarsa da, Suudi Arabistan gibi başka birçok ülke de ABD çizgisindeki dış politikanın savunuculuğunu yapmaktadır.

İşte tam bu noktada Türkiye'nin ABD çizgisindeki politikası, hem ABD paralelindeki öteki Arap ülkeleri hem de ABD karşıtı gruplar ve yönetimler açısından, onun ABD ile İran ve Rusya gibi bölgedeki öteki güçler arasında bir arabuluculuk yapma olanağını arttırabilir; tabii Türkiye İran ve Rusya'yla bir güven ilişkisini sürdürebilirse!

Böylece bölgedeki etkisi açısından, bir engel olan NATO üyeliği ve dış politikada hem tutarsızlıklara yol açan hem de çok eleştirilen ABD çizgisindeki politika, bir avantaja dönüşebilir.

Türkiye'nin laik demokrasisinin rolü gibi, Amerikan çizgisindeki dış politika da, diyalektik ikinci bir çelişki olarak her türlü olasılık için kullanılabilir!

Reel dış politika ilginç bir alan:

İçerde eleştirdiğimiz pek çok tutarsızlık ve yanlışlık, dışarda bazı beklenmedik fırsatların çıkması için olanaklar yaratabiliyor...

İş dünyasının ünlü deyişiyle "Krizden fırsat yaratmak", dış politika da geçerli olabiliyor.

Elbette bu fırsatlar, ancak onları kullanabilecek bilgi ve yetenekte olan, barışa ve demokrasiye gerçekten inanan yöneticiler için söz konusu olabilir.

Türkiye'yi yönetenler, GOP bölgesindeki oluşumlar çerçevesinde tarih karşısında ve insanlık önünde ciddi bir sınav vermektedir...

Hem ülkemiz hem de bölge adına, dilerim bu sınavdan yüzlerinin akıyla çıkarlar.

Bitirirken...

Bu kitabın genel değerlendirmelerini, GOP bölgesi açısından Türkiye ve ABD için önerilen çözümleri çok kalın çizgileriyle ve basitçe şöyle özetlemek olanaklıdır:

Esas sorun, Arap-İsrail anlaşmazlığı başta olmak üzere, bölgedeki çatışmaların önlenmesi, barışın sağlanmasıdır.

Böylece hem İslam adına yapılan küresel terörün kökleri kurutulmuş, hem de bölgeye istikrar gelmiş olacaktır.

Bu, çok kolay ve çok çabuk gerçekleştirilebilecek bir hedef değildir; uzun bir sürecin sabırla yönetilmesi gerekir.

Bölgedeki sorunların çözümü ve barışın sağlanması, büyük ölçüde İslam-Arap âleminin çağdaşlaşmasına, demokratikleşmesine ve bölgedeki ülkelerin insan haklarına dayalı demokratik ve laik bir hukuk devleti modelini uygulamasına bağlıdır.

Bölgedeki sorunların çözümü, zor kullanarak, askeri müdahalelerle çözülemez, bu tür yaklaşımlar tüm dünya barışını tehdit eden gelişmelere yol açabilir.

Bölgedeki değişim de sadece ABD'nin ya da Batı'nın desteği ya da müdahalesiyle sağlanamaz; mutlaka bölgeyle ilgili başka ülkelerin ve uluslararası camianın onay ve desteği alınmalıdır.

Türkiye, bölgedeki olumlu ya da olumsuz gelişmelerden en çabuk ve en çok etkilenecek ülkelerin başındadır; bu nedenle bölgeyle ilgili bütün gelişmelerin içinde olmalıdır; yoksa kaderini çok yakından ilgilendiren olaylara sadece seyirci olarak bakakalır.

ABD'nin ve Batı'nın bölgede önemli çıkarları olduğu açıktır ama Rusya, İran ve Çin gibi ülkelerin desteği alınmadan sorunların çözümü olanaksızdır.

Bu bağlamda bölgedeki nükleer silahlanma süreci, başta İran'daki teknolojik gelişmeler olmak üzere, uluslararası denetime tabi tutulmalıdır.

Başta Suriye olmak üzere, bölge ülkelerine karşı askeri bir harekât düşünülmemelidir; çünkü Irak, Afganistan ve Libya örnekleri, böyle bir müdahalenin hem çok kan dökülmesine yol açtığını hem de sorunları çözmediğini açıkça göstermiştir, üstelik Suriye bu ülkelere de benzememektedir.

Bu bağlamda, **Esad**'ın baskıcı ve kanlı politikası önlenmelidir ama Suriye konusunda, tampon bölge veya insani yardım bahaneleriyle bir askeri harekâta girişilmesi çok riskli olacaktır.

Türkiye, hem bölge ülkeleriyle iyi geçinen, hem de ABD çizgisinden ayrılmayan bir devlet olarak, bölge barışı için ABD, NATO, Rusya, İran ve Çin arasında bir iletişim arayabilir ve böyle bir etkileşim için aracı olabilir.

Bu aracılık, bölgede hem barış hem de değişim için ortak bir zemin aranmasına yönelik olarak, en çok Türkiye'nin yararına olacaktır.

Uzun dönemli değişim açısından Türkiye'nin bugünkü rejiminin İslam-Arap âlemi için bir model olarak alınması, insanlığa da, Müslümanlığa da çok olumlu katkılar yapacaktır.

Türkiye'nin örnek olarak alınması, ancak ülkenin bugünkü

demokratik, laik ve hukuk devletine dayalı rejiminin korunması ve geliştirilmesiyle bir anlam taşır; yoksa rejimi demokrasiden uzaklaşmış, İslamileştirilmiş bir Türkiye'nin bugünkü İslam-Arap ülkelerinden bir farkı kalmaz ve ülke, model ya da örnek olma niteliğini yitirir.

Bu çerçevede, ABD'nin ve Türkiye'yi yönetenlerin, "ılımlı İslam" gibi demokratik ve laik bir ülke için anlamsız olan ad ve ideolojilerle ülke rejimini İslami ilkelere göre dönüştürme niyet ve çabaları olmamalı, varsa da hem Türkiye'nin hem de İslam-Arap âleminin geleceği için bundan vazgeçilmelidir.

Bu konuda ABD'nin Türkiye'ye bakışının yarattığı sorunları **Zülâl Kalkandelen** 18 Mart 2012 tarihinde **Cumhuriyet Pazar**'daki makalesinde dile getirmiştir:

> **Diktatörüme dokunma**
>
> **The New Yorker** dergisinin 12 Mart 2012 tarihli nüshasında, **Dexter Filkins**'in "The Deep State" (Derin Devlet) başlıklı bir yazısı yayımlandı. 12 sayfalık yazının alt başlığında şu soruluyor: *"Başbakan bir ılımlı olarak saygıyla karşılanıyor ama iktidarını sürdürmek için daha ne kadar ileri gidecek?"*
>
> **Filkins**, yazısına **Recep Tayyip Erdoğan**'ın, bir zamanlar derin devletin kendisinin ülkeyi idare etmesine asla izin vermeyeceği konusunda endişeli olduğunu ama iktidara geldiğinde çoğu kişiyi şaşırtarak, Türkiye'yi Batı'ya daha çok yaklaştırdığını, ekonomiyi geliştirdiğini, Batı ile Filistin, İran ve Suriye arasında önemli bir arabulucu haline geldiğini anlatarak başlıyor.
>
> Ancak sonra Türkiye'de son yıllarda yaşanan siyasi gelişmeleri, Ergenekon davasını, tutuklanan gazetecileri,

Gülen cemaatini ve muhaliflere karşı giderek artan baskıyı ayrıntısıyla aktarıyor.

Üzerinde durulacak çok husus var ama benim dikkatimi en çok aşağıdaki bölüm çekti:

Erdoğan *yönetiminin Batı'nın görmezden gelmeye kararlı göründüğü karanlık bir tarafı daha var: Ülke içindeki muhalefeti giderek artan bir şekilde sertleşerek bastırma harekâtı.*

Son beş yılda, aralarında generallerin, paşaların, milletvekillerinin, yayın yönetmenleri ve diğer gazetecilerin, televizyon kanalı sahiplerinin, vakıf ve üniversite yöneticilerinin bulunduğu 700'den fazla kişi tutuklandı. Şu anda ordu bünyesinde görevde olan paşaların ve generallerin yüzde 15'lik bir kesimi, hükümeti darbeyle devirmeye teşebbüsten yargılanıyor.

Giderek yoğunlaşan bu baskıya karşı Amerika tepkisiz durumda. Başkan **Barack Obama**, *dinamik ve demokrat düşünceli bir lider olarak gördüğü* **Erdoğan** *ile yakın bir ilişki kurdu, Bir Beyaz Saray yetkilisi, bana* **Obama***'nın devamlı olarak dini ve etnik azınlıklara karşı muameleler konusundaki endişelerini dile getirdiğini söyledi.*

Burada bir soru sormamız gerek. Batı demokrasilerinde iktidara karşıt düşüncelerin dile getirilmesinin baskıyla engellenmesi kabul edilemez. Öyleyse ABD, AKP iktidarının Türkiye'de yarattığı korku ortamına neden kayıtsız? **Obama**, **Erdoğan**'ı neden 'demokrat düşünceli' görüyor?

Filkins, şöyle bir yanıt veriyor bu soruya:

Amerikan tepkisizliğine dair bazı Türklerin de paylaştığı bir açıklama, **Obama***'nın Müslüman dünyasında müttefi-*

ke çok ihtiyaç duyduğu ve çok çabuk karışabilen bir bölgede **Erdoğan***'ı dost olarak tutmaya karar verdiği yönünde. Bundan bir Batılı diplomata söz ettiğimde,* **Erdoğan***'ın, Türkiye için yararlı bir lider olduğunu kanıtladığını söyledi. "Türkiye, Müslüman, müreffeh ve demokratik bir ülke. Böyle başka bir ülke daha yok."*

Türkiye Gazeteciler Sendikası'na göre bu ülkede geçen ay itibarıyla 94 gazeteci tutuklu. Yani Türkiye, Çin ve İran'dan daha fazla sayıda gazetecinin tutuklu olduğu, insanların suçlarını bilmeden yıllarca hapiste yattığı bir ülke. Bu açıdan dünyadaki en baskıcı ülke. Böyle başka bir ülke de yok...

Bana göre Amerika'nın tavrının iki nedeni var.

1. Türkiye'yi Batılı demokrasinin değil, 'Müslüman demokrasinin bir örneği' olarak görüp değerlendiriyorlar.

Türkiye, AB'ye girecek Batılı anlamda bir demokrasi olarak değerlendirilse, sınıfta kaldığımız çok açık.

2. Aslında Amerikalılar da bunun farkında ama kendileri için hayati önemi olan bir bölgede, Türkiye gibi bir ülkeyi etki alanlarında tutmak istiyorlar.

Sonuç olarak, bu aşamada Türkiye'nin tam demokratik olmaması umurlarında değil.

Suudi Arabistan da çağdışı bir krallık ama en yakın dostları değil mi?

Çıkarları gereği devrilmelerine destek verdikleri Ortadoğu diktatörleri de bir zamanlar en yakın müttefikleri değil miydi?

Amerika hep, "Diktatörüme dokunma," diyor...

Kalkandelen, ABD'nin Türkiye'ye bakışındaki yanlışları açıkça dile getiriyor.

Sadece demokrasiden sapmaların değil, bu sapmaların "ılımlı İslam" adı altında formüle edilen "demokratik ve Müslüman" ülke imajıyla rasyonalize edildiğine dikkati çekiyor.

Bu tespit ve eleştireler son derece doğru ve haklıdır...

Ama dış politikanın gerekleri ve GOP bölgesinin sorunları, daha da önemlisi evrensel doğrular ve gerçekler, belki bu yanlışları düzeltecek yaklaşımları gündeme getirebilir, getirmelidir diye düşünüyorum.

Ayrıca Türkiye'deki demokrasi sorunları gerçekten de sürdürülemeyecek genişliğe ve derinliğe ulaşmıştır.

Yakın gelecekte bunların çözümü için ciddi adımların atılması gerekmektedir.

Gerek Türkiye, gerekse ABD ve GOP ülkeleri için, her şeye karşın, iyimserliğimi koruyorum...

Zaten bu kitabı da iyimser bir görüşle kaleme aldım.

Bu çerçevede Başbakan **Erdoğan**'ın ve Cumhurbaşkanı **Gül**'ün İslam-Arap âlemine verdikleri laik demokrasi ve modernleşme mesajlarını son derece önemli buluyorum...

ABD, bu mesajların arkasında olduğunu resmen beyan etmelidir diye düşünüyorum.

Ayrıca Türkiye de, bu mesajların altını dolduracak söylem ve eylemlerle, GOP bölgesinde teknik, ekonomik ve siyasal girişimlerde bulunacaktır diye umut ediyorum.

Pek doğal olarak, bölgeye örnek olacak bir Türkiye'nin, evinin içini düzenlemesi de gerekmektedir.

Sevgili okurlarım, GOP bölgesindeki sorunlar (elbette Türkiye'nin ve ABD'nin kendi içlerindeki ve birbirleriyle olan ilişkilerindeki sorunlar da), yukardaki birkaç satırlık özet önerilerle çözülebilecek basitlikte değildir.

Tarihsel süreçler, gerçekler ile reel politika arasındaki çelişkiler, ülke çıkarları, uluslararası politikanın realiteleri, bölge sorunlarını aslında içinden çıkılmaz bir düğüm haline getirmiştir...

Üstelik her türlü sorun açısından bu oluşumlar ve süreçler daha büyük sorunlara gebe bir nitelikte devam etmektedir.

Bu açıdan yukardaki çok kısa ve kaba özetin bir genel ifade olarak görülmesinde ve kitabın daha önceki bölümlerinde üzerinde durulan inceliklerin ve çelişkilerin akıldan çıkarılmamasında yarar vardır.

Ben sadece iyimser bir görüşle, kimi konulara dikkat çekmek için mütevazı bazı önerilerde bulundum...

Dilerim bölgedeki ve ülkemizdeki sorunlar hem bizim hem de bölge halkları için, barış ve güvenlik içinde çözülür...

Yoksa fatura sadece bize kesilmekle kalmayacak, gelecek kuşaklar da büyük bedeller ödeyecektir!

Dizin

Abdülaziz, Nik, 172
Abdülcelil, Mustafa, 91, 112
Ahmedinejad, 164
Akyol, Taha, 181
Alterman, Eric, 36
Amin, Samir, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 82, 83, 84, 88, 150, 210
Annan, Kofi, 126, 145, 146, 149
A Political Economy of the Middle East, 182
Atlee, 24
Aydıntaşbaş, Aslı, 151

Bağış, Egemen, 197
Baran, Zeyno, 207
Barbaros Hayrettin Paşa, 180
Başaran, Ezgi, 172
Batista, 108
Bayar, Celal, 22
Beyond US Hegemony?: Assessing the Prospects for a Multipolar World, 74
Bin Ladin, Usame, 49, 59, 104
Birand, Mehmet Ali, 196, 203
Bir Ekonomi Tetikçisinin İtirafları, 44
Borges, Jorge Luis, 20
Burgiba, Habip, 82
Burucerdi, Alaaddin, 141, 142
Bush, George, 106
Bush, George W., 37, 38, 39, 40, 49, 50, 64, 67, 68, 69, 70, 101, 109, 152, 153

Casim El Sani, 126
Castro, Fidel, 84, 87
Cheney, Dick, 49
Churchill, W., 24
Clinton, Bill, 39, 40, 50, 62, 109
Cokorinos, Lee, 47
Collins, Susan, 140
Cox, Michael, 101
Cumhuriyet, 50, 74, 84, 88, 115, 118, 128, 141, 143, 146, 161, 193
Cumhuriyet Pazar, 36, 41, 215

Çağlayan, Selin, 207
Çakırözer, Utku, 128, 129
Çakır, Ruşen, 196
Çehov, 20
Çeşitliliğe Saldır:, 47

Dante, 20
Davutoğlu, Ahmet, 123, 128, 129
Dempsey, Martin, 140

Derin Hizbullah, 196
Dickerson, John E, 39, 40
Diğer Müslümanlar, 207

Ecevit, B, 116
El Ahram, 165
Emergence of Modern Turkey (Modern Türkiye'nin Doğuşu), 176
Encounter, 20
Engelhardt, Tom, 42
Erbakan, N., 116
Erdoğan, Recep Tayyip, 68, 111, 124, 127, 129, 131, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 175, 177, 178, 181, 206, 208, 211, 215, 216, 217, 218
Erkhov, 147
Esad, Beşar (Beşşar), 114, 120, 125, 126, 127, 128, 130, 133, 138, 139, 141, 144, 145, 146, 147, 149, 214

Feulner, Edwin, 48
Filkins, 215
Fordred, Edith, 45
Fradkov, Mihail, 125
Freud, S., 86
Fukuyama, Francis, 71, 72, 73

Gaffney, Frank, 161, 162, 163
Gozlan, Mahmud, 165, 166
Günal, Altuğ, 68
Gül, Abdullah, 170, 178, 180, 181, 182, 183, 197, 206, 218
Gülen, F, 183, 184, 206
Gürsel, Kadri, 147, 148

Hakura, 198, 199
Hamad Bin Casim El Sani, 126
Hamaney, 137
Haşimi, 61
Hata Neredeydi? 300 Yıldır Sorulan Soru, 176
Hellman, Lillian, 20
Hitler, A., 24, 70
Huntington, Samuel P., 29, 30, 31, 34, 100, 108, 150, 205
Hürriyet, 41, 44, 135, 136, 172, 181

İbn-i Haldun, 178, 180
İçimizdeki Zalim, 19, 44
İnce, Ülker, 20
İnönü, İsmet, 21
İslamcı Şiddetin Geleceği, 196
İslam'ın Krizi, 176
İssam el Eryan, 166
İvanovskiy, 120, 126

Kaddafi, M., 43, 83, 90, 91, 110
Kalkandelen, Zülâl, 10, 36, 41, 43, 54, 70, 215, 217
Kansu, Işık, 115
Karaman, Haydar, 98
Kohen, Sami, 120
Koraltan, Refik, 22
Köprülü, Fuat, 22
Küresel Terör ve Türkiye, 29

Lacan, 86
Lavrov, Sergey, 123, 125, 126, 127
Lenin, V. İ., 31
Lewis, Bernard, 176, 177

Maliki, 61
Manisalı, Erol, 10, 115, 192, 193, 195, 208
Manji, Irshad, 208
McCain, John, 139
McCarthyism, 19
Medvedev, 124, 126

Menderes, Adnan, 22
Milliyet, 120, 147, 151
Monthly Review, 75, 84
Mother Jones, 36, 38
Mustafa Kemal (Atatürk), 21, 31, 32, 150, 174, 181, 182
Mübarek, Hüsnü, 79, 82, 99, 108, 109, 166, 192
Müslüman Kardeşler'den Yeni Osmanlılar'a İslamcılık, 207
My Life, 50

Nabokov, Vladimir, 20
Nasır, Cemal Abdül, 79, 151
Nebil El Arabi, 125
Netanyahu, B., 137
New York Times, 20
Noble, Edward, 44, 45, 47, 48, 49
Noble, Eva, 45
Noble, Hattie, 45
Noble, Samuel, 44, 45, 47
Noble, Thomas, 45
Noriega, 105, 106, 108
North, Oliver, 105, 106
Nye, Tim, 42, 43

Obama, Barack, 43, 69, 70, 94, 95, 96, 97, 103, 104, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 148, 152, 153, 154, 156, 157, 158, 161, 162, 163, 206, 216
Obiang, Teodoro, 46
Odets, Clifford, 20
O'Neill, Eugene, 20

Öz, Güray, 74

Panetta, Leon, 62, 136, 137, 138, 139, 140, 141
Parayı Verdi Düdüğü Çaldı, 20
Perkins, John, 44
Powel, C., 39
Poyrazlar, Elçin, 10, 84, 143, 161
Puşkin, 20
Putin, 124

Reagan, Ronald, 48, 106
Rice, Condoleezza, 64, 69, 109
Richards, Alan, 182
Roosevelt, 24
Rumsfeld, 39
Russell, Bertrand, 20

Sabah, 41
Salaheldin, Abdelrahman, 88
Saroyan, William, 20
Saunders, Frances Stonor, 20
Savan, Muhammed, 91
Sayın, Ayşe, 141
Sedat, Enver, 79
Sokrates, 84
Somoza, 106, 108
Stalin, 24
State Building, 71
Steinbeck, John, 20
Stokes, Doug, 101
Suharto, 26
Sukarno, 26
Suud El Faysal, 126
Şeyh Ahmed Zübeyir, 90, 91

Tanış, Tolga, 10, 44, 49, 54, 135
Tarihin Sonu, 71
Tavşanoğlu, Leyla, 10, 88, 120, 122
The Atlantic, 133
The Crisis of İslam, 176
The Trouble With Islam-A Muslim's Call for Reform in Her Fatih, 208
The World We Wish to See: Revolutionary Objectives in the Twenty-First Century, 74
Time, 39, 40

Toledano, Ehud, 151
Toynbee, Arnold, 20
Truman, H., 24
Turse, Nick, 42

Uluğbay, Hikmet, 115
Ulusoy, Özgür, 10, 146, 147
Uygarlıklar Çatışması, 29

Velid El Muallim, 128, 129, 130, 131, 146

Wall Street Journal, 176
Washington Post, 69
Waterbury, John, 182
What Went Wrong, 176
When Presidents Lie, 36
Wilder, Thornton, 20
Williams, Tennessee, 20

Yıldızoğlu, Ergin, 10, 118, 119
Yılmaz, Mesut, 116
21. Yüzyılda Türkiye, 24, 29

Zaman, 41
Zapetero, 68
Žižek, Slovaj, 84, 85, 86, 87

Foto: Kaan Soğancık

Emre Kongar yeni kitabı, *ABD'nin Siyasal İslam'la Dansı*'nda, Ortadoğu ve Kuzey Afrika'daki oluşumları, İslam alemi ile Amerika'nın ilişkileri açısından irdeliyor. Türkiye'nin önündeki "model olma" seçeneğini değerlendiriyor.

Kongar, yalnızca sorun belirleyen değil, İslam alemi, ABD ve Türkiye açısından çözümler öneren bir yaklaşım sunuyor okurlara.

83422
AGY
2072
83422 AGY

www.remzi.com.tr

ISBN 978-975-14-1501-1

9 789751 415011

12,50 TL